

พุทธจริยธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานส่วนท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

สมหวัง ชาติวิสิทธิ์

๒๕๕๗
สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธศาสนานิตยปรัชญา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๕๘

พุทธจริยธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานส่วนท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

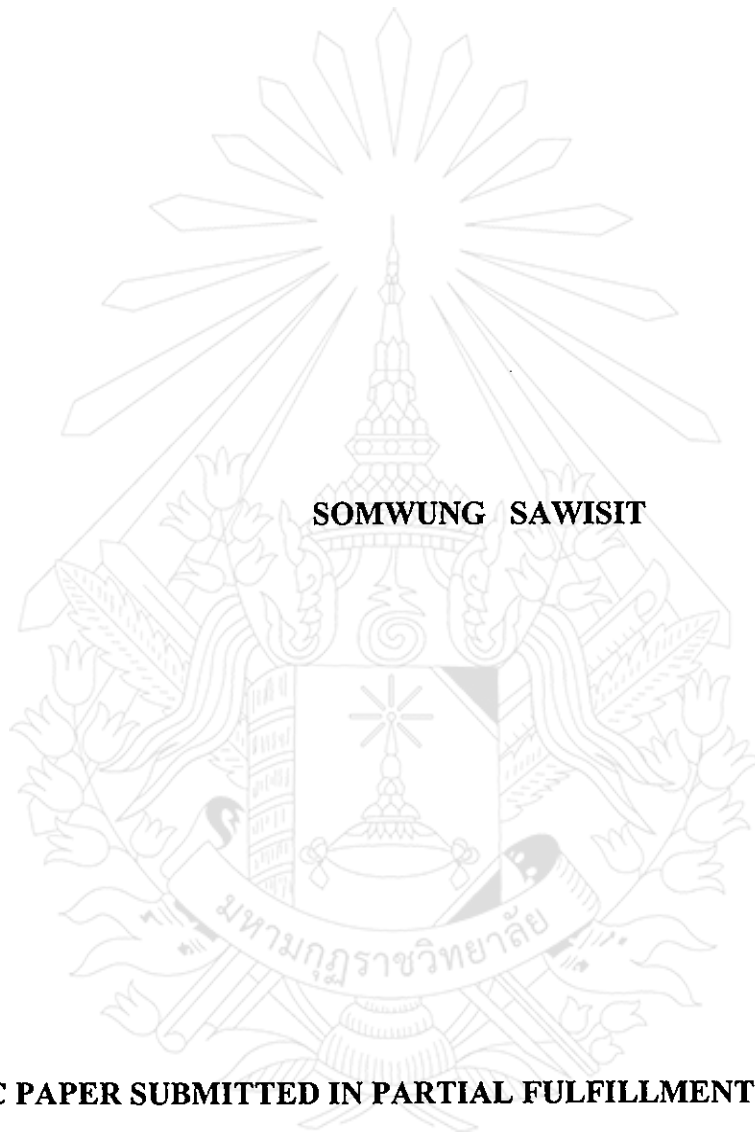
สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๔๕

B 7999

**BUDDHIST MORALITY AND DUTY PERFORMANCE OF
MUANGROI – ET MUNICIPALITY OFFICIALS**

SOMWUNG SAWISIT

**A THEMATIC PAPER SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
DEPARTMENT OF BUDDHISM AND PHILOSOPHY
GRADUATE SCHOOL
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
B.E. 2549 (2006)**

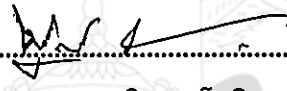
หัวข้อสารนิพนธ์ : พุทธจริยธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานส่วนท้องถิ่น
เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด
ชื่อนักศึกษา : สมหวัง สาวิลิทธิ
สาขาวิชา : พุทธศาสนาและปรัชญา
อาจารย์ที่ปรึกษา : ผศ. ดร. บุญเลิศ ราชิตี
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : รศ. พิเศษ ดร. จรัส พยัคฆราชศักดิ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้รับสารนิพนธ์นี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์)

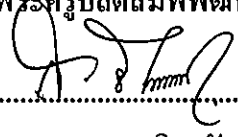
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(พระสุทธิสารโสภณ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผศ.ดร. บุญเลิศ ราชิตี)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รศ. พิเศษ ดร. จรัส พยัคฆราชศักดิ์)

..... กรรมการ
(พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์)

..... กรรมการ
(ดร. สุกิจ ชัยมุสิก)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

**Thematic Title : Buddhist Morality and Duty Performance of Muang Roi – Et
Municipality Officials**

Student's Name : Somwung Sawisit

Department : Buddhism and Philosophy

Advisor : Asst. Dr. Boonlert Rashoti

Co - Advisor : Assoc. Prof. Emeritus. Dr. Charat Phayaggharajasakdhi

---

**Accepted by the Graduate School, Mahamakut Buddhist University in Partial
Fulfillment of the Requirements for the Master's Degree.**

P. Sampipattanaaviriyajarn
..... Dean of Graduate school
(Ven. Phragrupaladsampipattanaviriyajarn)

Thematic Committee

P. Suttasarasophon
..... Chairman
(Ven. Phrasutthisarasophon)

B. Rashoti
..... Advisor
(Asst. Dr. Boonlert Rashoti)

Dr. Charat Phayaggharajasakdhi
..... Co - Advisor
(Assoc. Prof. Emeritus. Dr. Charat Phayaggharajasakdhi)

P. Sampipattanaaviriyajarn
..... Member

(Ven. Phra Grupaladsampipattanaviriyajarn)

S. Chaimusik
..... Member
(Dr. Sukit Chaimusik)

Copyright of the Graduate School, Mahamakut Buddhist University

หัวข้อสารนิพนธ์ : พุทธจริยธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานส่วนท้องถิ่น
 เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด
ชื่อนักศึกษา : สมหวัง ฑาวินทรี
สาขาวิชา : พุทธศาสนาและปรัชญา
อาจารย์ที่ปรึกษา : ผศ. ดร. บุญเลิศ ราโชติ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : รศ. พิเศษ ดร. จรัส พัยคนราชศักดิ์
ปีการศึกษา : ๒๕๔๘

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์จะศึกษาหลักจริยธรรม และประยุกต์ใช้หลักจริยธรรมนั้นกับการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาจากเอกสารข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามาจากคำภีร์พระพุทธศาสนา ตำราและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า พระพุทธศาสนานั้นมีหลักจริยธรรมอยู่ ๓ ระดับ คือ ระดับต้นสำหรับรักษาความสงบสุขในสังคม ระดับกลางเป็นการฝึกฝนตนเองให้มีคุณธรรมมากยิ่งขึ้น ส่วนระดับสูงนั้นหมายถึงหลักจริยธรรมที่นำไปสู่ความหลุดพ้น หรือเข้าถึงความเป็นอริยบุคคลพนักงานเทศบาลนั้นแบ่งออกเป็น ๓ ระดับเช่นกัน คือ ระดับผู้บริหาร ระดับผู้นำ และระดับผู้ปฏิบัติงาน แต่ละระดับของคุณธรรม และระดับของพนักงานนั้นมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ระดับคุณธรรมวัดจากการพัฒนาของจิตใจ ส่วนระดับของพนักงานนั้นวัดจากความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน แต่เมื่อกล่าวถึงหลักธรรมที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติงานของพนักงานนั้นสามารถแยกได้ดังนี้

จักรวรรดิธรรม ๑๒ ทศพิทธราชธรรม ๑๐ มรรคมเบื้องต้น ๘ สังคหธรรม ๔ พรหมวิหาร ๔ และ สาราณียธรรม ๖ เป็นหลักที่เหมาะสมแก่พนักงานระดับบริหาร สัมปปริสธรรม ๗ อริยทรัพย์ ๗ สังคหวัตถุ ๔ หลักผู้นำ ๖ จักรธรรม ๔ อุปการะธรรม ๒ เป็นจริยธรรมสำหรับพนักงานระดับหัวหน้างาน ส่วนพนักงานผู้ปฏิบัติการณ์นั้นควรประกอบด้วยหลักความประพฤติ ๔ หลักความเคารพ ๔ ปัญญา ๕ ทิฐุธรรมมีกัตถประโยชน์ ๔ กตัญญูกตเวทิตธรรม ๒ และอิทธิบาท ๔

การนำพุทธจริยธรรมมาปรับใช้กับพนักงานเทศบาล เพราะองค์กรเทศบาลเป็นหน่วยงานบริการและใกล้ชิดกับประชาชนให้พนักงานปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพุทธจริยธรรม จะเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสังคมและประเทศชาติต่อไป

Thematic Title : **Buddhist Morality and Duty Performance of Muang Roi – Et Municipality Officials**
Student's Name : **Somwung Sawisit**
Department : **Buddhism and Philosophy**
Advisor : **Asst. Prof. Dr. Boonlert Rashoti**
Co – Advisor : **Assoc. Prof. Emeritus. Dr. Charat Phayaggharajasakdhi**
Academic Year : **B.E. 2548 (2005)**

ABSTRACT

The study on Buddhist Morality and duty performance of Muang Roi – Et Municipality officials aims to study the moral principle and apply it to duty performance of the officials. The study is a documentary study and the data are mainly collected from Buddhist scriptures, textbooks and other documents.

The results of the study reveal that there are three levels of Buddhist morality. The fundamental level is to help keeping society in peace. The intermediate level of morality is to help teaching and training oneself to be more qualified. And the advanced level means the moral principles leading to the salvation or to become the noble one.

The Muang Roi – Et Municipality officials are classified into 3 groups: executives, heads, and staff. Even there are 3 groups of officials, but they are not matched with the levels of Buddhist morality. Levels of Buddhist morality depend on the level of spiritual advance, but the levels of officials are from their responsibility in work.

From the scope of municipality officials' responsibility, the study indicates that Buddhist principles that are suitable for each group of officials are as follows:

The twelve duties of a great ruler, the tenfold code of the king, the eightfold path, the four principles of kindly treatment, the four divine states of mind, and the six states of conciliation are for the executives: the seven qualities of a good man, the seven noble treasures. the four principles of service, six principles for a

leader, and the set of four virtues are necessary for the heads; four principles of endurance, four principles of good behaviors, four sources of present benefit, gratitude, and the four paths of accomplishment are required for the staff.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลงได้ โดยความเมตตาจาก ผศ. ดร. บุญเลิศ ราโชติ อาจารย์ที่ปรึกษา และ รศ. พิเศษ ดร.จรัส พัทธมราชศักดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ได้ให้คำแนะนำ ตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่อง ด้วยความเอาใจใส่ตลอดมาตั้งแต่ต้น จนสำเร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ พระสุทธิสาร โสภณ รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ขอกราบขอบพระคุณ พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ขอขอบคุณ ดร. สุกิจ ชัยมุสิก ที่ได้กรุณาให้ความเมตตาให้คำแนะนำในการแก้ไขปรับปรุงสารนิพนธ์จนสำเร็จเรียบร้อยด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ พระอาจารย์ สมร กุสโล (พรมศรี) ที่ให้ความอนุเคราะห์สถานที่ และแนะนำในการแก้ไขปรับปรุงข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ นายบรรจง โฉมิตจirnันท์ นายกเทศมนตรีเมืองร้อยเอ็ด ที่อำนวยความสะดวก และให้ความอนุเคราะห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ อาจารย์วนิดา สาวีสิทธิ์ นายภัททิยะ สาวีสิทธิ์ นางสาวอัญชญา สาวีสิทธิ์ เด็กหญิงขวัญณา สาวีสิทธิ์ ที่เป็นกำลังใจ และดูแล ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดา ผู้ให้ชีวิต ความรักและความอบอุ่นแก่ผู้วิจัย และ ครู อาจารย์ที่ประสาทวิชาความรู้ ญาติมิตร เพื่อน ๆ ที่เป็นกำลังใจตลอดมา

สมหวัง สาวีสิทธิ์

๓ มกราคม ๒๕๔๘

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง-จ
สารบัญภาพ	ฉ
สารบัญคำย่อ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๒
๑.๔ วิธีการดำเนินการวิจัย	๒
๑.๕ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย	๔
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	๕
บทที่ ๒ จริยธรรมและพุทธจริยธรรม	๖
๑. จริยธรรม	๖
๑.๑ ความหมายของจริยธรรม	๖
๑.๒ ประเภทของจริยธรรม	๑๐
๑.๓ แนวคิดทฤษฎีทางจริยธรรม	๑๓
๒. พุทธจริยธรรม	๑๕
๒.๑ พุทธจริยธรรมตามความหมายทางภาษา	๑๕
๒.๒ พุทธจริยธรรมตามความหมายทั่วไป	๑๕
๒.๓ การปฏิบัติงานตามหลักพุทธจริยธรรม	๑๗
๒.๔ ประเภทพุทธจริยธรรม	๒๐

บทที่ ๓	หน้าที่ของพนักงานส่วนท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด	๓๑
	๑. อำนาจหน้าที่ของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด	๓๑
	๒. ผู้บริหารท้องถิ่น	๓๓
	๓. อำนาจหน้าที่ของพนักงานส่วนท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด	๓๔
	๔. การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานส่วนท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดตามกองต่างๆ	๓๕
	๕. ยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด	๔๓
บทที่ ๔	พุทธจริยธรรมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานส่วนท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด	๕๐
	๑. ธาตุเทศบาล	๕๐
	๒. ผู้บริหารท้องถิ่น	๕๑
	๓. พนักงานส่วนท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด	๕๑
	๔. พุทธจริยธรรมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานส่วนท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด	๕๒
	๕. การนำพุทธจริยธรรมไปพัฒนาในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด	๖๐
บทที่ ๕	บทสรุปและข้อเสนอแนะ	๖๔
	๑. สรุปผลการวิจัย	๖๔
	๒. ข้อเสนอแนะ	๖๑
	๒.๓ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๖๑
	๒.๔ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย	๖๑
	บรรณานุกรม	๖๕
	ภาคผนวก	๖๕
	ก. วิวัฒนาการจังหวัดร้อยเอ็ด	๖๕
	ข. วิวัฒนาการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น	๖๖
	ค. วิวัฒนาการเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด	๖๗
	ประวัติผู้วิจัย	๗๔

สารบัญภาพ

- ภาพที่ ๑ อาคารสำนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด
ภาพที่ ๒ พระพุทธมิ่งมงคลมุนี (พระเจ้าใหญ่วัดบูรพาภิราม)
ภาพที่ ๓ ทศนียภาพบึงพลาญชัยจังหวัดร้อยเอ็ด
ภาพที่ ๔ ชูชกกับกัญหา-ซารี ในงานประเพณีบุญผะเหวดร้อยเอ็ด
ภาพที่ ๕ จำลองการฟังเทศน์มหาชาติ ในรถขบวนแห่งานประเพณี

สารบัญย่อ

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากพระไตรปิฎก ฉบับมหาหมฏฐราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ พ.ศ. ๒๕๒๕ จำนวน ๕๑ เล่ม ซึ่งเป็นพระไตรปิฎกที่มีความสมบูรณ์ ที่ประกอบด้วย บาลี อรรถถกาดังนั้น ผู้วิจัย จึงได้ยกย่อ ที่ได้ให้ย่อภายในสารนิพนธ์เล่มนี้ มาขยายเป็นคำเต็ม ดังนี้

คำย่อ	คำเต็ม
พระสูตรตันตปิฎก (ภาษาบาลี)	
ที.ปา.	สูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฐกถาคค
ม.ม.	สูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก
ค.ศ.	สูตรตันตปิฎก สัมมุตตนิคาย สกถาคค
ค.น.	สูตรตันตปิฎก สัมมุตตนิคาย นิตานวคค
อ.เอก.	สูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอกนิปาต
อ.จตุกก.	สูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิปาต
อ.สตตก.	สูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สตตกนิปาต
อ.สทก.	สูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทสกนิปาต
ข.อิตติ.	สูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิตติวิคค
ข.ชา.	สูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชาตค
ม.อ.อ.	มัชฌิมนิกาย ปปลงจสุทนี อุปริปณณาสกฐกถา
อ.จตุกก.อ.	อังคุตตรนิกาย มโนรทปฐณี จตุกกนิปาตฐกถา
วิสุทฐิ.	วิสุทฐิมคคปกรณ

การใช้คำย่อชื่อคัมภีร์ในพระไตรปิฎกการใช้คำย่อชื่อคัมภีร์ในพระไตรปิฎกกับสารนิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัย ได้ใช้แบบ ๓ ตอน คือ โดยอ้างชื่อคัมภีร์ เล่ม / ข้อ / หน้า เช่น อ.จ.ต.ก ๒๐/ ๕๒๒/๔๔๘ หมายถึง พระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ติกนิปาต เล่มที่ ๒๐ / ข้อที่ ๕๒๒ / หน้าที่ ๔๔๘.

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันโลกมนุษย์มีความเจริญรุ่งเรืองรวดเร็วมาก โดยเฉพาะการสื่อสารกับมนุษย์สามารถติดต่อกันได้รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสมกับที่เรียกว่ายุคโลกาภิวัตน์(โลกไร้พรมแดน) ในขณะที่สังคมโลกกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วผลดีก็คือมนุษย์เราได้สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ก่อให้เกิดผลดีและผลเสียซึ่งเป็นอันตรายต่อสังคมเป็นอย่างมาก ในภาวะเช่นนี้ควรจะนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ ในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะหน่วยงานราชการที่ใกล้ชิด และบริการประชาชน เพื่อแนะนำให้ความรู้เป็นแบบอย่างที่ดีของประชาชน สังคม ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นพนักงานเทศบาล จึงมุ่งจะปรับพฤติกรรมของพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดให้เน้นไปตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นที่รัฐบาลกระจายอำนาจการปกครองการบริหารให้ประชาชนในเขตเทศบาล มีโอกาสได้เข้ามาบริหารจัดการ เพื่อสนองความต้องการของส่วนรวมในท้องถิ่น

การพัฒนาองค์กรให้มีศักยภาพต้องมุ่งเน้น พัฒนาบุคคลให้เป็นคนที่สมบูรณ์ ทั้งทางด้านสติปัญญา ความสามารถ และคุณธรรม - จริยธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม การพัฒนาคนให้มีคุณภาพนั้น คุณธรรม-จริยธรรม เป็นสิ่งที่ทุกคนควรมีอยู่ในจิตใจ พร้อมทั้งจะต้องนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติ การบริหารงานหากขาดหลักคุณธรรมแล้ว องค์กรนั้นจะประสบปัญหามากมาย เมื่อองค์กรส่วนราชการล้มเหลวย่อมเกี่ยวโยงไปถึงประเทศชาติ และประชาชนในชุมชนนั้นๆ ซึ่งจะเกิดผลเสียในการพัฒนาประเทศชาติด้วย การนำพุทธจริยธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดในการดำเนินการบริการสาธารณะ ผู้ศึกษาวิจัยในฐานะเป็นพนักงานเทศบาล ได้ศึกษาและเห็นข้อมูลบางประการที่สะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการปฏิบัติคนด้านคุณธรรม - จริยธรรม ของพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

ประเด็นปัญหาจากการประชุมสัมมนาพนักงานเทศบาล หัวหน้าส่วนราชการ โครงการเทศบาลพบประชาชน การบริการประชาชน การจัดงานประเพณี พบว่าจริยธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมีปัญหาและข้อบกพร่องบางอย่างเพราะฉะนั้นผู้ศึกษาวิจัย

มีความตระหนักและได้เล็งเห็นความสำคัญของ พุทธจริยธรรมกับการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด เพราะความเจริญก้าวหน้าขององค์กรนั้นส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับองค์กรประกอบด้วยบุคลากร คือ ฝ่ายนิติบัญญัติและพนักงานประจำ ทั้งสองฝ่ายสามารถสร้างภาวะความเป็นผู้นำที่มีพฤติกรรมที่เหมาะสมไปตามบทบาทหน้าที่ มีคุณธรรม - จริยธรรม ในการปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชามีความตระหนักในหน้าที่ของตนเองเคารพต่อกฎระเบียบ มีความศรัทธาต่องาน เพื่อนร่วมงาน เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุคคลทั่วไป สิ่งที่พนักงานควรตระหนักอย่างยิ่งก็คือเป็นผู้มี คุณธรรม - จริยธรรม ภาวะดังกล่าวจึงเป็นแรงจูงใจ ต้องการที่จะนำเอาพุทธจริยธรรมมาปรับใช้กับพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ผลที่ได้จากภาคการวิจัยจะเป็นภาพสะท้อนการปฏิบัติงานและข้อมูลที่ได้ในครั้งนี้นี้จะเป็นสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ และเป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงการปฏิบัติงานตามพุทธจริยธรรมทางพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาความหมายและประเภทของพุทธจริยธรรม ในพระพุทธศาสนา
๒. เพื่อศึกษาการใช้ของหลักพุทธจริยธรรมพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ในการปฏิบัติหน้าที่

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

๑. ศึกษาพุทธจริยธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ ของพนักงานส่วนท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด
๒. เพื่อนำพุทธจริยธรรมมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติหน้าที่ในด้านต่างๆของพนักงานส่วนท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

๑.๔ วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ชั้นศึกษารวบรวมข้อมูล
  - ๑.๑ รวบรวมเอกสารปฐมภูมิ ศึกษาจากพระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาราชวิทยาลัย คัมภีร์อื่น ๆ และพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๘๖ และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๔๘๖
  - ๑.๒ รวบรวมเอกสารทุติยภูมิ เอกสารงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง
๒. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล
  - ๒.๑ นำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์มาทำการแยกประเภทตามความเหมาะสมของแต่ละเนื้อหา

๓. ขั้่นนำมาเสนอผลงานวิจัย

๓.๑ การนำเสนอ โดยการส่งเอกสารและการบรรยายตามความเหมาะสมแก่เนื้อหาแต่ละบท

๑.๕ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ได้ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน พนักงานส่วนท้องถิ่นและคุณธรรม – จริยธรรม ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

“พระ ประยูรศักดิ์วงษ์ กล่าวไว้ในหนังสือ “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร” ว่า รัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น”^{*}

บุญมี แทนแก้ว กล่าวไว้ในหนังสือ “จริยศาสตร์” ว่า “จริยธรรม คือ หลักแห่งความประพฤติที่เห็นว่าดีงามและถูกต้อง ในฐานะที่มนุษย์อยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อม ย่อมจะปะทะกัน เกี่ยวข้องกัน อยู่เสมอ ลักษณะของการปะทะเกี่ยวข้องกัน หรือสัมพันธ์กัน ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม นั้น อาจจะเป็นไปในทางโหดร้ายบ่อนทำลาย หรือในทางสร้างสรรค์ สันติสุขก็ได้”^๒

คุณธรรม เป็นสิ่งที่บุคคลควรประพฤติ เพื่อให้เกิดประโยชน์ หรือ หลักธรรมชาติที่ควรประพฤติเพื่ออำนวยประโยชน์แก่ตนและผู้อื่น

ไสว มาลาทอง กล่าวไว้ในหนังสือ “การศึกษาจริยธรรม”ว่า “ พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า ธรรม และอธรรมย่อมให้ผลแตกต่างกัน อธรรมย่อมให้ผลในทางที่ชั่ว ทางไม่เจริญ ส่วนธรรมย่อมให้ผลในทางที่ดี ทางเจริญก้าวหน้า ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เย็นเป็นสุข ดังนั้นธรรมจึงเป็นเครื่องส่งเสริมการพัฒนาชีวิต”^๓

ธีรยุทธ พึ่งเทียร กล่าวไว้ในหนังสือ “การบริหารบุคคล” ว่า “ ในทางรัฐประศาสนศาสตร์ คนเป็นทรัพยากรองค์การบริหาร (Administrative resources) สำคัญที่สุด ในการบริหารไม่ว่าจะเป็นราชการ หรือองค์กรเอกชน มีทรัพยากรอื่นเป็นปัจจัยที่สำคัญอยู่อย่างน้อย ๔ ประการ คือ คน (Man)

* พระ ประยูรศักดิ์วงษ์, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่บริษัท เจ.พี.เอ็ม. โปรเซส จำกัด, ๒๕๔๐), ๑๓๗ หน้า.

^๒ บุญมี แทนแก้ว, จริยศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๕), ๑๓๖ หน้า.

^๓ ไสว มาลาทอง, การศึกษาจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), ๒๓๐ หน้า.

ในการบริหารไม่ว่าเป็นราชการ หรือองค์กรเอกชน มีทรัพยากรอันเป็นปัจจัยที่สำคัญอยู่ อย่างน้อย ๔ ประการ คือ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (materials) และการจัดการ (Management)^๔

เดือน คำดี กล่าวไว้ใน “พุทธปรัชญา” ว่า จริยธรรมเป็นหลักของความประพฤติเพื่อละการ กระทำชั่ว เลือกรกระทำแต่กรรมดีนั้น เป็นหน้าที่ของมนุษย์ทุกคนที่ควรปฏิบัติให้ได้^๕

ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์ กล่าวในหนังสือ “จริยศาสตร์” ว่า “ความคิดอันสูงสุดของมนุษย์นั้น เป็น การทำความดีลงไปแล้วไม่หวังสิ่งตอบแทนนั้น โดยไม่ได้เรียกร้องสิ่งตอบแทนนั้น หรือกระทำ ความดีแล้วได้รับสิ่งตอบแทน อย่างนี้เรียกว่า เป็นผลพลอยได้เท่านั้น”^๖

๑.๖ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

พุทธะ หมายถึง ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน

จริยะ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติ

ธรรม หมายถึง หลักธรรม

พุทธจริยธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรม

พระราชบัญญัติเทศบาล หมายถึง กฎหมายหลักที่ใช้ในการปฏิบัติราชการของเทศบาล

เทศบาล หมายถึง เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

ผู้บริหารท้องถิ่น หมายถึง นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี

พนักงานส่วนท้องถิ่น หมายถึง พนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

พนักงานสายบริหาร หมายถึง พนักงานผู้ดำรงตำแหน่งสายบริหาร เช่น

ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ หัวหน้ากอง หัวหน้าฝ่าย

พนักงานสายปฏิบัติ หมายถึง พนักงานที่ปฏิบัติงานตามตำแหน่งและงานอื่นที่ได้

รับมอบหมาย สายปฏิบัติ สังกัดตาม กอง ฝ่าย งาน ภายในเทศบาล

^๔ ธีรยุทธ พึ่งเกียรติ, **การบริหารงานบุคคล**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, ๒๕๔๑), ๒๔๐ หน้า.

^๕ เดือน คำดีและสิทธิ บุตรอินทร์, **พุทธปรัชญา**, (กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๔๒), ๕๑ หน้า.

^๖ ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์, **จริยศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓), ๓๔๗ หน้า.

๑.๓ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้ทราบถึงหลักพุทธจริยธรรมในพระพุทธศาสนา

๒. ได้ทราบถึงพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๘๖ และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่

๑๒ พ.ศ. ๒๕๔๖ (ฉบับปัจจุบัน)

๓. สามารถนำเอาหลักพุทธจริยธรรมไป ใช้กับการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประโยชน์
ในหน่วยงานและชีวิตประจำวัน

บทที่ ๒

พุทธจริยธรรมในพระพุทธศาสนา

การศึกษาการปฏิบัติงานตามแนวทางพุทธธรรมเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาเพื่อนำไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานในครั้งนี้ ดังนั้น ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึง ความหมายของจริยธรรม และพุทธจริยธรรม ดังนี้

๑. จริยธรรม (Morality)

จริยธรรม เป็นหลักของการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ที่แสดงออกมาสู่ภายนอกด้วยกาย วาจาและเป็นที่ยอมรับของสังคมภายนอกกว่าเป็นสิ่งที่แสดงออกมาด้วยหลักธรรมที่ถูกต้องดังกล่าว ดังนั้น ผู้วิจัย จึงมุ่งศึกษา ถึงความหมาย ประเภทและแนวคิดทางจริยธรรม ดังนี้

๑.๑ ความหมายจริยธรรม

จริยธรรมเป็นหลักที่แสดงมาสู่สังคมภายนอกตามหลักของการแสดงออกมาโดย อัตโนมัตติ การแสดงออกตามหน้าที่ การศึกษาและการปลูกฝังจริยธรรม ดังนี้

๑.๑.๑ จริยธรรมตามความหมายการแสดงออกทางกาย วาจา “เป็นจริยธรรมที่เป็นการประพฤติปฏิบัติออกมาตามหลักธรรมคำสอนเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติของมวลมนุษย์ ตามกฎของธรรมชาติ คือ ความดีงามในสิ่งที่ถูกต้องหรือทั้งถูกและดี” ซึ่งเป็นหลักความประพฤติที่แสดงทั้งทางกายและวาจาในการดำรงชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผนตามวัฒนธรรมของบุคคลที่มี จริยธรรมประจำใจ นอกจากนี้จริยธรรมตามความหมายที่กำหนดโดยผู้ทรงคุณวุฒิของไทย ได้ให้ความหมายของ จริยธรรมไว้ ส่วนใหญ่จะให้ความหมายตรงกับความหมายทั้ง ๓ ประการ ดังต่อไปนี้

๑) จริยธรรม หมายถึงหลักเกณฑ์หรือกฎเกณฑ์ในการตัดสินความถูกผิด ดีชั่ว และควรไม่ควรของพฤติกรรม

๒) จริยธรรม หมายถึง แนวทางในการประพฤติปฏิบัติที่ดี ที่ถูกต้องและที่ควรนำไปประพฤติปฏิบัติ ดังกล่าว

---

* ไสว มาลาทอง, การศึกษาจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๕.

๑) จริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่ดี ที่ถูกและ ที่ควรทำ และเน้นถึงหลักของการปฏิบัติมากกว่าที่เน้นถึงหลักเกณฑ์^๒

หลักการแสดงออกทางกาย วาจาแล้วเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมว่า เป็นการแสดงออกมาที่ดี จึงได้ชื่อว่าเป็นผู้มีจริยธรรมประจำใจ ซึ่งเป็นการแสดงออกมาโดยไม่มีใครบังคับ นอกจากนี้ความหมายของจริยธรรมที่แสดงออกทางกายและวาจาแล้ว ยังมีความหมายจริยธรรมตามหน้า ดังนี้

๑.๑.๒ จริยธรรมตามความหมายของหน้าที่ มนุษย์ทุกคนมีหน้าที่ด้วยกันทุกคน นับตั้งแต่เกิดเป็นมนุษย์มา จะต้องทำหน้าที่ในการหายใจเพื่อให้ชีวิตดำเนินต่อไป ซึ่งเป็นหน้าที่เบื้องต้นที่สำคัญ คือหน้าที่แบบ คอเนื่องหน้าที่ตามอุดมการณ์และหน้าที่พาชีวิตมุ่งสู่ความดีอันสูงสุด ดังนี้

๑) หน้าที่แบบคอเนื่อง หมายถึง มนุษย์ทุกคนที่เกิดขึ้นมาบนโลกใบนี้ ทุกคนมีหน้าที่ด้วยกันหมดทุกคน ซึ่งเป็นหน้าที่แบบคอเนื่องทุกคนมีหน้าที่เกี่ยวข้องถึงกันหมดทุกคน เช่น พ่อแม่ จะต้องรับผิดชอบดูแลลูกให้เป็นคนดีของสังคม และสังคมก็จะต้องมีความสงบสุข ครอบครัวก็จะต้องมีความสุขตามไปด้วย ดังนั้น มนุษย์ทุกคนจะต้องมีหน้าที่เกี่ยวข้องถึงกันหมดทุกคนแบบคอเนื่อง

๒) หน้าที่ตามอุดมการณ์ หมายถึง การทำตามอุดมการณ์อันสูงสุดของชีวิตมนุษย์ มีความตั้งมั่นอยู่ในความคิดของตนเองที่ตั้งไว้ ซึ่งเป็นการตั้งความหวังไว้ในชีวิต เช่น ทหารมีอุดมการณ์อันสูงสุดว่า การเสียสละชีพเพื่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ถือว่าเป็นเกียรติอันสูงสุดของทหาร และมนุษย์ในโลกนี้ทุกคน จะต้องมียุทธศาสตร์ทุกคน เพราะเป็นสิ่งที่หวังไว้ในชีวิต แม้แต่คนขี้เกียจ ก็มีอุดมการณ์ของคนขี้เกียจ อุดมการณ์อันสูงสุดของคนขี้เกียจ คือ การไม่อยากจะทำอะไร เลยในชีวิตนี้เป็นต้น

๓) หน้าที่ในการนำพาชีวิตมุ่งสู่ความดีอันสูงสุด หมายถึง บุคคลผู้มีความประเสริฐสุด คือ บิคารมารดา ผู้กระทำความดีกับบุตรธิดาแล้ว ไม่หวังสิ่งตอบแทน เมื่อเปรียบเทียบกับสังคมภายนอกครอบครัวแล้วนั้นก็หมายถึง การเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวมโดยการไม่หวังในชื่อเสียงและลาภ ยศ สรรเสริญ เป็นการเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวมด้วยความบริสุทธิ์ใจ “ในทางพระพุทธศาสนานั้นจะเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติจนถึงขั้นเป็นพระอรหันต์ผู้ไม่มีกิเลสหลงเหลืออยู่เรียกว่า หน้าที่ในการนำพาชีวิตมุ่งสู่ความดีอันสูงสุดของมนุษย์นั้น เป็นการทำ

^๒ กระทรวงศึกษาธิการ, “จริยธรรม”, (กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ, ๒๕๔๑), หน้า ๕๕. (อัคราณา).

ความบริสุทธิ์ใจ “ในทางพระพุทธศาสนานั้นจะเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติจนถึงขั้นเป็นพระอรหันต์ผู้ไม่มีกิเลสหลงเหลืออยู่เรียกว่า หน้าที่ในการนำพาชีวิตมุ่งสู่ความดีอันสูงสุดของมนุษย์นั้น เป็นการทำความดีลงไปแล้วไม่หวังสิ่งตอบแทน หรือทำความดีลงไปแล้ว แต่ก็ได้รับสิ่งตอบแทนมาโดยไม่ได้เรียกร้องสิ่งตอบแทนนั้น อย่างนี้เรียกว่า เป็นเพียงผลพลอยได้เท่านั้น”

หน้าที่การงานต่าง ๆ ที่ได้รับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่นนั้นจะเป็นความหมายของจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกันทุกคน จะเกี่ยวข้องในทางตรงหรือทางอ้อมก็เป็นความหมายของจริยธรรมตามหน้าที่ ดังนั้นความหมายในการศึกษาและปลูกจริยธรรมเพื่อตนเองและผู้อื่นก็เป็นความหมายสำคัญอีกประการหนึ่ง

๑.๑.๓ จริยธรรมตามความหมายแห่งการศึกษา หมายถึงการศึกษาหลักของจริยธรรมให้เข้าใจ ซึ่งเป็นหลักการที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการมีความรู้ในเรื่องของจริยธรรมเป็นการสร้างสันติสุข การศึกษาเพื่อความเข้าใจในหลักของความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมมีลักษณะที่เป็น คุณธรรมของข้อที่ว่า

อัตถกิริยา (Interaction) มีการปฏิบัติต่อกัน ทั้งทางสร้างสรรค์และบ่อนทำลาย การปลูกฝังจริยธรรมจึงเป็นการสร้างคนให้เป็นคน มีจิตใจประเสริฐสมบูรณ์ การสร้างคุณงามความดี เอื้ออารี ไปถึงการช่วยเหลือผู้อื่นได้พบกับสิ่งที่ดีมีความสุข โดยทั่วกันและมีความเมตตาธรรม “จริยธรรมจึงเป็นเครื่องคุ้มครองโลก เป็นฝ่ายที่ดีที่จะชนะฝ่ายที่ไม่ดี ถ้าไม่มีจริยธรรม จะไม่มีหลักธรรมที่จะควบคุม พฤติกรรมของมนุษย์ จะทำให้มนุษย์ไม่แตกต่างจากสัตว์โลกต่างๆ ไป”

จริยธรรมตามความหมายแห่งการศึกษานั้นเป็นหลักของการศึกษาถึงการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ตามหลักจริยธรรมที่ประกอบไปด้วย ปรัชญา ปฏิบัติ ปฏิเวธ ดังนี้

๑) ปรัชญา หมายถึง การศึกษาเรียนรู้สิ่งที่มีมนุษย์แสดงออกมาทางร่างกายและวาจา แต่สิ่งที่บังคับให้แสดงลักษณะอาการให้ปรากฏสู่ภายนอก คือ จิตใจ เป็นกลไกสำคัญในการศึกษาเรียนรู้ถึงจิตใจของมนุษย์ มีการพิจารณาลักษณะทางกายและวาจาหรือควรศึกษาจากผู้รู้และคำรับคำร่า เพื่อจะให้ทราบถึงผลที่จะตามมาดังกล่าว

* ชัยวัฒน์ อัดพัฒน, จริยศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๐), หน้า ๓-๔.

๑) สาโรช บัวศรี, จริยธรรมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬารัฐสภา, ๒๕๒๖), หน้า ๑๒.

๒) ปฏิบัติ หมายถึง การนำหลักของจริยธรรมไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลต่อตนเองและผู้อื่น การนำไปปฏิบัติในที่นี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการศึกษาให้เข้าใจแล้วว่า สิ่งใดควรปฏิบัติ สิ่งใดไม่ควรปฏิบัติ เพราะจะทำให้มีผลสืบเนื่องต่อไปในอนาคตและเมื่อมีการศึกษามาอย่างเข้าใจก็จะทำให้รู้ว่าสิ่งใดควรปฏิบัติไม่ควรปฏิบัติ

๓) ปฏิเวธ หมายถึง การบรรลุมุ่งหมายของชีวิตที่ได้ศึกษาเล่าเรียนและการนำไปปฏิบัติจนกระทั่งเกิดผลตามมาด้วยการปฏิบัติ^๔

ดังนั้น การศึกษาจริยธรรมจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก เพราะพฤติกรรมต่าง ๆ หรือจริยธรรมเกิดมาจากการลองถูกลองผิดในการแสดงออกมาสู่ภายนอกของพฤติกรรมเพื่อให้เกิดความใจของคนในสังคม เมื่อศึกษาเข้าใจและนำไปประพฤติปฏิบัติจนกระทั่งเกิดผลแก่ตนเองและสังคมแล้วจึงมีการปลูกฝังหรือการถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นต่อไป ซึ่งเป็นการปลูกฝังที่ตนเอง คนใกล้ชิดและคนในสังคมต่อไป

๑.๑.๔ ความหมายของการปลูกฝังจริยธรรม หมายถึง การอบรมกิริยาและปลูกฝังลักษณะนิสัยให้อยู่ในครรลองของจริยธรรมซึ่งให้เห็นถึงความเจริญงอกงามในการดำรงชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผนตามวัฒนธรรมของบุคคลที่มีลักษณะทางจิตใจ ที่ดีงาม อยู่ในสภาพแวดล้อมที่โน้มนำให้บุคคลมุ่งกระทำความดี มีแนวทางแห่งความประพฤติอยู่ในเรื่องของความดี ความถูกต้องสมควรในการปฏิบัติตนเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างสงบเรียบร้อยและเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น การปลูกฝังอุดมการณ์อันสูงสุดของมนุษย์ ควรจะเป็นการปลูกฝังแบบ “มีสัมมาทิฐิ คือการมีความคิดเห็นที่ชอบด้วยหลักการและหลักจริยธรรม”^๕ ในการปลูกฝังอุดมการณ์อันสูงสุดของชีวิตให้แก่บุตรหลานของตน เพื่อให้เห็นคุณค่าทางจริยธรรม ละเว้นความชั่ว มีจริยธรรมในจิตใจพร้อมที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีโดยมีสามัญสำนึกในคุณค่าของจริยธรรมที่พึงประสงค์

จากการศึกษาความหมาย จริยธรรม ทำให้ทราบว่า จริยธรรมนั้น หมายถึง หลักของการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ที่แสดงออกทางกาย วาจาและมีจิตใจเป็นตัวกำหนดทิศทางการแสดงออกสู่ภายนอกเพื่อให้บุคคลที่ใกล้ชิดหรือบุคคลในสังคมได้รับทราบว่า ผู้แสดงออกนั้นมีความประสงค์เช่นไร เช่นการแสดงมาเพื่ออยากให้คนในสังคมสามัคคีกัน จึงมีการพูดคุยเพื่อการเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีกัน ดังกล่าว

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง การแสดงออกทางกายและวาจาเพื่อให้บุคคลอื่นได้รับทราบถึงจุดประสงค์ของตน ซึ่งเป็นหน้าที่ของมนุษย์ทุกคนที่จะแสดงออกเพื่อให้มี

^๔ อก.เอก. ๓๕/๓๐/๓๕๑.

^๕ ไสว มาลาทอง, การศึกษาจริยธรรม, อ่างแล้ว, หน้า ๖.

ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มของมนุษย์และมีการศึกษาถึงการแสดงออกทางกาย วาจา ซึ่งกันและกัน ให้เข้าใจเพื่อนำไปปลูกฝังให้บุคคลรุ่นต่อไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสงบในสังคมต่อไป

๑.๒ ประเภทของจริยธรรม

ประเภทของจริยธรรม ซึ่งเป็นหลักพฤติกรรมของมวลมนุษย์ มีหลักปฏิบัติที่เป็นประเภทข้อห้ามเป็นเบื้องต้นเพื่อเป็นการเตือนสติก่อนการลงมือปฏิบัติและคำนึงถึงผลของการประพฤติปฏิบัติ ดังนี้

๑. ๒.๑ ประเภทจริยธรรมที่เป็นข้อห้ามหรือการละเว้นจากการกระทำความชั่วที่ผิดต่อศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหลักจริยธรรมที่บรรพบุรุษได้เคยปฏิบัติมาอย่างมีความสุขในสังคม แต่ในที่นี้ ผู้วิจัย จึงมุ่งศึกษาจริยธรรมที่เป็นข้อห้ามในการแสดงออกทางกาย วาจาและใจ ดังนี้

๑) ประเภทจริยธรรมที่เป็นข้อห้ามทางกาย ๓ ประการ ดังนี้

- (๑) ห้ามจากการฆ่าสัตว์หรือเบียดเบียนให้ทุกข์ทรมาน ซึ่งมีมนุษย์ เป็นต้น
- (๒) ห้ามลักทรัพย์ของผู้อื่นที่ยังหวงแหนอยู่หรือมีเจ้าของครอบครองอยู่
- (๓) ห้ามประพฤติผิดในสามมี ภรรยาและเด็กที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ

๒) ประเภทจริยธรรมที่เป็นข้อห้ามวาจา ๔ ประการ ดังนี้

- (๑) ห้ามการพูดเท็จ จนกระทั่งทำให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน
- (๒) ห้ามการพูดจาส่อเสียดจนทำให้เกิดความรำคาญแก่ผู้อื่น
- (๓) ห้ามการพูดจาคำหยาบจนกระทั่ง ไม่มีผู้อื่นคบเป็นมิตร
- (๔) ห้ามการพูดจาเพื่อเชื่อ ไร่สาระ เพราะจะทำให้ตนเป็นคนไม่มีสาระ

๓) ประเภทจริยธรรมที่เป็นข้อห้ามทางจิตใจ ๓ ประการ ดังนี้

- (๑) ห้ามคิดอาฆาตพยาบาทผู้อื่น เพราะจะทำให้จิตใจไม่สงบ
- (๒) ห้ามอิจฉาริษยาผู้อื่นเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จ
- (๓) ห้ามคิดโลภอยากได้ของคนอื่นมาเป็นของตัวเอง^๑

ซึ่งเป็นหลักจริยธรรมเพื่อการมีความยังคิดก่อนการประพฤติปฏิบัติและให้เป็นบุคคลมีเหตุมีผลในการดำรงชีวิตมองเห็นคุณค่าจริยธรรมที่มีต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม เมื่อมองเห็นเหตุและผลดังกล่าวจึงลงมือประพฤติปฏิบัติ ซึ่งมีหลักการประพฤติทางจริยธรรม

^๑ฝ่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนา กรมการศาสนา กองศาสนศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการศึกษาธรรมศึกษาขั้นตรี, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๓๘.

๑.๒.๒ ประเภทจริยธรรมที่เป็นข้อควรนำไปปฏิบัติ ซึ่งเป็นการประพฤติปฏิบัติตามหลักของเบญจธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมที่ควรแสดงออกทางกาย ๓ วาจา ๔ และจิตใจ ๓ ดังนี้

๑) ประเภทจริยธรรมที่ควรนำไปประพฤติชอบทางกาย ๓ ประการ ดังนี้

(๑) มีความเมตตากรุณาต่อตนเองและผู้อื่น

(๒) มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้ยากจนกว่าตน

(๓) มีความยินดีในสามี ภรรยาของตน โดยการประพฤติชอบพรหมจรรย์

๒) ประเภทจริยธรรมที่เป็นข้อควรนำไปปฏิบัติทางวาจา ๔ ประการ ดังนี้

(๑) เป็นบุคคลที่ชอบพูดแต่ความจริง มีสัจจะในวาจา

(๒) พุจฉาสุภาพเรียบร้อย อ่อนหวาน มีอัธยาศัยในการพูดที่มีมโนธรรม

(๓) พุจฉาไพเราะระ มีปิยวาจา พูดให้ถูกกาล สถานที่

(๔) พูดแต่สิ่งที่มีเหตุมีผลที่น่าเชื่อถือได้หรือสัมมาวาจา คือ การเจรจาที่ดี

๓) ประเภทจริยธรรมที่เป็นข้อควรนำไปปฏิบัติทางจิตใจ ๓ ประการ ดังนี้

(๑) การมีจิตใจที่รู้จักการเพียงพอ ไม่โลภอยากได้ของคนอื่นโดยไม่ชอบธรรม

(๒) การปล่อยวางอารมณ์ที่มีความอาฆาตพยาบาทรู้จักให้อภัยแก่ผู้อื่นและตน

(๓) การมีความคิดที่เห็นเป็นจริงเห็นถูกก็ว่า ถูกเห็นเป็นผิดก็ว่า ผิด ตามจริง^๔

ประเภทจริยธรรมที่ควรนำไปปฏิบัตินี้เป็นหลักการที่ส่งผลในทางปฏิบัติที่มีคุณค่าในทางบวกหรือคุณค่าของชีวิตสำหรับผู้นำไปประพฤติปฏิบัติและทำให้สังคมมีความสงบสุข ดังกล่าวและผลของการนำหลักจริยธรรมที่ควรไปประพฤติปฏิบัติ

๑.๒.๓ ประเภทของผลการนำจริยธรรมที่ควรนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันจะยังผลมาสู่ผู้ปฏิบัติ ดังนี้

๑) เป็นผู้ที่มีอายุยืน ประสพแต่สิ่งที่เป็นมหากุศล

๒) เป็นผู้ไม่หวาดระแวงเพราะกลัวคนอื่นมาขโมยทรัพย์ของตน

๓) เป็นผู้ไม่หวาดระแวงกลัวคนอื่นโกหก

๔) เป็นผู้ทำให้พระพุทธศาสนาให้เจริญ

๕) ประสพกับความสุขในโลกนี้และโลกหน้า

๖) เป็นผู้ไม่ก่อภัยให้กับใครๆ

^๔ ฝ่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนา กรมการศาสนา กองการศาสนศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการศึกษาธรรมชั้นตรี, อ้างแล้ว, หน้า ๑๘.

- ๗) เป็นผู้ให้ภัยแก่สัตว์
- ๘) ได้ชื่อว่าเป็นผู้ดำเนินตามปฏิปทาของนักปราชญ์
- ๙) ได้ชื่อว่าเป็นผู้สร้างความเจริญความสงบสุขแก่ตนเองและส่วนรวม
- ๑๐) เป็นผู้สร้าง ทางมนุษย์ สวรรค์ พรหม นิพาน^๙

ประเภทของผลการนำจริยธรรมไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นผลต่อเนื่องมาจากการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักการของจริยธรรม ดังกล่าว นอกจากนี้ยังมีประเภทของจริยธรรมตามแนวคิดของผู้รู้ดังนี้

๑.๒.๔ ประเภทจริยธรรมตามแนวคิดของผู้รู้ สามารถแบ่งออกได้ตามลักษณะเชิงความรู้และความคิดเห็นต่าง ๆ ๔ ประเภทดังนี้

๑) ประเภทของความรู้เชิงจริยธรรม ซึ่งเป็นการรู้ถึงหลักของการประพฤติว่าสิ่งใดถูกหรือผิด ควรไม่ควร อันเป็นสิ่งที่จะต้องรู้ให้ได้

๒) ประเภททัศนคติเชิงจริยธรรม เป็นความรู้ที่นึกถึงที่เกี่ยวกับจริยธรรมว่าหลักจริยธรรมข้อใดที่เข้ากับนิสัยใจคอของคนและมีความสอดคล้องในค่าของสังคม ขนบธรรมเนียมและสถานการณ์ ในสังคมนั้น ๆ เป็นต้น

๓) ประเภทเหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งเป็นการใช้เหตุผลในการที่จะประพฤติปฏิบัติในหลักของจริยธรรมที่ตนชอบและเป็นแรงจูงใจเพื่อให้เกิดมีความต้องการในการประพฤติปฏิบัติตามหลักของจริยธรรมนั้น ๆ เป็นต้น

๔) ประเภทพฤติกรรมเชิงจริยธรรม เป็นการแสดงออกตามหลักของจริยธรรมที่ทำให้สังคมมีความชื่นชอบหรือ การละเว้นจากการกระทำในสิ่งที่ไม่ดี เป็นต้น^{๑๐}

จากการศึกษา ประเภทของจริยธรรม ทำให้ทราบว่า ประเภทของจริยธรรมแบ่งออกเป็นประเภทหลัก ๆ คือ จริยธรรมประเภทที่เป็นข้อห้ามเพื่อความยับยั้งชั่งใจเพื่อตรึงครองหาเหตุและผลของการประพฤติปฏิบัติ เพราะมนุษย์มีความอยากบังตาไว้จึงมองไม่เห็น ดังนั้น จริยธรรมที่เป็นข้อห้ามจึงเปรียบเสมือนเบรคไว้เพื่อให้พิจารณาก่อนการประพฤติปฏิบัติและจะได้รู้ผลตามมา ดังกล่าว

เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงสรุปได้ว่า ประเภทของจริยธรรมประกอบไปด้วย ข้อห้ามประพฤติปฏิบัติที่ผิดต่อศีลธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม ข้อที่ควรนำไปประพฤติปฏิบัติและ

^๙ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐.

^{๑๐} ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ปัจฉนีก, จริยธรรมเยาวชนไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๔๒), หน้า ๓ -๔.

ประเภทของผลการประพฤติปฏิบัติที่ดี คือ ทำให้สังคมสงบสุข นอกจากนี้ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ ประเภทของความรู้เชิงจริยธรรม ประเภททัศนคติเชิงจริยธรรม ประเภทเหตุผลเชิงจริยธรรมและประเภทพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ดังกล่าว

๑.๓ แนวคิดทฤษฎีในทางจริยธรรม

แนวคิดทฤษฎีในทางจริยธรรมนี้ ผู้วิจัยมุ่งจะศึกษาแนวคิดทฤษฎีทางจริยศึกษาและทฤษฎีการเกิดจริยธรรมตามแนวคิดของนักวิชาการ ดังนี้

๑.๓.๑ แนวคิดทฤษฎีทางจริยศึกษา คือ การที่พนักงานจะเป็นผู้มี จริยธรรมในการปฏิบัติ หน้าที่และเป็นคนดีของสังคม จะต้องยึดแนวคิด ๓ แนวคิด คือ

๑) แนวคิดแบบยึดสังคมเป็นเกณฑ์ (Social Oriented Moral Education) แนวคิดนี้ยึดหลักคุณธรรม และยึดถือผู้ใหญ่ แนวคิดนี้เชื่อว่าสังคมย่อมมี ประเพณี วัฒนธรรม ปทัสถาน หรือมาตรฐานแห่งความดีที่จะถูกถ่ายทอดไปโดยอาศัยผู้ใหญ่ ซึ่งได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้ากอง หัวหน้าฝ่าย หัวหน้างานหรือผู้อาวุโสในสังคมเป็นผู้ทำหน้าที่ปลูกฝัง ถ่ายทอด ดูแล

๒) แนวความคิดยึดปัจเจกบุคคลเป็นเกณฑ์ แนวคิดนี้เชื่อว่า ถ้าบุคคลได้รับการศึกษาดี บุคคลนั้นย่อมมีเหตุผลเชิงจริยธรรมเหมาะสม เป็นผู้มี ความห่วงใยต่อปัญหาทางจริยธรรม อีกทั้งผู้นั้นจะมีการพัฒนาจริยนิสัยในชีวิตประจำวันอีกด้วย

๓) แนวคิดที่ยึดปฏิสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล กับ สังคมเป็นเกณฑ์ “แนวคิดนี้เชื่อว่าปัจเจกบุคคลและสังคม ล้วนมีความสำคัญทั้งคู่ เพราะต่างฝ่ายต่างต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ชุมชนเป็นจุดกำเนิดของจริยธรรม เป็นรากเหง้า และจุดมุ่งหมายของจริยธรรม บุคคลเรียนรู้จริยธรรมจากสังคม ทั้งยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และยอมรับรู้ความต้องการของชุมชน”^{**}

แนวคิดแบบยึดสังคม ยึดปัจเจกชน และยึดปฏิสัมพันธ์ของบุคคลกับสังคมเป็นเกณฑ์ล้วนแต่เป็นแนวคิดทฤษฎีจริยศึกษา

๑.๓.๒ ทฤษฎีการเกิดจริยธรรมตามแนวคิดของนักวิชาการ ผู้วิจัย มุ่งที่จะศึกษาทฤษฎีปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

๑) ทฤษฎีปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีปรับเปลี่ยนพฤติกรรม คือ พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกจะมีอิทธิพลต่อการแสดงของบุคคลนั้นในอนาคต พฤติกรรมที่

^{**} ชาลูนชัย อินทรประวัตติ, “ความคาดหวังเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมสำหรับ บิดามารดาครู และผู้ใหญ่ทั่วไป, วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), ๒๕๔๒, หน้า ๒๓-๒๔.

พึงพอใจเพื่อลดหรือระงับพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา หรืออีกนัยหนึ่งก็คือถ้าหากต้องการให้เกิดพฤติกรรมใดก็ใช้วิธีการเสริมแรง และถ้าหากไม่ยอมให้เกิดพฤติกรรมใดก็ให้ใช้วิธีลงโทษ พอสรุปได้ว่า ทฤษฎีนี้เชื่อมโยงกับ อิทธิบาท ๔ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ในพระพุทธศาสนา อันเป็นแรงจูงใจให้ได้รับผลสัมฤทธิ์ ในกิจกรรมที่ตนปรารถนา

๒) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) หลักสำคัญคือ เน้นที่ความเข้าใจกฎเกณฑ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการเรียนรู้สำหรับประเมินความถูกต้อง - ผิดของพฤติกรรม ทฤษฎีนี้เชื่อว่ามนุษย์เรียนรู้ เข้าใจค่านิยม แนวปฏิบัติของสังคมแล้วจะปรับตัวเข้ากับสังคม ได้ดีกว่าผู้ไม่ได้เรียนรู้และทฤษฎีนี้เชื่อมโยงเข้าได้กับหลักธรรมที่ว่า “อเสวนา จ พาลานํ ไม่คบคนพาล ปล่อยใจตามใจ เสวนา คบบัณฑิต ผู้มีความรู้สามารถเลือกคบผู้ดีได้”^{๑๖} ดังนั้น อิทธิพลที่สำคัญของการเรียนรู้ที่มีต่อ พนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ผู้บริหาร หัวหน้า หรือผู้นำ และการเรียนรู้ที่ดี อาจเกิดจากกลุ่มเพื่อนค้ำบอกล่าและสื่อต่าง ๆ ตัวอย่างที่ดีเป็นต้นฉบับที่ดี จะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความสนใจที่ดีจะช่วยให้พนักงานเทศบาลเลียนแบบได้ดี ทฤษฎีนี้เน้นแบบอย่างที่ดี ปรับพฤติกรรมเริ่มต้นที่ ผู้บริหาร หัวหน้า หรือ ผู้นำ ให้มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นในจิตใจ กลายเป็นเจตคติที่ดีงามสูงส่งก่อนแล้วแปรเจตคตินั้น ไปสู่การปฏิบัติที่ดีและค่อยๆ ประจักษ์กลายเป็นความเปลี่ยนแปลงในทางสังคม ดังกล่าวนี้เพราะทฤษฎีทางสังคม

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีในทางจริยธรรมทำให้ทราบว่า แนวคิดทฤษฎีทางจริยศึกษาเป็นแนวคิดแบบยึดสังคมเป็นเกณฑ์ มีความเป็นไปตามกระแสของสังคมหรือการยอมรับกฎเกณฑ์ทางสังคม โดยอาศัยความคิดของปัจเจกบุคคลเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจถูกหรือผิดและมีแนวคิดที่ยึดปฏิบัติสัมพันธ์ และทฤษฎีการเกิดจริยธรรมตามแนวคิดของนักวิชาการเป็นทฤษฎีปรับพฤติกรรมของตนให้เข้ากับสังคมได้โดยการเรียนรู้กฎเกณฑ์และแนวทางของการประพฤติปฏิบัติในสังคม ดังกล่าว

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า แนวคิดทฤษฎีในทางจริยธรรมเป็นการยึดกฎเกณฑ์เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติโดยอาศัยผู้นำสังคมเป็นกฎเกณฑ์ในการปรับพฤติกรรมของตนให้เข้ากับกระแสสังคม โดยการเรียนรู้กฎเกณฑ์หรือข้อปฏิบัติให้เข้าใจเพื่อจะสามารถประพฤติปฏิบัติได้ เป็นต้น

จากการศึกษาจริยธรรม หมายถึง การแสดงออกทางกายและวาจาเพื่อให้บุคคลอื่นได้รับทราบถึงจุดประสงค์ของตน ซึ่งเป็นหน้าที่ของมนุษย์ทุกคนที่จะแสดงออกเพื่อให้มีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มของมนุษย์และมีการศึกษาถึงการแสดงออกทางกาย วาจา ซึ่งกันและกันให้เข้าใจเพื่อนำ

^{๑๖} พระสมชาย ฐานวุฑฺโฒ, มงคลชีวิต “ฉบับก้าวหน้า”, (กรุงเทพมหานคร : จัดพิมพ์โดย คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๕.

จากการศึกษาจริยธรรม หมายถึง การแสดงออกทางกายและวาจาเพื่อให้บุคคลอื่นได้รับทราบถึงจุดประสงค์ของตน ซึ่งเป็นหน้าที่ของมนุษย์ทุกคนที่จะแสดงออกเพื่อให้มีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มของมนุษย์และมีการศึกษาถึงการแสดงออกทางกาย วาจา ซึ่งกันและกันให้เข้าใจเพื่อนำไปปลูกฝังให้บุคคลรุ่นต่อไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสงบในสังคมต่อไปซึ่งประกอบไปด้วยข้อห้ามประพฤติปฏิบัติที่ผิดต่อศีลธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม ข้อที่ควรนำไปประพฤติปฏิบัติและประเภทของผลการประพฤติปฏิบัติที่ดี คือ ทำให้สังคมสงบสุข นอกจากนี้ผู้รู้ยังแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ ประเภทของความรู้เชิงจริยธรรมประเภททัศนคติเชิงจริยธรรม ประเภทเหตุผลเชิงจริยธรรมและประเภทพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ซึ่งเป็นการยึดกฎเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติโดยอาศัยผู้นำสังคมเป็นกฎเกณฑ์ในการปรับพฤติกรรมของคนให้เข้ากับกระแสสังคม โดยการเรียนรู้กฎเกณฑ์หรือข้อปฏิบัติให้เข้าใจเพื่อจะสามารถประพฤติปฏิบัติได้ เป็นต้น

๒. พุทธจริยธรรม

พุทธจริยธรรม เป็นหลักการปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนให้มนุษย์นำไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสุขแก่ตนเองและผู้อื่นรวมถึงความสุขของคนในสังคม ดังนั้น ผู้วิจัย จึงมุ่งจะศึกษาพุทธจริยธรรมตามความหมายทางภาษาและพุทธจริยธรรมตามความหมายทั่วไป

๒.๑ พุทธจริยธรรมตามความหมายทางภาษา

พุทธจริยธรรมตามความหมายทางภาษา“พุทธจริยธรรม”ประกอบด้วย “พุทธ”กับ“จริยะ” และ“ธรรม” ซึ่งทั้ง ๓ คำนี้ต่างก็มีความหมายที่แตกต่างกัน ดังนี้

๒.๑.๑ พุทธหรือพุทธ โธ หมายถึง เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน

๒.๑.๒ จริยะ หรือจริยา หมายถึง เป็นการแสดงออกทางกาย ทางวาจาและ ทางใจ

๒.๑.๓ ธรรม หรือ ธรรมะ หมายถึง หลักในการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งหลักในการประพฤติปฏิบัตินี้ เมื่อนำคำทั้งสามมารวมกันเป็น พุทธจริยธรรม หมายถึง หลักธรรมในการประพฤติปฏิบัติของผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน หรือที่เรียกในความหมายหนึ่งว่า หลักธรรมที่นักปราชญ์ได้นำไปใช้ในการประพฤติปฏิบัติ^{๑๑}

^{๑๑} บ.อิตี. ๔๐/๒๑๓/๒๐๗-๒๐๘.

๒.๒ พุทธจริยธรรมตามความหมายทั่วไป

พุทธจริยธรรม มีความหมายได้ ๓ นัยคือ พุทธจริยวัตร พุทธกิจและระดับขั้นของ พุทธจริยธรรม เป็นพุทธจริยวัตรของพระพุทธเจ้าที่ได้ทรงบำเพ็ญประโยชน์เพื่อมอบให้แก่ชาวโลก มี ๓ ประการ คือ

๒.๒.๑ โลกัตถจริยา เป็นการบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่ชาวโลกโดยการอบรมสั่งสอน ให้เห็นถึงประโยชน์ส่วนตน ประโยชน์ส่วนผู้อื่นและประโยชน์ร่วมกัน

๒.๒.๒ ญาติัตถจริยา เป็นการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อประโยชน์แก่พระญาติของ พระองค์โดยการ อบรมสั่งสอนให้รู้จักรักความสามัคคีในหมู่วงศ์พระญาติของพระองค์ โดยการ ไม่ให้ทะเลาะวิวาทกันในหมู่เครือญาติให้อยู่อย่างสันติสุข

๒.๒.๓ พุทธัตถจริยา เป็นการบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่ชาวโลกในฐานะที่พระองค์ได้ ทรงเป็น ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานหรือเป็นพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นผู้รอบรู้ในทางโลกและทางธรรม เป็นต้น^{๔๔} พุทธพุทธจริยธรรมเป็นพระพุทธกิจที่พระองค์ทรงปฏิบัติมีอยู่ในพระพุทธศาสนา มี ๓ ประการคือ

- ๑) พระมหากษัตริย์ เป็นผู้มีพระคุณอันยิ่งใหญ่แก่ชาวโลกทุกคน
- ๒) พระปரிสุทธิกุณ เป็นผู้มีความบริสุทธิ์ที่มอบให้แก่ชาวโลกทุกคน
- ๓) พระปัญญาธิคุณ เป็นผู้มีพระคุณทางปัญญาของชาวโลกทุกคน^{๔๕}

นอกจากนี้พุทธจริยธรรมยังแยกระดับ หรือขั้นได้ ๓ ขั้น คือ ขั้นพื้นฐาน ขั้นกลาง ขั้นสูง ดังนั้นนอกจากแบ่งตามข้อห้าม ข้อควรนำไปปฏิบัติ และ ผลแห่งการปฏิบัติที่ถูกต้องแล้ว ยังแบ่ง ตามแนวคิดของนักปราชญ์ เป็น ๓ และ ๔ ประเภท และแบ่งเป็น จริยธรรม ขั้นพื้นฐาน ขั้นกลาง และขั้นสูงสุด คือ

๑) พุทธจริยธรรมขั้นพื้นฐานที่พระพุทธเจ้าทรงชี้ให้มนุษย์มีหลักการดำเนินชีวิตอย่าง มีความสุข คือ ศีล ๕ หรือเบญจศีล ซึ่งเป็นหลักธรรมพื้นฐานของมนุษย์เรียกว่า “มนุษย์ธรรม” เป็นกฎระเบียบและแนวทางที่ก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม ซึ่งเป็นกฎระเบียบที่พระพุทธเจ้าทรง

^{๔๔} พระเทพเวที(ประยูรค์ ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓), หน้า ๑๕๑.

^{๔๕} พระญาณวโรดม, ศาสนาต่างๆ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓), หน้า ๔๓.

ชี้ให้เห็นโทษสำหรับผู้ล่วงละเมิดเบญจศีลและทรงชี้ประโยชน์ของการไม่ละเมิดเบญจศีล จึงได้ทรงบัญญัติเบญจศีลห้ามเพื่อทำให้เกิดประโยชน์ในสังคม ดังนี้

- ๑) เว้นจากการฆ่าสัตว์
- ๒) เว้นจากการลักทรัพย์
- ๓) เว้นจากการประพฤตินอกใจ
- ๔) เว้นจากการพูดปด
- ๕) เว้นจากการดื่มสุราเมรัย

๒) พุทธจริยธรรมชั้นกลาง ได้แก่หลักกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ กุศลกรรมบถ ซึ่ง เป็นทางแห่งกุศลกรรมนี้เป็นฝ่ายดีที่พระพุทธเจ้าได้ทรงชี้ให้เห็นถึงความละเอียดในการประพฤติปฏิบัติมากกว่าเบญจศีล ดังนี้

- ๑) ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการฆ่าสัตว์
- ๒) อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากการลักทรัพย์
- ๓) กามสุ มิจฉาจารา เวรมณี เว้นจากการประพฤตินอกใจ
- ๔) มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากการพูดเท็จ
- ๕) ปิสุณาย วาจา เวรมณี เว้นจากการพูดต่อเสียด
- ๖) ผรุสสาย วาจา เวรมณี เว้นจากการพูดคำหยาบ
- ๗) สัมผัสปลลาปา เวรมณี เว้นจากการพูดเพื่อเชื้อ
- ๘) อนภิชชา โมโลภอยากได้ของเขา
- ๙) อพยาบาท ไม่ปองร้ายเขา
- ๑๐) สัมมาทิฎฐิ เห็นชอบตามครองธรรม

๓) จริยธรรมชั้นสูง หมายถึง ธรรมที่ปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์เป็น ปรมัตถธรรม หรือ ธรรมระดับที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติเป็นพระอรหันต์เป็นโลกุตตรธรรมคือ อริยสังขาร ๔ มรรคมีองค์ ๘ ปฏิจสงฆูปบาท หรือ อทิปปัจจยตา ๑๒ ดังนี้

๑) อริยสัง ๔ คือ “ความจริงอันประเสริฐ” ความจริงที่ทำให้สำเร็จเป็นอรหันต์ คือ ทุกข์ สภาพที่คงทนอยู่ไม่ได้ สภาพที่ทนอยู่ได้ยาก ความไม่สบายกาย ความไม่สบายใจสมุทัย เหตุให้เกิดทุกข์ ได้แก่คณหาความทะยานอยาก นิโรธ ธรรมเป็นที่ดับทุกข์ ความดับทุกข์ได้แก่ ดับ คณหาได้อย่างสิ้นเชิงและมรรค ข้อปฏิบัติเพื่อให้ถึงธรรม ได้แก่มรรค ๘ อย่าง ในอริยสัง ๔ ประการนี้

๒) มรรคมีองค์ ๘ เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติเพื่อให้สิ้นไปแห่งความ ทุกข์โดยอาศัยปัญญาที่รู้แจ้งเห็นจริง คือ สัมมาทิฐิ วามเห็นตามความเป็นจริง สัมมาสังกัปปะ มี

ความคิดเห็นตามความเป็นจริง สัมมาวาจา การเจรจาตามความเป็นจริง สัมมากรรมันตะ มีการทำงานที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรม สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรม สัมมาจาจาณะ เป็นผู้มีความพยายามทำในสิ่งที่ชอบด้วยธรรม สัมมาสติ การตั้งสติสัมปชัญญะไว้ในที่ชอบด้วยหลักธรรมและสัมมาสมาธิ เป็นการตั้งมั่นอยู่ในความดี

๓) ปฏิจจนุปบาท เป็นกฎแห่งธรรมชาติ เป็นธรรมที่เกี่ยวเนื่องกัน อาศัยกัน สัมพันธ์กันพึ่งพาอาศัยกันเกิดขึ้น เป็นกฎของเหตุผล เป็นกฎแห่งสังสารวัฏ คือ

วงจรแห่งความทุกข์อันเกิดขึ้นจากสมุทัย คือ กิเลส – ตัณหา กรรม และวิบาท พระพุทธองค์ตรัสเรื่องอิทัปปิจจยตาไว้ว่า ภิกษุทั้งหลายความสงสัยเกิดแก่เราว่า เมื่อมีอะไรหนอ ชรา มรณะ จึงได้มี ชรา มรณะ มีเพราะปัจจัยอะไร ความจริงได้ปรากฏแก่พระพุทธองค์ว่า อวิชชา สังขาร วิญญาณ นาม รูป ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพชาติ ชรา มรณะ ต่างๆ ก็เป็นที่จับส่งต่อกัน^{๖๖}

จากการศึกษา ความหมาย พุทธจริยธรรมในพระพุทธศาสนา ทำให้ทราบว่า พุทธจริยธรรม ประกอบไปด้วยความหมายทางภาษา ซึ่งหมายถึง เป็นข้อปฏิบัติของพระพุทธเจ้า ส่วนความหมายทั่วไป หมายถึง เป็นหลักของการประพฤติปฏิบัติของผู้รู้ ผู้เบิกบานและได้นำหลักพุทธจริยธรรมที่ประกอบไปด้วยเบญจศีล กุศลกรรมบถ และอริยสัจ ๔ มาสั่งสอนให้ชาวโลกรับรู้และนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ผู้อื่นและสังคม

ดังนั้น พุทธจริยธรรม จึงสรุปได้ว่า พุทธจริยธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติของพระพุทธเจ้าที่ได้ทรงค้นพบว่าเป็นประโยชน์แก่ตนเอง และสังคม จึงนำมาเผยแผ่ให้แก่ชาวโลกได้รับรู้และสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติได้ ซึ่งเป็นการแสดงออกให้เห็นในลักษณะของการปฏิบัติ คือ การแสดงออกมาทางกายและวาจา มีการเว้นจากการกระทำในทางที่ผิดจากศีล กฎหมาย หรือข้อห้ามตามกฎระเบียบต่างๆของสังคมและการประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรม บทบัญญัติในการประพฤติปฏิบัติของระเบียบสังคม และหลักการในการของสังคม สิ่งเหล่านี้จะทำให้สังคมมีความเจริญและมีความสุข เมื่อสรุปลงก็จะได้ความหมายของพุทธจริยธรรมในพระพุทธศาสนาว่า เป็นข้อประพฤติปฏิบัติที่ทำให้สังคมมีความเจริญมั่นคงและมีความสุข ดังกล่าว

นอกจากความหมายที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ ยังมีหลักในประพฤติปฏิบัติที่สามารถแยกออกให้เห็นถึงหลักที่ทำให้เกิดความเจริญในสังคม และขั้นของจริยธรรมนี้เป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุในแต่ละขั้นผู้ปฏิบัติตามจะเกิดผลดีและสำเร็จในชีวิต ครอบครัว สังคม การงาน เป็นทรัพยากรของชาติที่ดีต่อไป

^{๖๖} ไสว มาลาทอง, การศึกษาจริยธรรม, อ่างแก้ว, หน้า ๒๐๓-๒๐๕.

๒.๓ การปฏิบัติงานตามหลักพุทธจริยธรรม

หลักพุทธจริยธรรมเพื่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานในพระพุทธศาสนานั้น เป็นจริยธรรมการประพฤติกปฏิบัติ ผู้วิจัยมุ่งจะศึกษา ปธาน ๔ อธิษฐานธรรม ๔ และ อิทธิบาท ๔ ดังนี้

๒.๓.๑ ปธาน ๔ เป็นความเพียรพยายามอันเน้นแนวจิตตฤทธิ หรือ หลักธรรมในความเพียร โดยความมุ่งหมายประ โยชน์เกื้อกูล ตนเอง ผู้อื่นและสังคม ดังนี้

๑) สังวรปธาน เป็นการเพียรพยายามถึงการระวัง กริยามารยาทที่แสดงออกมาจากภายในมาสู่ภายนอก ซึ่งเป็นการแสดงออกด้วยลักษณะท่าทาง หรือ การแสดงออกมาให้ไต่ยืนในทางวาจา

๒) ปหานปธาน เป็นการเพียรพยายามเลิกสิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว เพียรพยายามเลิกการกระทำทางกายทุจริต พยายามเลิกวจีทุจริตและพยายามเลิกมโนทุจริต เลิกเบียดเบียนด้วยการขโมยของผู้อื่นมาเป็นของตน โดยไม่ชอบและเลิกการเบียดเบียนการผิดประเวณีกับสามี ภรรยาและเด็กที่ยังไม่รู้นิติภาวะ เป็นต้น

๓) ภาวนापธาน เพียรพยายามในการกระทำที่เป็นฝ่ายกุศลหรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การพัฒนาในการกระทำในสิ่งที่คืออยู่แล้วให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไปอีก คือ การพัฒนาความสุจริต ๓ ประการ คือ กายสุจริต ๓ วจีสุจริต ๔ และ มโนสุจริต ๓

๔) อนุรักษนาปธาน เพียรพยายามขีตมั่นในการบำเพ็ญประ โยชน์สุขแก่ตนเอง ผู้อื่นและสังคม หรือการมีความเพียรพยายามในการที่จะเสีขสละประ โยชน์ส่วนตน เพื่อประ โยชน์ส่วนรวม มีการช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ผู้มีความอ่อนแอในสังคม^{๑๑}

๒.๓.๒ อธิษฐานธรรม ๔ ประการ เป็นหลักธรรมเป็นที่ตั้งจิตอธิฐานขึ้นในใจซึ่งเป็นหลักจริยธรรมในพระพุทธศาสนาที่จะปลุกฝังให้มีจิตสำนึกในการทำความดีทั้งปวง

๑) ปัญญา คือการรอบรู้ในเรื่องต่าง ๆ เรื่องมีเหตุ มีผล พิจารณาให้เข้าใจในสภาวะ ของสิ่งทั้งหลายจนเข้าถึงความจริง ความต้องการจะทำงานจะต้องรู้เรื่องเกี่ยวกับงานที่จะทำนั้นว่าเป็นอย่างไร ถ้ามีความรู้เรื่องเกี่ยวกับงาน การทำงานก็จะถึงจุดมุ่งหมายตามความประสงค์

๒) สัจจะ เป็นการตั้งมั่นในความจริง ที่รู้แจ้งด้วยปัญญา การรักษาสัจจะนั้นเป็นการยอมรับในสิ่งที่ตนให้ไว้กับตน ผู้อื่นและสังคม ก็ควรจะประพฤติกปฏิบัติ ตามที่ตนให้สัจจะ

^{๑๑} อ.จตุตถก. ๒๑/๖๕/๕๖.

ไว้ จึงจะถือว่าเป็นผู้รักษาสัจจะ และสัจจะตามแนวคิดทฤษฎีทางจริยธรรมในพระพุทธศาสนา มีความสำคัญมาก ผู้ใดประพฤติปฏิบัติได้ก็จะพบแต่ความเจริญมั่นคงในชีวิต

๓) จาคะ เป็นการทาน การบริจาค เพื่อลดความตระหนี่ แต่การทาน จะต้องมียุทธการทาน เช่น การบริจาคให้ผู้มีศีลธรรม จะมีความสุขทางใจ การบริจาคให้แก่คนที่ความกตัญญูรู้คุณของคน ก็จะได้เกราะป้องกันภัยทางกาย และ ทรัพย์สิ้นเงินทองของคนที่มีอยู่ ส่วนการบริจาคให้สาธารณประโยชน์ ก็จะได้ใช้ประโยชน์ร่วม อย่างนี้เป็นต้น เพราะฉะนั้น การทาน นั้นเป็นการเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อผู้อื่นและส่วนรวม

๔) อุปลมะ การทำจิตใจให้ผ่องใส ตามแนวคิดทฤษฎี ทางพระพุทธศาสนา คนที่จะทำให้จิตใจผ่องใสได้นั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีความปล่อยวาง มีความสงบ มี สัมมาทิฐิ การมีความเห็นตามความเป็นจริง หรือการถือหลักของไตรลักษณ์ คือ ทุกสิ่งเกิดมาในโลกนี้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดี และ ไม่ดี ถ้ามีการยึดมั่นถือมั่นมากเกินไปก็เป็นทุกข์ จงมองโลกให้เห็นเป็นตามความเป็นจริง ก็จะสามารทำให้จิตใจปล่อยวางและมีความสุขในที่สุด^{๔๔}

๒.๓.๓ อธิธัมมา ๔ เป็นหลักพุทธจริยธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในกิจนั้น ๆ ดังนี้

๑) ฉันทะ พอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น คือพอใจในการทำงานของตนโดยทำด้วยความเต็มใจ ไม่ใช่ทำเพราะถูกบังคับหรือจำใจทำ

๒) วิริยะ เพียรประกอบสิ่งนั้น คือขยันในการประกอบกิจกรรมการทำงานด้วยความอดทน ไม่ย่อท้อกับอุปสรรคต่าง ๆ

๓) จิตตะ เอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้นไม่วางธุระ คือเอาใจใส่ในกิจการงานของตนหมั่นพิจารณาการทำงานที่เพื่อจะให้สำเร็จ

๔) วิมังสา การตรึกตรองพิจารณาหาเหตุผลในสิ่งนั้นคือใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองโดยรอบครอบ ด้วยการรู้จักทดลอง วางแผน คิดค้น แก้ไขปรับปรุง^{๔๕} หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การทำงานด้วยปัญญา อาศัยปัญญาเป็นตัวเชื่อมในการทำงานระหว่างงานประสบความสำเร็จและงานที่ประสบความล้มเหลว เป็นต้น^{๔๖}

๒.๔ ประเภทพุทธจริยธรรม

^{๔๔} ม.อ. ๑๔/๖๘๒/๓๖.

^{๔๕} สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, นวโกวาท, พิมพ์ครั้งที่ ๒๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๑๘), หน้า ๓๖.

^{๔๖} ที.มหา. ๑๔/๕๔/๒๖๕-๒๖๖.

พุทธจริยธรรมในพระพุทธศาสนา เป็นหลักคำสอนที่มุ่งเน้นการประพฤติปฏิบัติ ที่สมควร ถูกต้อง เหมาะสม เป็นที่ยอมรับของสังคม หรือเป็นกฎที่เป็นมาตรฐานที่ใช้เป็นเครื่องตัดสินพฤติกรรมของบุคคลในสังคมว่าอย่างไร เพราะการปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสม ดังนั้น ผู้วิจัย จึงมุ่งศึกษาประเภทของพุทธจริยธรรมตามหลักธรรม เพื่อให้รู้หน้าที่ตำแหน่งของคนที่ปฏิบัติอยู่และป้องกันการก้าวล้ำหน้าที่ของผู้อื่น คือ พุทธจริยธรรมในระดับผู้บริหาร ระดับผู้นำ ระดับผู้ปฏิบัติหน้าที่และพุทธจริยธรรมสำหรับบุคคลทั่วไป ดังนี้

๒.๔.๑ พุทธจริยธรรมในระดับผู้บริหาร ซึ่งเป็นหลักธรรมที่สำคัญในระดับผู้นำระดับสูงสุดของประเทศหรือผู้นำสูงสุดในองค์กรต่าง ๆ คือ จักรวรรดิธรรม ๑๒ ทศพิทธราชธรรม ๑๐ สังคหวัตถุ ๔ จักรธรรม พรหมวิหาร ๔ อคติ ๔ สัมปรัศธรรม ๗

๑) จักรวรรดิวัตร ๑๒

- ๑) อนุโคชนสุมี พลกายสุมี สงเคราะห์ชนภายใน
- ๒) ขตุติเยสุ สงเคราะห์กษัตริย์เมืองขึ้นทั้งหลาย
- ๓) อนุยุนเตสุ สงเคราะห์เหล่าเชื้อพระวงศ์
- ๔) พุราหุณณคหปติเกสุ คุ่มครองพราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย
- ๕) เนคมชานปเทสุ คุ่มครองชาวราษฎร์พื้นเมืองทั้งหลาย
- ๖) สมณพราหมณเณสุ คุ่มครองเหล่าสมณพราหมณ์
- ๗) มิคปภุขีสุ คุ่มครองเนียนกที่เอาไว้อีสพันธุ
- ๘) อธมมการปฏิกุเขโป ห้ามปรามมิให้ประพฤติกการอันผิดธรรม
- ๙) อธนานิ ธนานุปปทานิ ทำนุบำรุงผู้ขัดสนไร้ทรัพย์
- ๑๐) สมณพราหุณเณ อุปลุกมิตวา ปญหาปจฺจนี เข้าไปหาและสอบถามสมมณพราหมณ์

๑๑) อธมฺมารคสุส ปทานิ เว้นความกำนัดในกาม โดยอาการไม่เป็นธรรม

๑๒) วิสมโลกสสุ ปาทานิ เว้นโลกกล้า ไม่เลือกไม่ควร^{๒๐}

๒) ทศพิทธราชธรรม คือ ธรรมของพระราชา ของนักปกครองบ้านเมือง

๑) ทาน เป็นเสียสละสิ่งของ ให้ผู้อื่นผู้มีโอกาสน้อยกว่าตน เป็นเพื่อนร่วมงานกับผู้ได้บังคับบัญชาและประชาชนทั่วไป สร้างสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น ที่พักริมทาง บ่อน้ำ สาธารณะ หอกระจายข่าว

^{๒๐} ที.ปา. ๑๑/๓๕/๖๕.

๒) สำรวมกาย วาจา ใจ ประพฤติปฏิบัติแต่ความดีงามประกอบแต่การ
สุจริต รักษาชื่อเสียงของตนเองให้เป็นแบบอย่าง ให้เป็นที่เคารพนับถือสำหรับบุคคลทั่วไป

๓) บริจาค เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม

๔) อาชชวะ ปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริต มีความจริงใจไม่เสแสร้ง แข็งกร้าว

๕) มัทวะ มีอัธยาศัยไมตรี พுகจาไพรเราะ

๖) ตะปะ ไม่หมกมุ่นลุ่มหลงในกิเลส ประกอบสัมมาอาชีพตามสภาพ โดยมี
ความขยันหมั่นเพียรในหน้าที่การงานของตนให้สำเร็จตามกำหนด

๗) อักโกธะ เป็นการระงับความโกรธจนลืมนสติที่ทำให้การทำงานเกิดความ
เสียหาย มีความเมตตา ไม่ถือโทษผู้อยู่ได้บังคับบัญชา

๘) อวิหิงสา ไม่เบียดเบียนกลั่นแกล้งหาความผิดให้บุคคลอื่น จนเดือดร้อน

๙) ขันติ ความอดทน อดกลั้น

๑๐) อวิโรธนะ หนักแน่นในธรรมไม่เอนเอียงทางใดทางหนึ่งเพราะถ้อยคำ
ยุยงให้เกิดความแตกแยกความสามัคคีในประเทศหรือองค์กร^{๒๒}

๓) สังคหัตถตุ ๔ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจผู้นำหรือบุคคลทั่วไปให้เกิดความ
สามัคคีภายในประเทศหรือภายในองค์กรนั้น ๆ ดังนี้

๑) ทาน เป็นการเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๒) ปิยวาจา เป็นการพูดจาให้เป็นเป็นประโยชน์และเกิดความสามัคคี

๓) อัถตถจริยา การประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่เป็นประโยชน์

๔) สมานัตตคา การวางตนให้มีความสม่ำเสมอหรือการวางตนเสมอด้านเสมอ
ปลายและวางตนแก่ฐานะ^{๒๓}

๔) จักรธรรม ธรรมคุณลัทธินำไปสู่ความเจริญ ๔ อย่าง คือ

๑) ปฏิรูปเทสวาสะ การวางตนให้สมฐานะของตน คืออยู่ในถิ่นที่มีบุคคลและ
สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อกิจการ

๒) สัมปยุตฺตสสยะ คบผู้เป็นบัณฑิตมีความรู้ ความสามารถ เพื่อนำมาช่วยงาน
หรือเป็นที่ปรึกษาในเมื่อยามจำเป็น

๓) อัถตสัมมาปณิธิ ตั้งตนไว้ในที่ชอบธรรม เป็นผู้ตั้งตนอยู่ในศีลธรรมอันดี
โดยการตั้งเป้าหมายของชีวิตและการงานแล้วดำเนินไปตามที่วางไว้อย่างถูกต้อง

^{๒๒} พ.ชา. ๒๘/๒๔๐/๘๖.

^{๒๓} ที.ปา. ๑๑/๑๔๐/๑๖๗.

๔) ปุพเพกตปุญญา ความเป็นผู้ได้ทำความดีไว้ในปางก่อน คือมีต้นทุนคือมีสติปัญญา มีสุขภาพแข็งแรงในการประกอบกิจการต่าง ๆ^{๒๔}

หลักพุทธจริยธรรมเหล่านี้ ในทางพระพุทธเจ้าทรงสอนให้ทราบว่า ผู้บริหารนำไปเป็นธรรมเนียมประจำใจของผู้บริหารเพื่อให้เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของผู้อยู่ได้บังคับบัญชาของคน มีความเชื่อมั่นในการบริหารของผู้บริหารของคนดังกล่าว เมื่อมีการบริหารจัดการที่ดีผู้นำหลักการหรือการนำนโยบายไปใช้อย่างสบายใจ ซึ่งเรียกว่า “ผู้นำ” และหลักพุทธจริยธรรมของผู้นำมีดังต่อไปนี้

๒.๔.๒ พุทธจริยธรรมในระดับผู้นำ เป็นหลักพุทธจริยธรรมประจำใจสำหรับผู้ที่จะนำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดผลตามนโยบายของผู้บริหารได้วางไว้ ดังนั้น หลักพุทธจริยธรรมที่ควรนำไปปรับใช้คือ พรหมวิหาร ๔ อคติ ๔ สัมปยุตธรรม ๗ ดังนี้

๑) พรหมวิหาร ๔ เป็นหลักพุทธจริยธรรมสำหรับผู้นำที่จะสามารถเป็นกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ คือ

๑) เมตตา มีความเมตตาให้กับผู้อยู่ได้บังคับบัญชาทุกคนและเพื่อนร่วมงานทุกคน

๒) กรุณา มีความสงสารช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานทุกคนให้พ้นทุกข์ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ของผู้อื่น

๓) มุทิตา มีความยินดีเมื่อผู้ร่วมงานหรือผู้อื่นมีความเจริญในหน้าที่การงาน

๔) อุเบกขา มีความวางใจเป็นกลาง ไม่เข้าเต็มผู้ได้รับภัยพิบัติหรือไม่ประสบในหน้าที่การงาน แต่จะช่วยเหลือเมื่อมีโอกาสและเวลาพร้อมความสามารถของตนที่จะช่วยได้ผู้ได้รับภัยพิบัติหรือไม่ประสบในหน้าที่การงาน^{๒๕}

๒) อคติ ๔ เป็นหลักพุทธจริยธรรมที่เกี่ยวกับการเป็นผู้นำที่จะตัดสินผลงานของผู้ปฏิบัติที่ดีหรือไม่ดี เพื่อเป็นกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน คือ

๑) ฉันทาคติ ไม่ลำเอียงเพราะชอบ

๒) โทสาคติ ไม่ลำเอียงเพราะเกลียดชัง

๓) โมหาคติ ลำเอียงเพราะหลง พลาดผิดเพราะเขลา

๔) ไม่ลำเอียงเพราะเกรงกลัว^{๒๖}

^{๒๔} อัง.จตุกก. ๒๑/๓๑/๔๑.

^{๒๕} วิสุทธิ. ๒/๑๒๔.

^{๒๖} อัง.จตุกก. ๒๑/๑๗/๒๓.

ซึ่งเป็นหลักพุทธจริยธรรมในการตัดสินผลงานของผู้ที่ได้บังคับบัญชา เพื่อให้กำลังใจผู้มีผลงานดีและเป็นการกระตุ้นเตือนให้ผู้ยังไม่มีผลงานและเป็นการแสดงให้ผู้ปฏิบัติรับทราบว่าตนเป็นคนซื้อตรงกับทุกคน โดยไม่มีอคติกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งดังกล่าว

๓) สัปปริสธรรม ๗ เป็นหลักพุทธจริยธรรมสำหรับผู้บังคับบัญชาไปปรับใช้คือ

- ๑) รัชมัญญตา รู้หลัก รู้เหตุ รู้จักผลความจริง
- ๒) อัคคัญญตา รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย
- ๓) อัคคัญญตา รู้จักตนเอง ว่า อยู่ในสถานะ อะไร
- ๔) มัตตัญญตา รู้จักความพอดี พอประมาณ
- ๕) กาลัญญตา รู้จักกาล เวลา
- ๖) ปริสัญญตา รู้จักชุมชน รู้กิจที่ประพฤตินุชุมชน
- ๗) ปุคคัลลัญญตา ความรู้จักบุคคล ความแตกต่าง^{๒๗}

หลักพุทธจริยธรรมเหล่านี้เป็นหลักธรรมที่ผู้นำจำเป็นต้องทราบและเข้าใจเพื่อนำไปปฏิบัติ เพื่อให้เป็นที่ไว้วางใจของผู้บริหารงานและผู้ปฏิบัติงานว่าเป็นผู้นำที่ดี

นอกจากนี้ ยังมีพุทธจริยธรรมสำหรับผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานของผู้ปฏิบัติงาน ดังนี้

๒.๔.๓ พุทธจริยธรรมในระดับผู้ปฏิบัติงาน เป็นหลักพุทธจริยธรรมที่ผู้ปฏิบัติงานนำไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานของตน คือหลัก ความเพียร ๔ หลัก เป็นผู้นำประชาชน ๕ หลักความประพฤตินุชุมชน ๔ หลักในการประกอบกร ๔ และความกตัญญู ดังนี้

๑) ความขยันหมั่นเพียรเป็นหลักพุทธจริยธรรมที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ปฏิบัติงาน เพราะการมีความเพียรเพื่อมุ่งมั่นให้งานสำเร็จตามความประสงค์ของผู้บริหารและผู้นำที่เป็นหัวหน้าในการดูแลงาน จึงจะทำให้หน่วยงานหรือองค์กรดังกล่าวประสบความสำเร็จ ซึ่งมีหลักพุทธจริยธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ ๔ ประการ คือ

- ๑) มีความขยันทำงานในหน้าที่ของตนของตนให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี
- ๒) มีความรอบรู้ในการงานที่ตนทำอยู่
- ๓) ไม่ประมาทในการทำงานและ
- ๔) ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เรียบร้อยอย่าให้ค้างคา^{๒๘}

^{๒๗} อัง.สตุตคก. ๒๓/๖๕/๑๑๔.

^{๒๘} พุ.ชา. ๕๕/๒๓๖/๒๒๐.

๒) หลักความเป็นผู้นำของประชาชน ๘ ประการ คือ

- ๑) เป็นผู้นำที่ดีของประชาชนในการทำงานเพื่อพัฒนาสังคม
- ๒) มีหลักการพิเศษในการปฏิบัติงานเพื่อให้มีแนวคิดใหม่ ๆ ในการทำงาน
- ๓) ได้รับการศึกษาดีแล้วที่เกี่ยวกับงานที่ตนปฏิบัติอยู่
- ๔) การปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดประโยชน์เพื่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม
- ๕) มีใจมั่นคง มีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองว่าทำได้
- ๖) เป็นสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน ยอมรับในความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยดี
- ๗) มีความเตรียมพร้อมเพื่อรับเหตุการณ์อาจเกิดขึ้นตลอดเวลา
- ๘) มีพฤติกรรมที่ดี ทำงานด้วยความบริสุทธิ์กาย วาจาและใจ
- ๙) มีความขยันหมั่นเพียรเพื่อให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี^{๒๕}
- ๓) หลักความประพฤติ ซึ่งเป็นหลักพุทธจริยธรรมที่จะต้องนำไปใช้ในการ

ปฏิบัติหน้าที่มี ๔ ประการดังคือ

- ๑) เป็นผู้มีความประพฤติที่ดี
- ๒) เป็นผู้ไม่มีความโลภหรืออยากได้ของส่วนรวมมาเป็นของส่วนตน
- ๓) เป็นผู้ทำตามคำสั่งของผู้บริหารและผู้นำอย่างเคร่งครัด ไม่อวดดีกับผู้นำ
- ๔) เป็นผู้บำเพ็ญเพื่อให้เกิดประโยชน์ ปฏิบัติงานให้ดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง

ของผู้บังคับบัญชา^{๓๐}

๔) หลักหรือวิธีการทำงาน ๔ ประการคือ

- ๑) รู้จักงานราชกิจหรืองานราษฎร์และงานหลวง
- ๒) เป็นผู้ปฏิบัติราชการ ได้อย่างไม่ขาดตกบกพร่อง
- ๓) ไม่ทะเลาะกับผู้บังคับบัญชาหรือผู้ใหญ่และ
- ๔) ไม่น้อราชบังหลวงหรือการเบียดบังเอาของหลวงมาเป็นของตน^{๓๑}
- ๕) ความกตัญญู คือการรู้บุญคุณของคนอื่นที่ทำไว้แก่ตนมี ๔ ประการคือ

- ๑) มีความกตัญญูด้วยการปฏิบัติงานของคนที่ทำอยู่อย่างเต็มความสามารถ
- ๒) มีความอ่อนน้อมถ่อมตนไม่จองหอง
- ๓) มีคำพูดที่ดี ไม่พูดจาหยาบคายและ

^{๒๕} พ.ช. ๕๕/๒๓๗/๒๒๕.

^{๓๐} พ.ช. ๕๕/๓๗๒/๒๑๐.

^{๓๑} พ.ช. ๕๕/๓๗๕/๒๒๒.

๔) เป็นผู้ที่พุดมีเหตุมีผล ไม่พุดไร้สาระ^{๓๒}

หลักพุทธจริยธรรมในระดับผู้ปฏิบัติงาน จึงเป็นหลักเพื่อการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จทั้งหน้าที่การงานและความเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงาน เพราะว่า เป็นหลักของความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน เป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ประชาชน มีความประพฤติดีและมีหลักในการทำงานที่ดี นอกจากนี้ยังมีหลักพุทธจริยธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตของประชาชนหรือพุทธจริยธรรมระดับบุคคลทั่วไป ดังนี้

๒.๔.๔ พุทธจริยธรรมสำหรับบุคคลทั่วไป ผู้วิจัยมุ่งจะศึกษา มรรคมีองค์ ๘ กตัญญู กตเวทิตถธรรม ทิฏฐธรรมมิกัตถประโยชน์ อริยทรัพย์ ฆราวาสธรรม นาดกรณธรรม การวะ ๖ และการบำรุงกุศลธรรม ดังนี้

๑) มรรคมีองค์ ๘ เป็นพุทธจริยธรรมในการดำเนินชีวิต คือ

- ๑) สัมมาทิฐิ มีความเห็นตามความเป็นจริง
- ๒) สัมมาสังกัปปะ มีความคิดเห็นตามความเป็นจริง
- ๓) สัมมาวาจา มีการพูดจาตามหลักความจริง
- ๔) สัมมากัมมันตะการทำงานที่ถูกต้องตามหลักหน้าที่ของตน
- ๕) สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพที่ถูกต้องตามหลักของความจริง
- ๖) สัมมาวายามะ การมีพยายามในสิ่งที่ถูกต้องด้วยหลักธรรม
- ๗) สัมมาสติ การตั้งสติสัมปชัญญะดีในการทำงานชอบ
- ๘) สัมมาสมาธิ การตั้งมั่นอยู่ในความดี^{๓๓}

๒) กตัญญูกตเวทิตถธรรม เป็นพุทธจริยธรรมที่ระลึกถึงบุญคุณของบุคคลที่กระทำ ความดีให้แก่ตนและ รู้จักตอบแทนบุญคุณ ซึ่งเป็นพื้นฐานของคนดี เป็นคุณธรรมที่สำคัญที่มนุษย์ควรประพฤติต่อกัน มีกตัญญูกตเวทิต ต่อผู้มีพระคุณ โดยเฉพาะ บิคามารดาผู้ให้กำเนิดเป็นเบื้องต้น และทดแทนบุญคุณของแผ่นดิน โดยการเสียภาษีให้รัฐนำไปบริหารประเทศให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป ดังนั้น พุทธจริยธรรมที่เกี่ยวกับการตอบแทนคุณมี ๒ อย่างคือ ตอบแทนคุณผู้มีพระคุณและตอบแทนคุณของแผ่นดินดังนี้

- ๑) ตอบแทนคุณผู้มีพระคุณด้วยการบำรุงด้วยข้าวน้ำ เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัยและการทำคนให้เป็นคนดีของสังคม ดังพุทธพจน์ใน สพรหมสูตรว่า

^{๓๒} พ.ชา. ๕๕/๔๒๔/๓๑๐.

^{๓๓} ม.ญ. ๑๒/๑๔๕/๑๒๓.

เพราะมารดาและบิดาเป็นผู้มีอุปการะมากเป็นผู้ประคบประภมเลี้ยงดูบุตรเป็นผู้แสดงโลกนี้แก่บุตรมารดาและบิดาผู้อนุเคราะห์แก่บุตรท่านเรียกว่า พรหมบุรพาจารย์และอาหุเนยบุคคลของบุตรทั้งหลาย เพราะเหตุที่บุตรผู้เป็นบัณฑิต พึงนอบน้อมพึงสักการะท่านด้วยข้าว น้ำ ผ้านุ่งห่ม ที่นอน ที่นั่ง อบกายให้อาบน้ำ และชำระเท้า เพราะเหตุที่บุตรผู้เป็นบัณฑิต ได้บำรุงบำเรอในมารดาและบิดา บัณฑิตทั้งหลายย่อมสรรเสริญเขา ครั้นเขาละโลกนี้ไปแล้ว ย่อมบันเทิงในสวรรค์^{๓๔}

๒) คอบแทนคุณของแผ่นดิน เว้นจากความชั่ว ประพฤติแต่ความดีที่มีการสร้างความสามัคคีในสังคมและเสียภาษีให้รัฐ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่สำคัญสำหรับบุคคลทุกระดับ เพราะความกตัญญูกตเวทีพุทธจริยธรรมที่เป็นเครื่องวัดความดีของบุคคลทั่วไป

๓) ทิฏฐธรรมมิกัตถประโยชน์ เป็นสร้างประโยชน์ให้แก่ตนเอง ผู้อื่นและสังคม เพราะการดำรงชีวิตในปัจจุบันจำเป็นจะต้องอาศัยหลักของผลประโยชน์เป็นหลักสำคัญ ในพุทธจริยธรรม มีหลักในการสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นมี ๔ ประการดังนี้

๑) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น ในการประกอบกิจเลี้ยงชีวิตที่ดี ในการศึกษาเล่าเรียนที่ดี ในการทำธุระหน้าที่ของตนที่ดี

๒) อารักษสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือรักษาทรัพย์ที่แสวงหามาได้ด้วยความหมั่นไม่ให้เป็นอันตรายที่ดี รักษาการงานของตนไม่ให้เสื่อมเสียไปก็ดี

๓) กัลยาณมิตรตตา ความมีเพื่อนเป็นคนดี ไม่คบคนชั่ว

๔) สมชีวิตาความเลี้ยงชีวิตตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หาได้ไม่ให้ฝืดเคือง

๕) เลี้ยงตนเอง มารดา บิดา ภรรยา บ่าวไพร่ ให้เป็นสุข

๖) เลี้ยงเพื่อนฝูงให้เป็นสุข

๗) บำบัดอันตรายที่เกิดแต่เหตุต่าง

๘) ทำพละ ๕ อย่าง คือ ญาติพละ สงเคราะห์ญาติ อคติพละ ต้อนรับแขก ปุพพเปตพละ ทำบุญอุทิศให้ผู้ตาย ราชพละ ถวายเป็นของหลวง มีภาณีอากรเป็นต้น เทวคาพละ ทำบุญอุทิศให้เทวดา

๙) บริจาคทานในสมณะ ชีพราหณ์ผู้ประพฤติชอบ^{๓๕}

^{๓๔} ส.นิ. ๑๖/๖๑๕/๒๔๗.

^{๓๕} สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, นวโกวาท, อ้างแล้ว, หน้า ๗๒.

๔) อริยทรัพย์ เป็นทรัพย์ในหลักพุทธจริยธรรม ซึ่งเป็นทรัพย์ที่อยู่ภายในจิตใจ และสามารถนำไปใช้สอยได้อย่างไม่รู้จักหมดมี ๗ ประการ คือ

- ๑) ศรัทธา มีความเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ
- ๒) ศีล เป็นผู้รักษากาย วาจา ให้สงบเรียบร้อย
- ๓) หิริ มีความละอายต่อการทำบาป
- ๔) โอตตัปปะ มีความเกรงกลัวต่อการทำผิดศีลและกฎหมาย
- ๕) พาหุสัจจะ เป็นผู้มีความรู้ในคติธรรมและคคิโลก
- ๖) จาคะ มีความเสียสละสิ่งของ ของตนแก่คนที่ควรให้ปัน
- ๗) ปัญญา เป็นผู้มีความรอบรู้สิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์^{๓๖}

๕) ฆราวาสธรรม เป็นหลักพุทธจริยธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตของฆราวาสให้มีความสุขในสังคมาโดยอาศัยหลักพุทธจริยธรรม ๔ ประการ ดังนี้

- ๑) สัจจะ สัตย์ซื่อต่อกัน มีความมั่นในสัจจะ มีความจริงใจ มีความซื่อสัตย์ สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น คำพูดกับจิตใจตรงกันทำให้เป็นที่ไว้วางใจของบุคคลทั่วไป
- ๒) ทมะ รู้จักข่มจิตของตน มีการฝึกตนเองให้สามารถควบคุมตนเองได้ รู้จักปรับตัวและแก้ไขตนเอง
- ๓) ขันติ อคทน คือมีความมุ่งมั่นกับภารกิจที่ทำ เข้มแข็งอคทนไม่ทอดย
- ๔) จาคะ สละให้เป็นสิ่งของของตนแก่คนที่ควรให้ปัน คือเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลแก่เพื่อนร่วมงานไม่เห็นแก่ตัว^{๓๗}

๖) นาคณธรรม ๑๐ เป็นหลักพุทธจริยธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ทรงสั่งสอนให้มนุษย์ได้รับรู้ถึงการพึ่งตนเองได้โดยอาศัยหลักพุทธจริยธรรมที่ตนได้ประพฤติปฏิบัติมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ดังพุทธพจน์ที่ว่า “อตุคา หิ อตุค โน นา โถ คนเป็นที่ของตน” ดังนี้

- ๑) ศีล เป็นผู้ศีลให้มีความบริสุทธิ์ ซึ่งเป็นการรักษากายวาจาให้มีความสงบเรียบร้อย ประกอบอาชีพอย่างสุจริต
- ๒) พาหุสัจจะ เป็นผู้ชอบการรับฟังอย่างมีเหตุมีผล คือการศึกษาหาความรู้ให้มากจน เกิดความรู้ความชำนาญ มีความเข้าใจเป็นอย่างดี
- ๓) กัลยาณมิตรตาเป็นผู้รู้จักคบมิตรที่ดีและคนก็เป็นมิตรที่ดีกับมิตรทุกคน

^{๓๖} ที.ปา. ๑๑/๓๒๖/๒๖๔.

^{๓๗} ส.ส. ๑๕/๘๔๕/๓๑๖.

๔) โสวัจสสตา เป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย คือ ไม่ถือรั้นกระด้าง รู้จักรับฟังเหตุผล และข้อเท็จจริงและพร้อมที่จะแก้ไขปรับปรุงตน

๕) กิงกรณียะสฺ ทักขตา เป็นผู้มีความขยันช่วยเอาใจใส่ในกิจของตนเองและส่วนรวม

๖) ธัมมกามตา เป็นผู้มีความใฝ่ในธรรมคำสอนที่ตนสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติได้และชวนให้ผู้อื่นมีความสนใจอยากเข้าร่วมสนทนา

๗) วิริยะ มีความขยันหมั่นเพียรในการละเว้นความชั่ว มีความเพียรในการทำ ความดีและพยายามรักษาความดีที่ตนได้ทำมาแล้ว

๘) สัน โคช เป็นผู้มีความยินดีในสิ่งที่ตนได้มาด้วยกำลังของตนและเป็นสิ่งที่เหมาะสมกับตนโดยชอบธรรม

๙) สติ เป็นผู้ที่มีสติสัมปชัญญะอยู่เสมอ

๑๐) ปัญญา เป็นผู้ที่มีปัญญารู้เหตุ รู้ผล รู้จักรับผิดชอบชั่วดี รู้สิ่งที่เป็นประโยชน์ และไม่ใช่ว่าประโยชน์ ด้วยความเป็นจริง^{๓๔}

๑๑) การวะ ๖ เป็นหลักของความประพฤติปฏิบัติด้วยเคารพ เพื่อแสดงออกถึงความเคารพอ่อนน้อมในสิ่งที่ควรเคารพ ดังนี้

๑) การวะในพระพุทธ

๒) การวะในพระธรรม

๓) การวะในพระสงฆ์

๔) การวะในความศึกษา

๕) การวะในความไม่ประมาท

๖) การวะในการสดับฐาน ซึ่งเป็นการต้อนรับปราศรัยผู้มาเยี่ยมเยียน

๑๒) การบำเพ็ญกุศลธรรม เป็นการสร้างความดีให้เกิดแก่ตนเอง ครอบครัวและสังคม เพราะสังคม ครอบครัวนั้นเกิดขึ้นเพราะมีบุคคลเป็นองค์ประกอบสำคัญ ดังนั้น ในแต่ละบุคคลควรสร้างกุศล ๓ ประการ ดังนี้

๑) ละความโลภอยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของตน โดยไม่รู้จักเพียงพอ

๒) ละความโกรธไม่คิดประทุษร้ายคนอื่น เมื่อมีการกระทบกระทั่งกัน

๓) ละความหลงในกิเลสตัณหา ซึ่งเป็นสิ่งที่ปิดบังไม่ให้มองเห็น

ความจริง

^{๓๔} วจ.ทสก. ๒๔/๑๗/๒๕.

ความจริง

หลักพุทธจริยธรรมเหล่านี้เป็นพุทธจริยธรรมที่บุคคลทุกคนควรจะไปประพฤติปฏิบัติ เพราะทุกคนในโลกนี้ คือ บุคคลทั่วไป ส่วนหน้าที่การงานหรือตำแหน่งต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายให้ ปฏิบัตินั้น เป็นเพียงระยะหนึ่งเท่านั้น

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ประเภทของพุทธจริยธรรมแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ ประเภท สำหรับผู้บริหาร ซึ่งเป็นผู้นำสูงสุดในประเทศ องค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ประเภทผู้นำ ซึ่งเป็นผู้นำ ในระดับกลางเป็นผู้นำนโยบายต่างๆ ไปวางแผนเพื่อให้ผู้ปฏิบัตินำไปลงมือปฏิบัติซึ่งเป็นพุทธ จริยธรรมสำหรับ ผู้บริหาร ผู้นำ และสามัญชนทั่วไป เป็นหลักพุทธจริยธรรมทุกคนจะต้องประพฤติ ปฏิบัติและที่สำคัญมนุษย์ทุกคนคือมีหน้าที่เหมือนกันทุกคน ดังกล่าว

จากการศึกษา พุทธจริยธรรม ทำให้ทราบว่า พุทธจริยธรรม หมายถึง เป็นหลักการดำเนิน ชีวิตของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นบุคคลตัวอย่างของมนุษย์ทุกคนในโลกนี้ที่สามารถนำไปประพฤติ ปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสุขของบุคคลทั่วโลกที่ประกอบไปด้วย หลักการประพฤติปฏิบัติของผู้มี ความบริสุทธิ์กับทุกคน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ผู้อื่นและสังคม มีหลักพุทธจริยธรรมที่นำ ชีวิตมุ่งสู่ความสำเร็จในชีวิต มีการแบ่งหน้าที่การงานเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการ ปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละบุคคลและยังประเภทของพุทธจริยธรรมเพื่อให้เหมาะสมสำหรับบุคคลใน แต่ละระดับ ดังกล่าว

สรุป

จากการศึกษา จริยธรรม และพุทธจริยธรรม จริยธรรมได้กล่าวถึง ความหมายที่เกี่ยวกับ หน้าที่ของมนุษย์ การศึกษา การปลูกฝังจริยธรรม ประเภทของจริยธรรม เกี่ยวกับข้อห้าม ข้อที่ควร นำไปปฏิบัติตามหลักธรรม จริยธรรมที่ควรนำไปปรับใช้ กับชีวิตประจำวัน จริยธรรมแนวคิดของ ผู้รู้ แนวคิดทฤษฎีทางจริยธรรม มีทฤษฎีทางจริยศึกษา ทฤษฎีการเกิดจริยธรรมเป็นต้น

พุทธจริยธรรม มีพุทธจริยธรรมตามความหมายทางภาษา ตามความหมายทั่วไป การ ปฏิบัติงานตามหลักพุทธจริยธรรม มี ปธาน อธิฐานธรรม อิทธิบาท๔

พุทธจริยธรรมสำหรับบุคคล ต่างๆ มีจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร ผู้นำ ผู้ปฏิบัติงานและและ จริยธรรมสำหรับบุคคลทั่วไป

บทที่ ๓

หน้าที่ของพนักงานส่วนท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

การปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดขึ้นจากการที่รัฐกระจายอำนาจบางส่วนให้ท้องถิ่นดำเนินการบางอย่าง ทั้งนี้โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและจัดการปกครองตนเอง โดยทางตรงหรือทางอ้อม ผู้วิจัย จะได้มุ่งศึกษาหน้าที่ของพนักงานส่วนท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดเป็นหน้าที่ตามโครงสร้างการบริหารงานภายในเทศบาลที่ประกอบไปด้วย อำนาจหน้าที่ของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ผู้บริหารท้องถิ่น อำนาจหน้าที่ของพนักงาน การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด และพุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดครั้งนี้ (ดูแผนที่เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดหน้าผนวก)

๑. อำนาจหน้าที่ของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมีฐานะเป็นนิติบุคคลประกอบด้วย สภาเทศบาล ผู้บริหารระดับท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งตามกฎหมายการเลือกตั้ง มีอิสระในการปกครอง อำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดประกอบด้วย สภาเทศบาล อำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ. เทศบาล อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ดังนี้

๑.๑ สภาเทศบาลเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

สภาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมีฐานะเป็นนิติบุคคลประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาล จำนวน ๑๘ คนซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในเขตเทศบาลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลจะต้องมีคุณสมบัติและมีลักษณะที่ไม่ขัดต่อกฎหมายการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่นที่ปรึกษาหรือเลขานุการของผู้บริหารท้องถิ่น เพราะเหตุนี้ส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ในสัญญาหรือกิจการที่กระทำกับองค์กรการปกครองท้องถิ่นยังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ ๔ ปี ทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติออกกฎหมายท้องถิ่นเรียกว่า “เทศบัญญัติ” และควบคุมการบริหารงานของผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาเทศบาลทั้งหมด จะทำการคัดเลือกสมาชิกสภาเทศบาลด้วยตนเอง ทำหน้าที่เป็นประธานสภาเทศบาล ๑ คนและรองประธาน ๑ คนและอำนาจหน้าที่ของประธานและรองประธานสภาเทศบาล คือ

๑.๑.๑ อำนาจหน้าที่ของประธานและรองประธานสภาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด มีหน้าที่ดำเนินกิจการของสภาเทศบาลให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับการประชุมสภาเทศบาลเปิดและปิดการประชุม ให้การรับรองการอนุมัติในวาระต่าง ๆ

๑.๑.๒ รองประธานสภาเทศบาล มีหน้าที่กระทำการกิจการแทนประธานสภาเทศบาลในเมื่อประธานสภาเทศบาลไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

๑.๒ อำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ. เทศบาลเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

เป็นอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการปฏิบัติหน้าที่ของสภาเทศบาลทั่วราชอาณาจักรการปกครองเทศบาล คือ

- ๑.๒.๑ การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
- ๑.๒.๒ การจัดให้มีและรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ
- ๑.๒.๓ จัดให้มีการควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ
- ๑.๒.๔ การสาธารณสุข โภชนา และการก่อสร้างอื่นๆ
- ๑.๒.๕ ส่งเสริมการฝึก และ การประกอบอาชีพ
- ๑.๒.๖ ส่งเสริมการท่องเที่ยว
- ๑.๒.๗ การบำรุงรักษาศิลปประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ๑.๒.๘ การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัด และการจัดเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
- ๑.๒.๙ การจัดให้มีและบำรุงสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
- ๑.๒.๑๐ การส่งเสริมการกีฬา
- ๑.๒.๑๑ การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาคและสิทธิเสรีภาพของประชาชน
- ๑.๒.๑๒ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่นตามกฎหมายอื่น

๑.๓. อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่นของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

เป็นอำนาจหน้าที่ทางราชการที่นอกเหนือจากพระราชบัญญัติเทศบาล ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติการปกครองทั่วราชอาณาจักรไทย คือ

- ๑.๓.๑ อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕
- ๑.๓.๒ อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒
- ๑.๓.๓ อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการป้องกันฝ่ายพลเรือน พ.ศ. ๒๕๒๒
- ๑.๓.๔ อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ. ๒๔๗๕
- ๑.๓.๕ อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. ๒๕๐๘

๑.๓.๖ อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการเก็บภาษีป้าย พ.ศ. ๒๕๑๐

๑.๓.๗ อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข

๑.๓.๘ อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติในการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕

๑.๓.๙ อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๓๕

จากการศึกษาอำนาจหน้าที่ของเทศบาลเมื่อร้อยเอ็ด ทราบว่า เป็นการแบ่งอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการปกครองเทศบาลทั่วราชอาณาจักร ซึ่งประกอบไปด้วยสมาชิก ๑๘ คนที่มาจากการเลือกตั้งตามกฎหมายการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล มีการเลือกตั้งประธานและรองประธานภายในสมาชิก ๑๘ คน เพื่อทำหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการปฏิบัติหน้าที่ของสภาเทศบาลทั่วราชอาณาจักรการปกครองเทศบาลและปฏิบัติหน้าที่ทางราชการที่นอกเหนือจากพระราชบัญญัติเทศบาล ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติการปกครองทั่วราชอาณาจักรไทย หรือที่เรียกว่า “ฝ่ายบริหาร”

๒ ผู้บริหารท้องถิ่น

ผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งเป็นคณะกรรมการบริหารที่เป็นนิติบุคคลที่ประกอบด้วยผู้บริหาร ๑ คน คือนายกเทศมนตรีซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนตามกฎหมายการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น (คู่มือผังโครงสร้างหน้าภาพผนวก)

๒.๑ นายกเทศมนตรี

นายกเทศมนตรีมีอำนาจหน้าที่แต่งตั้งรองนายกเทศมนตรี ที่ไม่ใช่สมาชิกสภามาเป็นผู้ช่วยเหลือในการบริหารราชการของเทศบาล ได้ไม่เกิน ๓ คน แต่งตั้งที่ปรึกษานายกเทศมนตรีและเลขานุการนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน ๓ คน ตาม พ.ร.บ. เทศบาล พ.ศ. ๒๕๕๖ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ และมีหน้าที่ในการบริหาร ดังนี้

๒.๑.๑ กำหนดนโยบายโดยไม่ขัดต่อกฎหมายและรับผิดชอบ ในการบริหารราชการของเทศบาล ให้เป็นไปตามกฎหมาย ข้อบังคับ เทศบัญญัติ และนโยบายระเบียบ

๒.๑.๒ มีอำนาจหน้าที่ในการสั่งอนุญาตและอนุมัติเกี่ยวกับราชการของเทศบาล

๒.๑.๓ มีอำนาจหน้าที่แต่งตั้ง ถอดถอนรองนายกเทศมนตรี ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีและเลขานายกเทศมนตรี

๒.๑.๔ วางระเบียบเพื่อให้งานของเทศบาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

๒.๑.๕ รักษาการให้เป็นไปตามเทศบัญญัติ

๒.๑.๖ ปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ และกฎหมายอื่น

จากการศึกษา อำนาจหน้าที่ของผู้บริหาร ทราบว่า มีนายกเทศมนตรี ๑ คนมาจากการเลือกตั้งของประชาชน โดยตรงและมีรองนายกเทศมนตรี ที่ปรึกษาพร้อมเลขานุการที่ไม่ใช่สมาชิกสภาเทศบาลได้ไม่เกิน ๓ คน ซึ่งเป็นการแต่งตั้งของนายกเทศมนตรีเพื่อให้มาช่วยบริหารการกำหนดนโยบาย การสั่งอนุญาตและอนุมัติเกี่ยวกับราชการ การวางระเบียบ การรักษาการปฏิบัติหน้าที่อื่น ซึ่งเรียกว่า “ฝ่ายตุลาการ”

๓. อำนาจหน้าที่ของพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

พนักงานเทศบาลเป็น“พนักงานที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งให้ปฏิบัติราชการโดยได้ รับเงินเดือนจากงบประมาณหมวดเงินเดือนของเทศบาลและให้หมายรวมถึงพนักงานครูเทศบาลหรือพนักงานเทศบาลอื่นที่ได้รับเงินเดือนจากงบประมาณหมวดเงินอุดหนุนของรัฐบาลและเทศบาลนำ มาจัดเป็นเงินเดือน ซึ่งมีปลัดเทศบาลเป็นหัวหน้าและรองปลัดเทศบาลเป็นผู้ช่วยในการบริหารงาน มีพนักงานเทศบาลตำแหน่งต่างๆ และพนักงานจ้าง ตามโครงสร้างเทศบาล”^{*} พนักงานเทศบาลรวมถึงพนักงานจ้างของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมีจำนวน ๕๕๓ คนแบ่งส่วนราชการภายใน คือ สำนักปลัดเทศบาล หน่วยงานตรวจสอบภายใน สถานธนานุบาล พนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ดังนี้

๓.๑ ปลัดเทศบาล

มีหน้าที่ควบคุมดูแลพนักงานทุกกองฝ่ายในเทศบาล เป็นผู้บริหารสูงสุดฝ่ายพนักงานประจำ

๓.๒ หน่วยงานตรวจสอบภายใน (บุคลากรว่าง)

มีหน้าที่เกี่ยวกับงานตรวจสอบบัญชี ทะเบียน เอกสารที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบภาษี ทั้งภายนอกและภายใน ตรวจสอบพัสดุและการเก็บรักษา ตรวจสอบทรัพย์สินของเทศบาล

* กองวิชาการ และ แผนงาน, “โครงสร้างปรับปรุงตำแหน่งพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด”, (ร้อยเอ็ด : เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด, ๒๕๔๗), (อัดสำเนา).

๓.๓ สถานชนานูบาล

“สถานชนานูบาล พนักงานเทศบาลสามัญ ๗ คน มีผู้จัดการ ดูแลรับผิดชอบสั่งการ ตรวจสอบ ประสานงาน ควบคุมดูแลพนักงานในการรับจำนำสิ่งของ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ”^๒

การปฏิบัติงาน กอง ฝ่าย ต่างๆ ภายในเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ตามที่กล่าวนี้ นับว่าเป็นองค์กรที่มีบุคลากรมาก การปฏิบัติหน้าที่ต้องใช้ความสามารถในหลายด้าน เพื่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกองฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่นและอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๘๖ แก้ไขปรับปรุง (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๔๖

๓.๔ พนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

เป็นพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่ของคนอยู่ในกองต่าง ๆ แบ่งงานออกเป็น กองและในแต่ละส่วนงานที่รับผิดชอบต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ มีคุณธรรม จริยธรรม จึงจะสามารถพัฒนาองค์กรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ไปสู่เป้าหมายของความสำเร็จเจริญรุ่งเรืองได้ พนักงานเทศบาลแบ่งออกเป็น ๒ ระดับ คือพนักงานระดับผู้บริหารและ พนักงานระดับการปฏิบัติงาน คือ

๓.๔.๑ พนักงานระดับผู้บริหาร “เป็นบุคคลที่รับผิดชอบให้การปฏิบัติงานขององค์กร เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้องค์กรหรือเรียกว่า “ผู้จัดการ” แต่ในองค์กรของรัฐเรียก “ผู้บริหาร” ดังนั้นธุรกิจจึงใช้คำว่า การจัดการ (Management) และองค์กรของรัฐใช้คำว่า การบริหาร(Administration) หมายถึงกระบวนการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์กร โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหาร ที่สำคัญคือ การวางแผน การจัดการ การนำ และ การควบคุม”^๓ พนักงานระดับผู้บริหารเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด มีตำแหน่งตั้งแต่ระดับ ๖ ถึง ระดับ ๘ ซึ่งบรรจุตามตำแหน่งระดับผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้ช่วยผู้ช่วยผู้ช่วย หัวหน้ากอง ฝ่าย งาน ปัจจุบัน (๒๕๔๗) มีพนักงานระดับบริหาร สังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จำนวน ๒๑ คน ซึ่งเป็นผู้บริหารงานตามกองฝ่ายต่าง ๆ คือ

๑) สำนักงานปลัดเทศบาล มีฝ่ายบริหารงานทั่วไป ทำหน้าที่ควบคุมดูแล รับผิดชอบการปฏิบัติงานในหน้าที่ของธุรการ สารบรรณ งานเลขานุการคณะผู้บริหาร งานรัฐพิธี

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๘.

^๓ บุณยรงค์ นิลวงศ์, หัวข้อหลักบริหารทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สี่ไทย, ๒๕๔๗), หน้า ๑-๒.

๒) กองคลัง มีฝ่ายบริหารงานคลัง ทำหน้าที่เกี่ยวกับ งานพัสดุทรัพย์สิน งานการเงินและบัญชี งานพัฒนารายได้

๓) กองช่าง มีฝ่ายบริหารงานทั่วไป ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ งานธุรการกองช่าง งานสารบรรณ ตรวจสอบแสดงรายการเกี่ยวกับเอกสารสำคัญทางราชการและงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากรองนายกเทศมนตรี

๔) กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม มีฝ่ายบริหารทั่วไป งานธุรการ ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานสารบรรณและธุรการทั่วไป ตรวจสอบเอกสารสำคัญของทางราชการ รับเรื่องราวร้องทุกข์ และฝ่ายบริหารงานสาธารณสุข ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานวางแผนงานสาธารณสุข งานเผยแพร่ฝึกอบรม งานรักษาความสะอาด

๕) กองการศึกษา มีฝ่ายบริหารงานทั่วไป มีงานธุรการ ทำหน้าที่เกี่ยวกับ งานสารบรรณ ตรวจสอบรายการเกี่ยวกับเอกสารสำคัญของทางราชการ งานลาพักผ่อน และสวัสดิการต่างๆของกองการศึกษาและฝ่ายบริหารการศึกษา ทำหน้าที่เกี่ยวกับการดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ งานบริหารโรงเรียน งานบริหารวิชาการ งานนิเทศการศึกษา งานพัสดุ งานการเงินและบัญชี ต่าง ๆ

๖) กองวิชาการและแผนงาน มีฝ่ายบริหารงานทั่วไปทำหน้าที่ควบคุมดูแล รับผิดชอบการปฏิบัติงานในหน้าที่ของธุรการ งานนิติกรรมสัญญา และงานรับเรื่องราวร้องทุกข์

๗) กองสวัสดิการสังคม มีนักบริหารสวัสดิการสังคม (ผู้อำนวยการ) ควบคุม ดูแล รับผิดชอบในส่วนงานในกอง

นอกจากนี้ ผู้วิจัย ยังได้มุ่งศึกษาถึงความหมายของการบริหาร เพื่อให้เข้าใจความหมายของการบริหารมากขึ้น การบริหาร เป็นการดำเนินการในกิจการต่าง ๆ มีหน่วยงานหรือองค์การ ดำเนินการ ให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ โดยทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และได้ผลงานตามที่ต้องการการบริหาร ในความหมายของทางบริหารแบ่งได้ ๒ ความหมาย คือ “ความหมายที่กว้าง หมายถึง การที่รัฐบริหารโดยหน่วยงานต่างๆ ของรัฐบาล เช่นกระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ และการดำเนินงานของฝ่ายบริหารซึ่งมีการบริหารงานแบ่งระดับของชั้นการบังคับบัญชา โดยผู้บริหารระดับสูง และนักบริหารระดับรอง มาเป็นผู้กำหนดนโยบาย และดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ”^๔

ผู้บริหาร หมายถึง บุคคลซึ่งลักษณะและ คุณสมบัติเหมาะสมที่จะชักจูงใจ แนะนำ คนอื่น ให้ทำงาน ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มผู้นำ มีความหมาย ๓ ประการ คือ

๑) เป็นบุคคลใดบุคคลหนึ่งในกลุ่มคนหลายคนที่มีอำนาจ มีอิทธิพล หรือมีความจงใจให้

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑.

ปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการ หรือคำสั่งของเขาได้ ผู้มีอิทธิพลเหนือการปฏิบัติงานหรือพฤติกรรมของผู้อื่น ภาวะผู้นำจะเกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำเล็กน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความมากน้อยของอิทธิพลหรือความสามารถในการจูงใจ

๒) เป็นบุคคลที่มีอำนาจเหนือบุคคลอื่น ในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล คือ ผู้มีอิทธิพลเหนือผู้ตาม

๑) ผู้บริหารมีความแตกต่างจากหัวหน้า หรือผู้นำ คนสองคนนี้อาจเป็นคนๆเดียวกันก็ได้ แต่ไม่จำเป็นต้องเสมอไป หัวหน้างาน หรือ ผู้บริหาร หลายคนมีอำนาจหน้าที่โดยตำแหน่ง แต่อาจไม่ใช่ผู้บริหารที่แท้จริงของกลุ่ม ผู้บริหารที่แท้จริง อาจเป็นคนอื่นซึ่งไม่ใช่ หัวหน้าหรือ ผู้บริหาร แต่มีอำนาจ มีอิทธิพล และมีความสามารถจูงใจคนให้ประพฤติปฏิบัติตาม ความคิดเห็น ความต้องการ ความต้องการหรือคำสั่งของคนได้ ทั้งๆที่ไม่มีอำนาจหน้าที่โดยตำแหน่งใดๆ^๔ ส่วนอำนาจหน้าที่ตามตำแหน่งผู้บริหาร ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ตนเองดำรงอยู่ในตำแหน่งนั้นๆ รับผิดชอบดูแล ควบคุม ให้คำปรึกษา แก้ปัญหา ส่งเสริม ประสานงาน และ อำนวยความสะดวก ให้ความร่วมมือ กับกองฝ่ายงานอื่นๆ ทั้งภายนอก และ ภายในเทศบาล ให้ขวัญกำลังใจ ผู้ใต้บังคับบัญชา ภายในส่วนงานที่ตนเองรับผิดชอบ และการบริหารงานที่จะนำองค์กรไปสู่เป้าหมาย อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลได้ ผู้บริหารต้องยึดหลักพุทธจริยธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการบริหาร เพื่อให้เกิดประโยชน์

ผู้บริหาร ตามความหมายของแนวความคิดของแต่ละบุคคลที่กล่าวมานั้น สรุปแล้วก็เป็นไปในแนวทางเดียวกัน คือ ผู้บริหาร ผู้นำ เป็นผู้ที่ได้รับแต่งตั้งหรือได้รับมอบหมายให้ เป็นผู้นำ ดูแล รับผิดชอบ กลุ่ม องค์กร หน่วยงานนั้น ๆ ให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ ของกลุ่ม ของ องค์กร หรือหน่วยงานนั้น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ในการบริหารทั้งด้านองค์กร บุคลากร ผู้บริหาร จะต้องเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมเป็นหลักในการบริหาร ตามที่กล่าวนี้เป็น ความหมายของพนักงานระดับผู้บริหารเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดและผู้บริหารโดยทั่วไป

๓.๔.๒ พนักงานระดับการปฏิบัติงาน เป็นผู้อยู่ในตำแหน่งระดับที่ ๑-๗ ในตำแหน่ง ตามสายงานที่พนักงานผู้นั้นบรรจุ มีดังนี้

๑) สำนักปลัดเทศบาล มีฝ่ายอำนวยการมีหน้าที่ควบคุมดูแลและรับผิดชอบ การปฏิบัติงานในหน้าที่ของงานการเจ้าหน้าที่ งานควบคุมเทศพาณิชย์ งานพัฒนาและส่งเสริมการ ท้องเที่ยวงานบริหารงานบุคคลของพนักงานเทศบาลและลูกจ้างและฝ่ายปกครอง มีหน้าที่

^๔ ภิญโญ สาคร, หลักบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุรภา, ๒๕๔๗), หน้า ๑

ควบคุมดูแลรับผิดชอบการปฏิบัติงานในหน้าที่ของงานทะเบียนราษฎรงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและงานรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายในเทศบาล

๒) กองคลังงานธุรการ มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานสารบรรณ ตรวจสอบแสดงรายการเอกสารสำคัญของทางราชการจัดทำคำสั่งประกาศของเทศบาลฝ่ายพัฒนารายได้มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานวิเคราะห์ งานผลประโยชน์ มีหน้าที่เกี่ยวกับงานตรวจสอบและจัดทำบัญชีผู้ที่อยู่ในเกณฑ์ เสียภาษี ในปีงบประมาณและฝ่ายแผนที่ภาษีและทะเบียนทรัพย์สินมีหน้าที่ควบคุมรับผิดชอบการปฏิบัติงานบริการข้อมูล แผนที่ภาษีบำรุงท้องที่และข้อมูลแผนที่ที่ภาษีโรงเรียนและที่ดิน

๓) กองช่าง ฝ่ายควบคุมการก่อสร้างอาคารและผังเมือง ผังเมือง มีหน้าที่จัดทำผังเมือง ควบคุมแนวเขตถนนทางสาธารณะและที่ดินสาธารณะประโยชน์ ตำรวจข้อมูล ตรวจสอบโครงการพัฒนาผังเมืองวิเคราะห์วิจัยงานผังเมือง งานสถาปัตยกรรม มีหน้าที่เกี่ยวกับออกแบบเขียนแบบงานทางด้านสถาปัตยกรรมและมัณฑนศิลป์ งานวิศวกรรม มีหน้าที่เกี่ยวกับ ออกแบบคำนวณด้านวิศวกรรม ฝ่ายการโยธา มีหน้าที่ ควบคุมดูแลรับผิดชอบการปฏิบัติงานในหน้าที่ของงานสาธารณูปโภค งานสวนสาธารณะ งานจัดสถานที่และงาน ไฟฟ้าสาธารณะ งานศูนย์เครื่องจักรกล งานวางระบบจราจร ฝ่ายช่างสุขาภิบาล มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อม

๔) กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เป็นฝ่ายบริการงานสาธารณสุข มีหน้าที่เกี่ยวกับงานศูนย์บริการงานสาธารณสุขงานสัตว์แพทย์ งานป้องกันและควบคุมโรค งานส่งเสริมสุขภาพตามกลุ่มวัยและฝ่ายส่งเสริมสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่ควบคุมรับผิดชอบการปฏิบัติงาน สุขาภิบาล งานอนามัยและสิ่งแวดล้อมควบคุมมลพิษและเหตุรำคาญ

๕) กองการศึกษา ฝ่ายส่งเสริมพัฒนาศาสนาวัฒนธรรม มีหน้าที่เกี่ยวกับงานการศึกษา นอกโรงเรียน งานกิจกรรมเด็กและเยาวชน งานอนุรักษ์โบราณสถาน งานสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำ

๖) กองวิชาการและแผนงาน ซึ่งเป็นงานบริการและเผยแพร่วิชาการ งานบริการข้อมูล ข่าวสาร งานแผนงานและงบประมาณ

๗) กองสวัสดิการสังคม งานธุรการ ฝ่ายสังคมสงเคราะห์ งานสวัสดิการเด็กและเยาวชน งานพัฒนาชุมชน

จากการศึกษา การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ทราบว่า อำนาจหน้าที่ของพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดประกอบด้วยปลัดเทศบาลเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดฝ่ายพนักงานประจำ โดยมีรองปลัดเทศบาลเป็นผู้ช่วย ที่มีหน้าที่ในการดูแลพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด พนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด เป็นพนักงานที่ปฏิบัติ หน้าที่ของตนอยู่ในกองต่าง ๆ แบ่งงานออกเป็น กองและในแต่ละส่วนงานที่รับผิดชอบต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์

ประการนี้ จึงจะสามารถพัฒนาองค์กรเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดไปสู่เป้าหมายของความสำเร็จเจริญรุ่งเรืองได้ พนักงานเทศบาลแบ่งออกเป็น ๒ ระดับ คือพนักงานระดับผู้บริหารและ พนักงานระดับการปฏิบัติงาน แต่พนักงานทั้ง ๒ ระดับอยู่ในกองเดียวกันดังกล่าว

๔. การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดตามกองต่าง ๆ

เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จัดระบบการบริหารออกเป็น กอง ให้แต่ละส่วนงานรับผิดชอบงานตามตำแหน่งและหน้าที่ของตนเองตามมาตรฐานการกำหนดตำแหน่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เหมาะสมกับบุคลากรผู้คนที่ทำการสอบคัดเลือกเข้ามาสู่สังกัดตามกองต่างๆ พนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดแบ่งออกเป็น สำนักปลัดเทศบาล กองคลัง กองช่าง กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม กองการศึกษา กองสวัสดิการสังคม ดังนี้

๔.๑ สำนักปลัดเทศบาล

“สำนักปลัดเทศบาล มีพนักงานเทศบาลสามัญ จำนวน ๗ คน ลูกจ้างประจำ ๕ คน พนักงานจ้าง ๔๓ คน มีนักบริหารงานทั่วไป (หัวหน้าสำนักปลัด) เป็นผู้บริหารรับผิดชอบ ดูแลควบคุม สั่งงาน ให้คำปรึกษา ชี้แนะ พนักงาน และประสานงานกับหน่วยงานอื่น แบ่งออกเป็น ๓ ฝ่ายคือ ฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายบริหารทั่วไป”^๖

๔.๑.๑ ฝ่ายอำนวยการ มีหน้าที่ควบคุมและรับผิดชอบการปฏิบัติงานในหน้าที่ของ งานการเจ้าหน้าที่ งานควบคุมเทศาภิบาล งานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวงานบริหารงานบุคคลของพนักงานเทศบาลและลูกจ้าง บรรจุและแต่งตั้ง โอน ย้าย เลื่อนระดับ สอบแข่งขัน สอบคัดเลือก และการคัดเลือก ทะเบียนประวัติ บัตรประวัติพนักงานและลูกจ้าง ปรับปรุงประสิทธิภาพในการบริหารบุคคล ประเมินผลการปฏิบัติงานประจำปี ขออนุมัติปรับปรุงตำแหน่งและอัตรากำลัง พัฒนาบุคลากร เช่น การฝึกอบรม สัมมนา การศึกษา ดูงาน การลาศึกษา การขอรับทุนการศึกษา สวัสดิการพนักงาน/ลูกจ้าง การให้บำเหน็จความชอบกรณีพิเศษ การลาพักผ่อนอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

๔.๑.๒ ฝ่ายปกครอง มีหน้าที่ควบคุมดูแลและรับผิดชอบการปฏิบัติงานในหน้าที่ของงานทะเบียนราษฎรงานป้องกันบรรเทาสาธารณภัยและงานรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคง

^๖ กองวิชาการและแผนงาน, สรุปผลงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด, (กาฬสินธุ์ : ประสานการพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๒.

๔.๑.๓ ฝ่ายบริหารงานทั่วไป มีหน้าที่ความคุมดูแลรับผิดชอบการปฏิบัติงานในหน้าที่ของธุรการ สารบรรณ งานเลขานุการคณะผู้บริหาร งานรัฐพิธี

๔.๒ กองคลัง

“กองคลัง มีพนักงานสามัญ ๒๐ คน ลูกจ้างประจำ ๑ คน พนักงานจ้าง ๕ คน มีนักบริหารงานคลัง (ผู้อำนวยการกองคลัง) เป็นผู้รับผิดชอบบริหารภายในกอง ดูแล สั่งการ ตรวจสอบ แนะนำ ให้คำปรึกษาผู้ได้บังคับบัญชา ฯลฯ แบ่งเป็น งานธุรการ ฝ่ายบริหารงานคลัง งานพัสดุและทรัพย์สิน ฝ่ายพัฒนารายได้ งานผลประโยชน์ ฝ่ายแผนที่ภาษีและทะเบียนทรัพย์สิน”^๑

๔.๒.๑ งานธุรการ มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานสารบรรณ ตรวจสอบแสดงรายการเอกสารสำคัญของทางราชการจัดทำคำสั่งประกาศของเทศบาล งานประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับรายได้และแนะนำ อำนาจความสะดวกแก่ประชาชน

๔.๒.๒ ฝ่ายบริหารงานคลัง มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานพัสดุทรัพย์สิน งานการเงินและบัญชี งานพัฒนารายได้

๔.๒.๓ ฝ่ายพัฒนารายได้มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานวิเคราะห์ วิจัย และเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการเก็บภาษีอากร ค่าธรรมเนียม และการจูงจูงรายได้อื่นๆ

๔.๒.๔ งานผลประโยชน์ มีหน้าที่เกี่ยวกับงานตรวจสอบ จัดทำบัญชีผู้ที่อยู่ในเกณฑ์เสียภาษีในปีงบประมาณ รับผิดชอบแสดงรายการทรัพย์สิน แจกผลประโยชน์ค่าภาษีแก่ผู้เสียภาษีอากร

๔.๒.๕ ฝ่ายแผนที่ภาษีและทะเบียนทรัพย์สินมีหน้าที่ควบคุมและรับผิดชอบการปฏิบัติงานบริการข้อมูล แผนที่ภาษีบำรุงท้องที่และข้อมูลแผนที่ที่ภาษีโรงเรียนและที่ดิน

๔.๓ กองช่าง

“กองช่าง มีพนักงานสามัญ ๒๗ คน ลูกจ้างประจำ ๖ คน พนักงานจ้าง ๕๕ คน มีนักบริหารงานออกแบบและก่อสร้าง (ผู้อำนวยการกองช่าง) เป็นผู้บริหารรับผิดชอบภายในกอง ควบคุม สั่งงาน ตรวจสอบ ให้คำปรึกษาแนะนำ ผู้ได้บังคับบัญชา และงานอื่นที่ได้รับมอบหมายตามนโยบาย และกฎหมาย แบ่งส่วนงานภายใน ออกเป็น ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ฝ่าย

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๑.

ควบคุมการก่อสร้างอาคารและผังเมือง งานสถาปัตยกรรม งานวิศวกรรม ฝ่ายการโยธา ฝ่ายช่างสุขาภิบาล”^๔

๔.๓.๑ ฝ่ายบริหารงานทั่วไป มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ งานธุรการกองช่าง งานสารบรรณ ตรวจสอบแสดงรายการเกี่ยวกับเอกสารสำคัญทางราชการและงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากรองนายกเทศมนตรี

๔.๓.๒ ฝ่ายควบคุมการก่อสร้างอาคารและผังเมือง มีหน้าที่เกี่ยวกับงานด้านก่อสร้าง คัดแปลง รื้อถอน เคลื่อนย้าย ขออนุญาตก่อสร้างอาคาร วางผังแนวเขตที่ดิน งานอาคารประเภทควบคุมการใช้

๔.๓.๓ งานผังเมือง มีหน้าที่จัดทำผังเมือง ควบคุมแนวเขตถนนทางสาธารณะและที่ดินสาธารณะประโยชน์ ดำรงข้อมูล ตรวจสอบ โครงการพัฒนาผังเมืองวิเคราะห์วิจัยงานผังเมือง

๔.๓.๔ งานสถาปัตยกรรม มีหน้าที่เกี่ยวกับออกแบบเขียนแบบงานทางด้านสถาปัตยกรรมและมัณฑนศิลป์ ควบคุมการก่อสร้าง ทางสถาปัตยกรรม ดำรงข้อมูล เพื่อออกแบบสถาปัตยกรรม ให้บริการด้านสถาปัตยกรรม มัณฑนศิลป์ และงานด้านศิลปกรรมต่างๆ

๔.๓.๕ งานวิศวกรรม มีหน้าที่เกี่ยวกับ ออกแบบคำนวณด้านวิศวกรรม วางโครงการ และการก่อสร้างด้านวิศวกรรม ตรวจสอบแบบแปลนขออนุญาตปลูกสร้างอาคารด้านวิศวกรรม

๔.๓.๖ ฝ่ายการโยธา มีหน้าที่ ควบคุม ดูแล และรับผิดชอบการปฏิบัติงานในหน้าที่ของงานสาธารณูปโภค งานสวนสาธารณะ งานจัดสถานที่และงานไฟฟ้าสาธารณะ งานศูนย์เครื่องจักรกล งานวางระบบจราจร

๔.๓.๗ ฝ่ายช่างสุขาภิบาล มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ การจัดสิ่งแวดลอม และจัดคุณภาพน้ำ การควบคุมออกแบบและก่อสร้างอาคาร โรงงานที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดลอม การควบคุมดูแลรักษาตรวจสอบระบบน้ำเสีย และมลพิษในด้านอื่นๆ รวมทั้งการปฏิบัติงานต่างๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

๔.๔ กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

“กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม พนักงานสามัญ ๑๓ คน ลูกจ้างประจำ ๖ คน พนักงานจ้าง ๑๒๗ คน มีนักบริหารงานสาธารณสุข (ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข) เป็นผู้บริหาร รับผิดชอบดูแล รับนโยบาย สั่งการ ควบคุม ตรวจสอบ ให้คำปรึกษาและอื่นๆที่ได้รับมอบหมาย

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๓.

โดยแบ่งงานภายในออกเป็น งานธุรการ ฝ่ายบริหารงานสาธารณสุข งานเผยแพร่และฝึกอบรม งานรักษาความสะอาด ฝ่ายบริการสาธารณสุข ฝ่ายส่งเสริมสิ่งแวดล้อม^๕

๔.๔.๑ ฝ่ายบริหารทั่วไป งานธุรการ มีหน้าที่เกี่ยวกับงานสารบรรณและธุรการทั่วไป ตรวจสอบเอกสารสำคัญของทางราชการ รับเรื่องราวร้องทุกข์

๔.๔.๒ ฝ่ายบริหารงานสาธารณสุข มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานวางแผนงานสาธารณสุข งานเผยแพร่ฝึกอบรม งานรักษาความสะอาด

๔.๔.๓ ฝ่ายบริการงานสาธารณสุข มีหน้าที่เกี่ยวกับงานศูนย์บริการงานสาธารณสุข งานสัควแพทย์ งานป้องกันและควบคุมโรค งานส่งเสริมสุขภาพตามกลุ่มวัย

๔.๔.๔ ฝ่ายส่งเสริมสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่ควบคุมรับผิดชอบการปฏิบัติงาน สุขาภิบาล งานอนามัยและสิ่งแวดล้อมควบคุมมลพิษและเหตุรำคาญ

๔.๕ กองการศึกษา

“กองการศึกษา พนักงานสามัญ ๑๓ คน พนักงานครู ๑๖๑ คน พนักงานจ้าง ๒๗ คน มีนักบริหารงานการศึกษา (ผู้อำนวยการกองการศึกษา) ควบคุมการปฏิบัติงานรับผิดชอบงานในหน้าที่ของ ธุรการ ฝ่ายบริหารการศึกษา และฝ่ายส่งเสริมพัฒนาศานาวัฒนธรรม”^๖

๔.๕.๑ ฝ่ายบริหารงานทั่วไป มีงานธุรการ มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานสารบรรณ ตรวจสอบราชการเกี่ยวกับเอกสารสำคัญของทางราชการ งานลาพักผ่อน และสวัสดิการต่างๆของกองการศึกษา

๔.๕.๒ ฝ่ายบริหารการศึกษา มีหน้าที่เกี่ยวกับ ดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของ งานการเจ้าหน้าที่ งานบริหาร โรงเรียน งานบริหารวิชาการ งานนิเทศการศึกษา งานพัสดุ งานการเงินและบัญชี

๔.๕.๓ ฝ่ายส่งเสริมพัฒนาศานาวัฒนธรรม มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานการศึกษานอกโรงเรียน งานกิจกรรมเด็กและเยาวชนงานอนุรักษ์โบราณสถาน งานสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำ

๔.๖ กองวิชาการและแผนงาน

“กองวิชาการและแผนงาน พนักงานเทศบาลสามัญ ๗ คน พนักงานจ้าง ๓ คน

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๕.

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๔.

^{**} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕.

มีนักบริหารงานทั่วไป (ผู้อำนวยการ)

มีหน้าที่ควบคุมดูแลรับผิดชอบการปฏิบัติงานในหน้าที่ของฝ่ายบริหารทั่วไป ฝ่ายแผนงานและงบประมาณ”^{๑๑}

๔.๖.๑ ฝ่ายบริหารงานทั่วไป มีหน้าที่ควบคุมดูแลรับผิดชอบการปฏิบัติงานในหน้าที่ของธุรการ งานนิติกรรมสัญญาและงานรับเรื่องราวร้องทุกข์

๔.๖.๒ งานบริการและเผยแพร่วิชาการ งานบริการข้อมูลข่าวสาร งานแผนงานและงบประมาณ

๔.๗ กองสวัสดิการสังคม

“กองสวัสดิการสังคม พนักงานเทศบาลสามัญ ๒ คน พนักงานจ้าง ๒ คน มีนักบริหารสวัสดิการสังคม (ผู้อำนวยการ) ควบคุมดูแลรับผิดชอบในส่วนงานในกองดังนี้

๔.๗.๑ งานธุรการ ฝ่ายสังคมสงเคราะห์ งานสวัสดิการเด็กและเยาวชน

๔.๗.๒ งานพัฒนาชุมชน”^{๑๒}

จากการศึกษา การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดตามกองต่าง ๆ ทราบว่าเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จัดระบบการบริหารออกเป็น กองและในแต่ละกองจะประกอบไปด้วยพนักงานระดับผู้บริหารและพนักงานระดับผู้ปฏิบัติงานอยู่ในกองเดียวกัน ดังกล่าว

๕. ยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

“ในด้านการพัฒนาตามแผนพัฒนา ๓ ปีข้างหน้า พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๕๑ ของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดจะได้เน้นด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านเศรษฐกิจ ด้านการท่องเที่ยว ด้านการศึกษา ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ด้านกิจการบ้านเมืองที่ดี

๕.๑ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

เป็นแนวทางการพัฒนา “การก่อสร้าง ปรับปรุง บำรุง รักษาถนน สะพานทางเท้า ท่อระบายน้ำ ระบบจราจร”^{๑๓} ดังนี้

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘.

^{๑๓} กองวิชาการและแผนงาน. แผนพัฒนาสามปี พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๕๑, (อัคราณา), (ร้อยเอ็ด : เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด, ๒๕๔๘), หน้า ๔๑.

- ๕.๑.๑ โครงการก่อสร้างถนน และระบบระบายน้ำ ถนนรณชัยชาญฤทธิ์ ซอย ๑๖
- ๕.๑.๒ โครงการก่อสร้างถนน และระบบระบายน้ำ ถนนขัตติยะวงค์ษา
- ๕.๑.๓ โครงการก่อสร้างถนน ระบบระบายน้ำภายในชุมชนคุ้มวัดป่าเรไร ซอย ๓
- ๕.๑.๔ โครงการก่อสร้างถนนทเวาภิบาล ซอย ๑๕
- ๕.๑.๕ โครงการก่อสร้างถนนและระบบระบายน้ำ ถนนรณชัยชาญฤทธิ์ ซอย๑๕
- ๕.๑.๖ โครงการก่อสร้างถนน คสล. ถนนทเวาภิบาล ซอย ๒๑
- ๕.๑.๗ โครงการก่อสร้างถนนและระบบระบายน้ำ ถนนรณชัยชาญฤทธิ์ ซอย ๓๒
- ๕.๑.๘ โครงการก่อสร้างถนน คสล. ถนนลำห้วยเหนือ ซอย๑๑
- ๕.๑.๙ โครงการก่อสร้างถนนและระบบระบายน้ำ ถนนเพลินจิต ซอย ๑
- ๕.๑.๑๐ โครงการปรับปรุงสัญญาณไฟจราจร ถนนเพลินจิตตัดกับถนนผดุงพานิช
- ๕.๑.๑๑ โครงการติดตั้งสัญญาณไฟเตือนกระพริบพลังงานแสงอาทิตย์
- ๕.๑.๑๒ โครงการปรับปรุงสัญญาณไฟจราจรตามจุดต่างๆ ในเขตเทศบาล

โครงการตามที่กล่าวนี้เป็นการพัฒนาด้าน โครงสร้างพื้นฐานเพียงบางส่วนเพื่อให้มองเห็น
หลักการปฏิบัติหน้าที่ของกองช่าง และความก้าวหน้าของท้องถิ่น

๕.๒ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

เป็นแนวทางในการพัฒนาเพื่อส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชนมีงานทำเสริมรายได้

- ๕.๒.๑ การสนับสนุนผลิตภัณฑ์ของชุมชน
- ๕.๒.๒ ส่งเสริมสร้างอาชีพเพิ่มรายได้ให้ประชาชน^{๑๔}

๕.๓ การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

เป็นแนวทางพัฒนาส่งเสริมประชาสัมพันธ์เผยแพร่การท่องเที่ยว บำรุงรักษาปรับปรุง
และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

- ๕.๓.๑ โครงการอบรมยุวมัคคุเทศก์
- ๕.๓.๒ โครงการศึกษาและแสดงประวัติความเป็นมาของคูเมือง กำแพงเมืองและ
ประวัติเมืองร้อยเอ็ด

- ๕.๓.๓ โครงการก่อสร้างน้ำพุในบึงพลาญชัยบริเวณร้านริมบึงเฟอร์นิเจอร์^{๑๕}
- ๕.๓.๔ โครงการปรับปรุงศาลากลางดูรมุขสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ร้อยเอ็ด

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๑-๔๓.

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๖-๔๘.

๕.๔ การพัฒนาทางการศึกษา

เป็นแนวทางการพัฒนาส่งเสริมระบบการศึกษาและวัฒนธรรมในชุมชน ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น พัฒนาทางด้านสวัสดิการทางการศึกษาและนันทนาการ

- ๕.๔.๑ โครงการพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกับ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ โรงเรียนอนุบาลสวนแก้ว
- ๕.๔.๒ โครงการเข้าค่ายวิชาการตามกลุ่มสาระการเรียนรู้
- ๕.๔.๓ โครงการแสดงนิทรรศการผลงานทางวิชาการ
- ๕.๔.๔ โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและทัศนศึกษาการดูงาน
- ๕.๔.๕ โครงการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และศึกษาดูงาน
- ๕.๔.๖ โครงการอยู่ร่วมสาธิตในโรงเรียน
- ๕.๔.๗ โครงการพัฒนาส่งเสริมห้องสมุดในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- ๕.๔.๘ โครงการพัฒนาภาษาต่างประเทศ
- ๕.๔.๙ โครงการจัดงานประเพณีต่างๆ^{๑๖}
- ๕.๔.๑๐ โครงการประกวดธงฟ้าสะอาด
- ๕.๔.๑๑ โครงการจัดงานเลี้ยงสัปดาห์เจ้าพ่อหลักเมือง และเจ้าพ่อมเหศักดิ์นาภาพ
- ๕.๔.๑๒ โครงการลานธรรมะ
- ๕.๔.๑๓ โครงการตั้งศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น
- ๕.๔.๑๔ โครงการตักบาตรวันอาทิตย์
- ๕.๔.๑๕ โครงการประกวดดนตรีพื้นบ้าน
- ๕.๔.๑๖ โครงการประกวดเรียงความด้านวัฒนธรรม
- ๕.๔.๑๗ โครงการรณรงค์ป้องกันยาเสพติด
- ๕.๔.๑๘ โครงการแข่งขันกีฬาต้านยาเสพติดพลาญชัยคัพ

โครงการตามที่กล่าวนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาทางการศึกษาของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด เพื่อความก้าวหน้าของการศึกษาท้องถิ่น โครงการต่าง ๆ จึงครอบคลุมในทุกด้านนักเรียนจะมีความรู้ คู่ประสพประการณ์ มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและสุขภาพร่างกายแข็งแรง

^{๑๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๐-๖๕.

๕.๕ การพัฒนาด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

แนวทางการพัฒนา เพื่อป้องกันภัยส่งเสริมสุขภาพอนามัยของประชาชน จัดระบบสุขภาพชุมชนและสถานที่ พัฒนาปรับปรุงสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณะ ป้องกันแก้ไขปัญหาอาชญากรรมส่งเสริมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยพัฒนาระบบการรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของชุมชนสร้างจิตสำนึกและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมจัดระบบน้ำเสีย บำบัดกำจัดขยะและสังคมสงเคราะห์

๕.๕.๑ โครงการช่วยเหลือผู้ป่วยโรคเอดส์ และผู้ติดเชื้อ H.I.V.

๕.๕.๒ โครงการเทศบาลร่วมใจต้านภัยเอดส์

๕.๕.๓ โครงการรณรงค์ป้องกัน และควบคุมโรคไข้เลือดออก

๕.๕.๔ โครงการรณรงค์ควบคุมกำจัดหนู เพื่อป้องกันโรคเลปโตสไปโรซีส ในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

๕.๕.๕ โครงการรักษาพยาบาลเบื้องต้นในศูนย์บริการสาธารณสุข ๓ แห่ง

๕.๕.๕ โครงการรณรงค์ป้องกัน อุบัติเหตุจราจรในเขตเทศบาล

๕.๕.๖ โครงการออกหน่วยปฐมพยาบาลในงานกีฬาที่เทศบาลจัดขึ้น

๕.๕.๗ โครงการหน่วยสาธารณสุขสัมพันธ์

๕.๕.๘ โครงการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

๕.๕.๙ โครงการศูนย์เด็กเล็กน่าน้อย

๕.๕.๑๐ โครงการพัฒนาด้านศักยภาพการดำเนินงานสร้างสุขภาพในชุมชน

๕.๕.๑๑ โครงการสนับสนุนการด้านสาธารณสุขมูลฐาน

๕.๕.๑๒ โครงการรณรงค์วันทันตสาธารณสุขแห่งชาติ

๕.๕.๑๓ โครงการจัดงานฉลองวันอาสาสมัครสาธารณสุขแห่งชาติ

๕.๕.๑๔ โครงการส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

๕.๕.๑๕ โครงการอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

๕.๕.๑๕ โครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

๕.๕.๑๖ โครงการแพทย์ทางเลือก

๕.๕.๑๗ โครงการรณรงค์วันงดสูบบุหรี่โลก

๕.๕.๑๘ โครงการส่งเสริมสุขภาพอนามัยแม่และเด็กและการวางแผนครอบครัว

๕.๕.๑๙ โครงการ ควบคุมและป้องกัน โรคที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีน

๕.๕.๒๐ โครงการรณรงค์ป้องกันและควบคุมโรคเรื้อรัง

๕.๕.๒๑ โครงการรณรงค์ฉีดวัคซีนป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า

๕.๕.๒๒ โครงการพัฒนาระดับมาตรฐานตลาดน้ำชื่อในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด^{๑๑}
 โครงการที่ได้กล่าวข้างต้นนี้เป็นส่วนหนึ่งในโครงการการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของกอง
 สาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเป็นการครอบคลุมถึง ด้านสุขภาพ ความเป็นอยู่ด้วยความเป็นอย่างดีมี
 ความสุขในชุมชนเขตเทศบาลและให้การช่วยเหลือผู้ที่อยู่รอบนอกเขตเทศบาลตามความเหมาะสม
 ดังกล่าว

๕.๖ การพัฒนาด้านกิจการบ้านเมืองที่ดี

เป็นแนวทางพัฒนาส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมความรู้ความสนใจ
 เกี่ยวกับกิจการของท้องถิ่น พัฒนาประสิทธิภาพของบุคลากร ปรับปรุงพัฒนารายได้ ปรับปรุง
 พัฒนาเครื่องมือเครื่องใช้และสถานที่ปฏิบัติงาน พัฒนาและปรับปรุงระบบทะเบียนและบัตร

๕.๖.๑ โครงการจัดทำข้อมูลระดับชุมชน

๕.๖.๒ โครงการย้ายชุมชนจัดหาที่อยู่ใหม่ ผู้บุกรุกครองคูเมือง

๕.๖.๓ โครงการฝึกอบรมกรรมการชุมชน

๕.๖.๔ โครงการพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชน

๕.๖.๕ โครงการระบบบริหารภายในชุมชน

๕.๖.๖ โครงการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์กีฬาเพื่อส่งเสริมสุขภาพในชุมชน

๕.๖.๗ โครงการแข่งขันกีฬาชุมชน

๕.๖.๘ โครงการจัดทำแผนพัฒนาสามปี

๕.๖.๙ โครงการประกวดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๕.๖.๑๐ โครงการจัดตั้งระบบเสียงตามสาย

๕.๖.๑๑ โครงการอบรม และทัศนศึกษา ดูงาน คณะผู้บริหาร พนักงานเทศบาล ลูกจ้าง
 และพนักงานจ้าง

๕.๖.๑๒ โครงการคัดเลือกพนักงานดีเด่น

๕.๖.๑๓ โครงการอบรมคอมพิวเตอร์สำหรับพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

๕.๖.๑๔ โครงการอบรมความรู้การปรับกระบวนการทัศนคติในการบริการ

๕.๖.๑๕ โครงการสำรวจภาคสนาม ปรับปรุงภูมิโรงเรียน ที่ดิน และภูมิป่า

๕.๖.๑๖ โครงการประชาสัมพันธ์การชำระภาษี

๕.๖.๑๗ โครงการปรับปรุงแผนที่ภาษี และทะเบียนทรัพย์สิน

๕.๖.๑๘ โครงการโครงการจัดซื้อครุภัณฑ์สำนักงานเทศบาล

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๗-๘๔.

๕.๖.๑๘ โครงการติดตั้งเหล็กค้ำขอบประตูหน้าต่าง

๕.๖.๒๐ โครงการปรับปรุงซ่อมแซมประตูสถานธนาบุบาล

๕.๖.๒๑ โครงการจัดซื้อครุภัณฑ์กองคลัง

๕.๖.๒๒ โครงการจัดซื้อครุภัณฑ์กองสวัสดิการสังคม

๕.๖.๒๓ โครงการจัดซื้อครุภัณฑ์สถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำ^{๔๔}

จากการศึกษาแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเทศบาล ๑ ปี ทราบว่า เป็นโครงการที่จะพัฒนาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดเป็นจัดระบบเพื่อให้กองต่าง ๆ ภายในเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดนำไปดำเนินการตามหน้าที่ความรับผิดชอบแต่ละส่วนตามโครงสร้างภายในเทศบาล นอกจากการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานภายในเขตเทศบาลแล้ว ยังจำเป็นจะต้องปฏิบัติหน้าที่ภายนอกเขตเทศบาลอีก หรือร่วมปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับหน่วยงานที่อยู่ภายนอกเขตเทศบาลตามความเหมาะสมและเป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวกับการที่ดำเนินตามอำนาจหน้าที่ภายในเขตเทศบาลแต่ได้รับการยินยอมจากเทศบาลและได้รับอนุมัติจากผู้ว่าราชการจังหวัด

ดังนั้น เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดจึงได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและแผนพัฒนาสามปี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นการดำเนินการตามโครงการต่าง ๆ ของเทศบาลเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ย่อมขึ้นอยู่กับพนักงานเทศบาลซึ่งเป็นบุคลากรสำคัญส่วนหนึ่ง ในองค์กร พนักงานเทศบาลจะต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างจริงจัง มีความซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม เป็นผู้มีคุณธรรม และจริยธรรม ในการปฏิบัติหน้าที่

จากการศึกษา หน้าที่ของพนักงานส่วนท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดเกี่ยวกับ

๑. อำนาจหน้าที่ของสภาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด เป็นการแบ่งอำนาจหน้าที่ตาม

พระราชบัญญัติการปกครองเทศบาลทั่วราชอาณาจักร ซึ่งประกอบไปด้วยสมาชิก ๑๘ คนที่มาจากการเลือกตั้งตามกฎหมายการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล

๒. ผู้บริหารท้องถิ่น ประกอบด้วยนายกเทศมนตรี ๑ คนมาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรงและมีรองนายกเทศมนตรี ที่ปรึกษาพร้อมเลขานุการที่ไม่ใช่สมาชิกสภาเทศบาลได้ไม่เกิน ๓ คน ซึ่งเป็นการแต่งตั้งของนายกเทศมนตรีเพื่อให้มาช่วยบริหารการกำหนดนโยบาย การสั่งอนุญาตและอนุมัติเกี่ยวกับราชการ การวางระเบียบ การรักษาการปฏิบัติหน้าที่อื่น ซึ่งเรียกว่า “ฝ่ายตุลาการ”

๓. อำนาจหน้าที่พนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด มีปลัดเทศบาลเป็นหัวหน้าพนักงานโดยมีรองปลัดเทศบาลเป็นผู้ช่วย และพนักงานสายบริหารที่สังกัดตามกองต่างๆ รับผิดชอบบริหารงาน

^{๔๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๕-๑๑๕.

ภายในกอง พนักงานตำแหน่งต่างๆมีหน้าที่ปฏิบัติงานตามมาตรฐานการกำหนดตำแหน่งของตนเองและตามที่ได้รับมอบหมาย จากผู้บังคับบัญชา

๔. การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเทศบาลตามกองต่าง ๆ เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด เป็นการจัดระบบการบริหารออกเป็นกองและในแต่ละกองจะประกอบไปด้วยพนักงานระดับผู้บริหารและพนักงานระดับผู้ปฏิบัติงานอยู่ในกองเดียวกัน ดังกล่าว

๕. ยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด เป็นโครงการที่จะพัฒนาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดเป็นจัดระบบเพื่อให้กองต่าง ๆ ภายในเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดนำไปดำเนินการตามหน้าที่ความรับผิดชอบแต่ละส่วนตามโครงสร้างภายในเทศบาล นอกจากการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานภายในเขตเทศบาลแล้ว ยังจำเป็นต้องปฏิบัติหน้าที่ภายนอกเขตเทศบาลอีก หรือร่วมปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับหน่วยงานที่อยู่ภายนอกเขตเทศบาลตามความเหมาะสมและเป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวกับการที่ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ภายในเขตเทศบาลแต่ได้รับการยินยอมจากเทศบาลและได้รับอนุมัติจากผู้ว่าราชการจังหวัด

หน้าที่ของพนักงานส่วนท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด แบ่งระดับการปฏิบัติหน้าที่ออกได้ ๓ ระดับ คือ ระดับผู้บริหาร ระดับผู้นำหรือผู้ควบคุมดูแลโครงการและระดับผู้ปฏิบัติงาน มี

๑. พนักงานระดับผู้บริหาร นับตั้งแต่ระดับ ๗ ถึงระดับ ๕ ในตำแหน่งผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ หัวหน้ากอง หัวหน้าฝ่าย หัวหน้างาน ภายในเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

๒. พนักงานระดับผู้นำหรือผู้ควบคุมดูแลโครงการ นับตั้งแต่ระดับ ๓ ถึงระดับ ๖ ในตำแหน่งต่าง ๆ มีทั้งระดับหัวหน้างาน และผู้ปฏิบัติงาน ภายในเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

๓. พนักงานระดับผู้ปฏิบัติงาน นับตั้งแต่ระดับ ๑ ถึงระดับ ๒ รวมทั้งพนักงานจ้างเป็นระดับผู้ปฏิบัติงาน

บทที่ ๔

พุทธจริยธรรมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานส่วนท้องถิ่น เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

ก่อนที่จะกล่าวถึงพุทธจริยธรรมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ ควรทราบถึงความเป็นมาของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด สภาเทศบาล ผู้บริหารท้องถิ่น และพนักงานเทศบาล

ความเป็นมาของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดเป็นการปฏิบัติหน้าที่ในรูปแบบขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้เริ่มมีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๗ ได้มีการปรับปรุงการปกครองส่วนท้องถิ่น ร่างกฎหมายเพื่อจัดตั้งเทศบาลขึ้นและใน พ.ศ. ๒๔๗๕ มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยตราเป็นพระราชบัญญัติระเบียบเทศบาลเป็น ๓ ระดับ คือ เทศบาลนคร เทศบาลอำเภอและเทศบาลตำบล ซึ่งได้วิวัฒนาการมาสู่เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดเมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๕ ต่อมา พ.ศ. ๒๔๘๘ ได้สร้างเป็นอาคารสำนักงานใหม่ ได้รับพระราชทานพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเป็นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดวันที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ ในคำขวัญที่ว่า “บำรุงทุกข์ บำรุงสุข” (ดูภาพอาคารสำนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดหน้าภาคผนวก)

ดังนั้น การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดจึงอาศัยโครงสร้างที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลซึ่งประกอบไปด้วย สภาเทศบาล ผู้บริหารท้องถิ่น พนักงานเทศบาล ดังนี้

๑. สภาเทศบาล

สภาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมีฐานะเป็นนิติบุคคล และบุคคลที่เข้ามาทำหน้าที่ในสภาจะต้องได้รับการเลือกตั้งของประชาชนในเขตเทศบาลเข้ามาตามหลักการที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญมีอิสระในการปกครองที่ประกอบไปด้วยสมาชิกสภา ๑๘ คน ในแต่ละบุคคลมีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละ ๔ ปี ซึ่งจะทำหน้าที่ในการบัญญัติกฎหมายท้องถิ่นหรือที่เรียกว่า “เทศบัญญัติ” แต่เป็นการบัญญัติกฎหมายที่ไม่ขัดต่อกฎหมายแม่บทฉบับแห่งชาติ และภายในสภาเทศบาลจะมีประธานและรองประธาน ตำแหน่งละ ๑ คน เพื่อทำหน้าที่ควบคุมดูแลในสภาพร้อมควบคุมการบริหารงานของผู้บริหารท้องถิ่น

๒. ผู้บริหารท้องถิ่น

อำนาจหน้าที่ของนายกเทศมนตรี คือ การกำหนดนโยบาย สั่ง อนุญาต อนุมัติเกี่ยวกับพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดและวางระเบียบเพื่อให้พนักงานของเทศบาลประพฤติปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดความเป็นเรียบร้อยในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ดังกล่าว

๓. พนักงานเทศบาล

พนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมีหน้าที่เป็นผู้ให้บริการแก่ประชาชนในปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๔๗ มีพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดจำนวน ๕๕๕ คนและแยกออกไปปฏิบัติหน้าที่ตามหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ สำนักปลัดเทศบาล กองช่าง กองคลัง กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม กองการศึกษา กองวิชาการ กองสวัสดิการสังคม งานตรวจสอบภายใน สถานธนาอนุบาลและแบ่งการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานออกได้ ๓ ระดับ คือ พนักงานระดับผู้บริหาร ระดับผู้นำหรือผู้ดูแลโครงการต่าง ๆ และพนักงานระดับผู้ปฏิบัติงาน ดังนี้

๓.๑ พนักงานระดับผู้บริหาร

เป็นพนักงานระดับบริหารของกองต่าง ๆ มีตำแหน่งตั้งแต่ระดับ ๖ ถึงระดับ ๘ ในปัจจุบันพ.ศ. ๒๕๔๗ มีหัวหน้าสายงานจำนวน ๒๑ คน

๓.๒ พนักงานระดับผู้นำหรือผู้ดูแลโครงการต่าง ๆ

เป็นพนักงานที่ที่อยู่ในตำแหน่งระดับ ๓ ถึงระดับ ๕ ทำหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายของผู้บริหาร ประสานงาน ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นทั้งภายในและภายนอกเทศบาล

๓.๓ พนักงานระดับผู้ปฏิบัติงาน

เป็นพนักงานที่อยู่ในตำแหน่งระดับ ๑ ถึงระดับ ๒ ทำหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ปฏิบัติตามโครงการต่าง ๆ ที่ได้รับมอบจากผู้นำหรือผู้ดูแลโครงการต่าง ๆ นอกจากพนักงานระดับผู้ปฏิบัติงานนี้แล้ว ยังรวมถึงลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว ดังกล่าว

เมื่อเป็นเช่นนี้จึงทำให้ทราบว่า การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมี ๓ ระดับ คือ ระดับผู้บริหาร ระดับผู้นำหรือผู้ดูแลโครงการต่าง ๆ และระดับผู้ปฏิบัติงาน ดังนั้นผู้วิจัย จึงนำหลักพุทธจริยธรรมที่มีความจำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเทศบาลเมือง

๔. พุทธจริยธรรมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

พุทธจริยธรรมเป็นหลักธรรมที่มีผลต่อจิตใจในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความสุขและไม่เบื่อหน่ายต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตน เพราะพุทธจริยธรรมไม่ใช่หลักธรรมที่ให้ปฏิบัติหน้าที่หยุดอยู่กับที่ แต่ให้มีการพัฒนาขึ้นไปเรื่อย ๆ และเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติที่ประกอบไปด้วยมนุษย์และธรรมชาติ ดังนั้น พระพุทธเจ้าจึงทรงชี้แนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ภายในรัฐ องค์กรหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เป็นส่วนรวม ๓ ระดับคือ ผู้บริหาร ผู้นำและผู้ปฏิบัติงาน ดังนี้

๔.๑ พุทธจริยธรรมที่จำเป็นต่อการบริหาร

เป็นพนักงานระดับสูงของหน่วยงาน มีหน้าที่รับผิดชอบ ควบคุม ดูแล บริหารงานภายในองค์กรทั้งหมด จึงจำเป็นที่จะต้องมีความรอบคอบหลาย ๆ ด้านเหมาะสมสำหรับ ผู้บริหาร หลักพุทธจริยธรรมที่ควรนำมาปรับใช้กับพนักงานระดับสูงในเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการบริหาร คือ จักรวรรดิธรรม ๑๒ ทศพิทธราชธรรม มรรคมืองค์ ๘ ราชสังคหธรรม ๔ พรหมวิหาร ๔ อคติ ๔ สาราณียธรรม ๖ ดังนี้

๔.๑.๑ จักรวรรดิธรรม ๑๒ เป็นวัตรปฏิบัติของพระเจ้าจักรวรรดิที่ทรงบำเพ็ญอยู่สม่ำเสมอ เป็นธรรมเนียมที่ทรงบำเพ็ญพระกรณียกิจเป็นหน้าที่ของนักปกครอง ผู้บริหารระดับสูงผู้ยิ่งใหญ่ ได้แก่ การสงเคราะห์แก่ชน แก่กษัตริย์เมืองขึ้นหรือผู้ครองนครภายใต้พระบรมเดชานุภาพ

กษัตริย์ตามเสด็จ คือ เหล่าเชื้อพระวงศ์ผู้เป็นราชบริพาร พราหมณ์และคหบดีทั้งหลาย ขวานิกมและชาวชนบท สมณะพราหมณ์ เหล่าเพื่อนอันพึงบำรุงไว้ให้มีสืบพันธุ์ ห้ามปรามมิให้ไม่ให้ประชาราษฎร์ประพฤติดิจจากหลักจริยธรรม เจืองานทรัพย์ทำนุบำรุงแก่ผู้ขัดสนไร้ทรัพย์ ไปหาสมณะพราหมณ์สอบถามปัญหา เว้นจากการประพฤติดิในประเพณี เว้นจากความโลภ ความโกรธ ความหลง

หลักจักรวรรดิธรรม ๑๒ เป็นวัตรปฏิบัติของพระเจ้าจักรวรรดิ ที่นำมาเกี่ยวข้องกับการบริหารพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดนั้น ซึ่งเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ได้บังคับบัญชาโดยการให้ความคุ้มครองแก่พนักงานของตน และประชาชนทั่วไป เป็นต้น

๔.๑.๒ ทศพิทธราชธรรม คือ ธรรมของพระราชา ของนักปกครองบ้านเมือง การให้สิ่งของให้ผู้อื่นผู้มีโอกาสน้อยกว่า ผู้ที่รักษาภาย วาจาให้มีความสงบสุขอยู่เสมอ การบริจาสสิ่งของเพื่อเสียดสละประโยชน์ส่วนรวม ปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริตมีอัธยาศัยไมตรี พุคจาไพเราะ มีความสามารถข่มกิเลสตัณหาที่เกิดขึ้นได้ สามารถระงับความโกรธได้ ไม่

๔.๑.๒ ทศพิธราชธรรม คือ ธรรมของพระราชา ของนักปกครองบ้านเมือง การให้สิ่งของให้ผู้อื่นผู้มีโอกาสน้อยกว่า ผู้ที่รักษาภว วาจาให้มีความสงบสุขอยู่เสมอ การบริจาคสิ่งของเพื่อเสียสละประโยชน์ส่วนรวม ปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริตมีอัธยาศัยไมตรี พுகจาไพเราะ มีความสามารถข่มกิเลสตัณหาที่เกิดขึ้นได้ สามารถระงับความโกรธได้ ไม่เบียดเบียนกลั่นแกล้งหาความผิดให้บุคคลอื่น อคทน อคกลั่น หนักแน่นในธรรมไม่เอนเอียงทางใดทางหนึ่งเพราะถ้อยคำ

๔.๑.๓ มรรคมีองค์ ๘ เป็นพุทธจริยธรรมที่ดำเนินชีวิตตามหลักของความเป็นจริงที่อาศัยหลักทางปัญญาหรือการพิจารณาให้เห็นตามความเป็นจริงก่อนจะดำเนินในขั้นตอนอื่น ๆต่อไป เพื่อให้เห็นเหตุและผล คือ ความเห็นชอบตามความจริง ความคิดชอบตามความเป็นจริงที่ปรากฏ เจรจาชอบตามความจริง ทำงานชอบตามหลักจริยธรรมและกฎหมายบ้านเมือง เลี้ยงชีพชอบด้วยหลัก

จริยธรรม พยายามชอบที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรม ตั้งสติสัมปชัญญะไว้ในที่ชอบธรรม สมาธินั่งคงไว้ในที่ถูกต้อง

อริยมรรค ๘ ประการดังกล่าวนี้เป็นหลักที่มีความเห็นหรือการมองเห็นตามความเป็นจริงในเบื้องต้น ก่อนจะมีการมีความคิดเห็นตามความเป็นจริงและการและการประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริงต่อไป ดังกล่าว

๔.๑.๔ ราชสังคหธรรม ๔ เป็นหลักพุทธจริยธรรมที่ทำให้เกิดความสามัคคีในองค์กรของรัฐหรือเอกชน คือ เป็นผู้มีความฉลาดในการเกษตรกรรม การปกครอง ทำนุบำรุงประชากรายุทธ์ การทำเพื่อขจัดเหนียวน้ำใจคน มีวาจาที่มีคุณค่าที่ทำให้เกิดความสามัคคีในกลุ่มชน*

๔.๑.๕ พรหมวิหาร ๔ ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐที่มีไว้เพื่อเป็นหลักความประพฤติปฏิบัติการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบความรัก ปรรตนาคืออยากให้ผู้อื่นเป็นสุข สงสารช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มีความยินดีเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข วางใจเป็นกลาง ไม่ดีใจไม่เสียใจเมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติ

๔.๑.๖ อคติ ๔ เว้นจากการลำเอียง ความไม่เที่ยงธรรม ลำเอียงเพราะชอบ ลำเอียงเพราะชัง

ลำเอียงเพราะหลง พลาดผิดเพราะเขลา เพราะกลัว

๔.๑.๗ สาราณียธรรม ๖ เป็นพุทธจริยธรรมที่ทำให้คิดถึงซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดความสามัคคีในหน่วยงาน คือ ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยกำลังกาย เช่น การใช้แรงกาย กำลังวาจา กำลังใจ ป็น

* อย.จตุกก.๓๗/๔๔/๒๔๓.

สิ่งของที่ได้มาด้วยความชอบธรรมให้แก่ผู้อื่น เป็นผู้มีความประพฤติดีเท่ากับผู้อื่นไม่เป็นที่รังเกียจทางความประพฤติสำหรับผู้อื่น มีความเห็นที่ถูกต้องเหมือนกันกับบุคคลในสังคมหรือการมีความคิดเห็นที่เข้ากับผู้อื่นได้

หลักพุทธจริยธรรมสำหรับพนักงานระดับผู้บริหาร เป็นการเสริมการปฏิบัติงานในทางด้านจิตใจเพื่อให้เห็นถึงคุณค่าของคนอยู่ที่ผลงานและมีคุณธรรมประจำใจที่เป็นหลักพุทธจริยธรรม ซึ่งเป็นการประพฤติปฏิบัติต่องานงานและบุคคลด้วยความบริสุทธิ์กาย วาจาและใจ ซึ่งเป็นหลักของการสร้างความสามัคคี ความสงบสุขในการทำงาน รักกันอย่างญาติสนิท มิตรสหาย ร่วมใจเป็นหนึ่ง ดังนั้น พนักงานระดับผู้บริหารเปรียบเสมือนพีใหญ่ในพนักงานทั้งหมด จึงเป็นผู้มีความเมตตาแก่ผู้อื่นได้บังคับบัญชาเหมือนญาติพี่น้อง จึงสมควรแนะนำ ชี้แนะแนวทางในการทำงานและเป็นผู้เสียสละ ดังกล่าว

๔.๒ พุทธจริยธรรมที่มีความจำเป็นต่อพนักงานระดับผู้นำ

เป็นพนักงานระดับผู้นำ มีหน้าที่รับผิดชอบ ปฏิบัติหน้าที่รองจากพนักงานระดับผู้บริหารตามสายงานมีความรับผิดชอบควบคุมดูแลตรวจสอบการปฏิบัติงานระดับผู้ปฏิบัติงานภายในเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดจึงมีความจำเป็นจะต้องมีพุทธจริยธรรมที่มีความจำเป็นต่อการเป็นผู้นำหลักธรรมที่มีคุณค่าทางจิตใจในหลาย ๆ ด้านเพื่อเหมาะสำหรับพนักงานระดับผู้นำ ผู้วิจัย จึงนำหลักพุทธจริยธรรมที่มีความจำเป็นในการประพฤติปฏิบัติกับพนักงานระดับผู้นำเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและหน่วยงาน คือ สัปปริสธรรม ๗ อริยทรัพย์ ๗ สังคหวัตถุ ๔ ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ จักรธรรมสังคหวัตถุ ๔ กตัญญูกตเวทิตถธรรม อุปการะ ๒ ดังนี้

๔.๒.๑ สัปปริสธรรม ๗ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี รู้หลัก เหตุผล ความจริง ความหมาย ความมุ่งหมาย รู้จักตนเอง ว่าอยู่ในสภาวะ อะไร ความพอดี พอประมาณ กาล เวลา รู้จักชุมชน กิริยาที่ประพฤติในชุมชน รู้จักบุคคล ความแตกต่าง

๔.๒.๒ อริยทรัพย์ เป็นพุทธจริยธรรมที่ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง เพื่อการนำพุทธจริยธรรมไปปรับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ คือ มีความเชื่อว่าทำดี ย่อมได้รับผลดี ทำตัวเป็นปกติ ทำกาย วาจา ให้สงบเรียบร้อย มีความละเอียดต่อการทำความทุจริต เกรงกลัวต่อผลของบาปที่จะได้รับฟังหรือผู้ชอบฟังด้วยเหตุและผลที่น่าฟัง เป็นผู้เสียสละสิ่งของของตนเพื่อประโยชน์ผู้อื่น และส่วนรวม ศึกษาหาความรู้เพื่อให้เกิดความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่างๆ

๔.๒.๓ สังคหวัตถุ ๔ เป็นพุทธจริยธรรมที่ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในองค์กรนั้น ๆ คือการให้ความรู้แก่ผู้ยังไม่มีความรู้ในการทำงานหรือให้ทรัพย์แก่ผู้อื่นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เป็นผู้มีความจากที่นำเคารพนับถือของผู้ได้ยื่นได้ฟัง

และพุดมีเหตุมีผล รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นหรือผู้ปฏิบัติงานอย่างมีความบริสุทธิ์ใจ รู้จักการวางตัวอย่างสม่ำเสมอ

๔.๒.๔ หลักของผู้นำ ๖ ประการ ซึ่งเป็นพุทธจริยธรรมที่สร้างความเจริญก้าวหน้าในด้านการงานขององค์กรหรือหน่วยงาน คือ เป็นผู้มีความอดทนต่อการลำบากทางกายและทางใจ อดทนต่องานหนักและการถูกวิพากษ์วิจารณ์และรู้จักปรับปรุงตนปรับปรุงงาน ทันเหตุการณ์ มีความเตรียมพร้อมอยู่เสมอไม่ประมาท ขยันในหน้าที่การงานของตนเองอยู่เสมอ สามารถจำแนกเหตุการณ์ได้อย่างถูกต้อง แบ่งงาน แบ่งบุคคลให้ถูกกับงาน เลือคนบุคคลที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน มีกรุณาปราณีผู้อื่นเหมือนมีความปราณีแก่ตนเอง สอดส่อง ตรวจสอบเพื่อดูแลความเรียบร้อยของงานที่ตนทำ

๔.๒.๕ สัปปริสธรรม ๒ เป็นพุทธจริยธรรมสำหรับหน้าที่ของผู้นำโดยเฉพาะเพื่อนำไปแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ ที่กำลังเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นแล้ว คือ ผู้นำจะต้องเป็นผู้มีความสามารถในการค้นหาปัญหาที่กำลังจะเกิดหรือเกิดขึ้นแล้วจึงเป็นบุคคลที่มีความละเอียดอ่อนช่างสังเกตพิจารณาอย่างมีเหตุมีผล ผู้นำจะต้องเป็นผู้แก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นอย่างดีจึงจะเรียกว่าเป็นผู้ นำได้

๔.๒.๖ จักรธรรม ๔ อย่าง เป็นพุทธจริยธรรมดูล้อมนำไปสู่ความเจริญมาสู่ตนเอง หน้าที่การงานและหน่วยงานหรือองค์กร คือ เป็นผู้วางตนให้อยู่ในฐานะอันสมควรแก่ตน คือ ฐานะผู้นำจะต้องอยู่ในถิ่นที่มีบุคคลและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อกิจการงานที่ตนประกอบอยู่ รู้จักคบบุคคลที่เป็นคนดีมีหลักธรรมประจำใจได้แก่การเสาะแสวงหาและสมาคมกับคนดีมีศีลธรรม การตั้งตนไว้ในที่ชอบแห่งหลักธรรม คือ อยู่ในศีลธรรมอันดีงามโดยการตั้งเป้าหมายของชีวิตและการทำงานแล้วดำเนินไปตามที่วางไว้อย่างถูกต้อง เป็นผู้ได้ทำความดีไว้ในอดีต คือ เป็นผู้เคยสร้างแต่ความดีมาตลอดชีวิตเป็นต้นทุนดีทำให้มีสติปัญญา มีสุขภาพกายและจิตใจแข็งแรงพร้อมที่จะประกอบกิจการงานต่าง ๆ ได้ตลอดเวลา

๔.๒.๗ อุปการะ ๒ ประการ เป็นพุทธจริยธรรมที่สร้างความการมีสติสัมปชัญญะอยู่เสมอเพื่อเป็นหลักเกื้อหนุนให้กิจการงานต่าง ๆ ไม่ขาดช่วงหรือไม่ทำให้การงานมีการสะดุดอยู่กับที่และจะไม่ต้องมาเริ่มต้นใหม่ คือ เป็นผู้มีสติในการระลึกรู้เสมอถึงการเอาใจใส่ในการทำงาน เป็นผู้มีความรู้ตัวอยู่เสมอ

พุทธจริยธรรมที่พนักงานระดับผู้นำควรจะนำมาประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสามัคคีในหน่วยงาน เพราะผู้นำมีหลักพุทธจริยธรรมเป็นที่ไว้วางใจของผู้ปฏิบัติงาน มีความเชื่อมั่นว่าตนปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถแล้วจะทำให้ผู้นำเห็นความดีของตน กล่าวคำชมเชยเป็นกำลังใจให้แก่ตน เพราะพนักงานระดับผู้นำเปรียบเสมือนพี่ชายคนกลางที่จะดูแลพวกน้อง ๆ ให้ความรัก

ความเมตตา ให้กำลังใจในการทำงานแก่ผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร ดังกล่าว

๔.๓ พุทธจริยธรรมที่มีความจำเป็นต่อพนักงานระดับผู้ปฏิบัติงาน

พนักงานระดับผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาและเป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่อยู่ใกล้กับประชาชนมากที่สุดจึงจำเป็นที่จะต้องมีความรู้หลักพุทธจริยธรรมประจำใจเพื่อเป็นตัวอย่างในการทำงานให้ประชาชนเห็นถึงประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งมีหลักของของการทำงานหลาย ๆ ด้านที่เหมาะสมสำหรับพนักงานระดับผู้ปฏิบัติงาน คือ หลักการทำงาน ๔ ผู้นำประชาชน ๕ หลักความอดทน ๔ หลักความประพฤติ ๔ หลักความเคารพ ๔ ปัญญา ๕ หลักการพูด ๕ ทิฐุธรรมมีกัตถประโยชน์ กตัญญู กตเวทิตธรรม อธิปไตย ๔ ดังนี้

๔.๓.๑ หลักการทำงาน ๔ เป็นพุทธจริยธรรมที่ทำให้ทำงานอย่างมีระเบียบเรียบร้อย ความขยัน เป็นผู้มีความขยันในการทำงานอย่างเต็มความสามารถของตน ไม่ประมาท เป็นผู้ไม่ประมาทในการปฏิบัติงานและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ความรอบรู้ เป็นผู้มีความรอบรู้ รอบครอบ เฉลียวฉลาดในการทำงาน มีระเบียบ เป็นผู้มีความระเบียบเรียบร้อยในการทำงาน ทำงานไม่ให้อารมณ์ทำให้เสร็จก่อนจะเริ่มค้นทำงานอื่นต่อไป

๔.๓.๒ หลักความเป็นผู้นำประชาชน ๕ ประการ เป็นหลักพุทธจริยธรรมสำหรับผู้ปฏิบัติหน้าที่อย่างใกล้ชิดประชาชน เพราะประชาชนเป็นผู้เสียภาษีให้รัฐนำไปบริหารจัดการ ดังนั้น การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเทศบาลก็เช่นเดียวกัน จึงสมควรนำพุทธจริยธรรมไปปรับใช้ คือ หลักความเป็นผู้นำที่ดีของประชาชน เป็นตัวอย่างในการทำงานที่ดี หลักพิเศษในการทำงาน เป็นผู้มีความรู้ความสามารถพิเศษในการทำงาน หลักทางการศึกษา เป็นผู้ได้รับการศึกษาที่ดีก่อนจึงได้มาปฏิบัติงาน หลักการบำเพ็ญประโยชน์ เป็นผู้สร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง ประโยชน์เพื่อผู้อื่นและการสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นในสังคม หลักของความมั่นคง เป็นผู้ถืออุดมการณ์อย่างมั่นคง มุ่งมั่นในความดี หลักของความสุภาพ เป็นคนสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตนต่อบุคคลทั่วไป หลักของการเตรียมตัว เป็นผู้มีสติสัมปชัญญะเสมอพร้อมรับสถานการณ์ ต่าง ๆ ได้ตลอดเวลา ทำจิตใจให้สบายแต่มีความพร้อมตลอดเวลา หลักของพฤติกรรม เป็นผู้มีความประพฤติที่ดีสุจริตในหน้าที่การงานหลักความขยัน มีความขยันเสมอต้นเสมอปลาย

๔.๓.๓ หลักความอดทน ๔ เป็นหลักเกี่ยวกับการถูกตำหนิและการชมเชยในการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน จะทำให้เกิดความอดทนในการทำงานอย่างเต็มความสามารถ คือมีหลักการ

ฟังและการพูด ซึ่งเป็นการฟังอย่างมีเหตุมีผลและเป็นผู้พูดอย่างมีเหตุมีผล เช่นกัน การขจัดอารมณ์ร้าย ซึ่งเป็นการข่มอารมณ์ร้ายเมื่อมีสิ่งไม่ดีมากระทบอารมณ์ เช่น คำตำหนิ มีความอดทนทางกายในการทำงานหนักและอดทนทางจิตใจเมื่อมีถูกว่าและทนต่อสิ่งที่มาเข้าวนอารมณ์ได้ หลักในการปฏิบัติงาน เป็นบุคคลที่ปฏิบัติงานได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว

๔.๓.๔ หลักการประพฤติปฏิบัติ ๔ ประการ ซึ่งเป็นหลักการทำงานที่ก่อประโยชน์ให้แก่ตนเองและสังคม คือ เป็นผู้มีความประพฤติดี ทำกาย วาจาและใจให้มีความบริสุทธิ์ ไม่โลภมาก รู้จักประมาณในการรับสิ่งของหรือตำแหน่งการทำงานที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของตน

ทำตามหน้าที่ ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัดและเหมาะสมในการปฏิบัติสำหรับตำแหน่งหน้าที่ของตน บำเพ็ญประโยชน์ ซึ่งเป็นผู้รู้จักสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง ผู้อื่น และประโยชน์ส่วนรวม

๔.๓.๕ หลักความเคารพ ๔ เป็นหลักธรรมประพฤติปฏิบัติตามหลักพุทธจริยธรรมเพื่อให้เกิดความรักใคร่สามัคคีป้องกันเหมือนญาติพี่น้องกัน มีความเต็มใจในการช่วยเหลือทั้งในหน้าที่การงานและหลังจากการปฏิบัติหน้าที่ คือ นับถือผู้ที่มีความเจริญด้วยวิบุลย์และคุณวุฒิซึ่งเป็นการนับถือผู้มีอายุมากกว่าและมีความรู้ความสามารถมากกว่าตน เคารพนับถือผู้ใหญ่ในราชการ ยอมรับในหน้าที่การงานของผู้บังคับบัญชาหรือผู้ที่มีตำแหน่งเหนือกว่าตน

ผู้รู้จักประมาณในหน้าที่ของตนไม่ก้าวก่ายในหน้าที่ของผู้อื่น ควรทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด เข้ากับเพื่อนร่วมงานได้ รู้จักการทำความคิดให้เป็นกลาง เป็นคนมีความคิดที่มีเหตุและผล ไม่ควรใช้อารมณ์ตัดสินปัญหา เปิดใจให้กว้าง ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

๔.๓.๖ ปัญญา ๕ เป็นหลักพุทธจริยธรรมที่เกี่ยวกับการพิจารณาให้รอบครอบในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเพื่อไม่เกิดความผิดพลาด จึงจำเป็นจะต้องอาศัยหลักทางปัญญา คือ เป็นผู้ที่มีปัญญารอบรู้ ฉลาดในการสังเกตด้วยความรอบครอบในการประพฤติปฏิบัติหน้าที่ของตนเพื่อไม่ให้ผิดพลาดในการปฏิบัติงาน มีความรู้ที่สมบูรณ์ เป็นผู้ได้ปฏิบัติหน้าที่ที่ตรงกับคนที่ได้เล่าเรียนมาจึงทำให้การทำงานเกิดความคล่องตัวสูงและงานเสร็จเร็ว ทำงานเก่ง เพราะมีความรู้ความสามารถและมีความรอบครอบใน รู้จักกาลเวลาอันสมควรในการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลสำเร็จ เช่น กาลฤดูฝนควรจะทำหน้าที่อย่างไร ฤดูแล้งควรปฏิบัติอย่างไร เป็นผู้รู้จักสมัยต่าง ๆ เช่น สมัยผู้บริหารคนนี้ ก็ควรปฏิบัติตามอย่างนี้

๔.๓.๗ หลักการพูด ๘ เป็นหลักพุทธจริยธรรมที่เกี่ยวกับการพูดเพื่อให้เกิดความสามัคคีในหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ และชีวิตจะมีความเจริญในการปฏิบัติหน้าที่ คือ ไม่ควรพูดมากจนเกินไปจนทำให้ผู้อื่นรำคาญเพื่อให้เข้าใจที่ถูกต้อง เข้าใจในหลักการทำงานของตนไม่ควร

พูดมากจนออกนอกเรื่อง หรือการพูดแบบน้ำท่วมทุ่งผักบุ้งโหลงเลง พูดเพื่อให้เป็นที่น่าสนใจของคนอื่น ไม่พูดกระทบกระทั่งแตกแค้นผู้อื่นหรือการพูดเปรียบเปรยผลงานคนกับผลงานของผู้อื่น เพื่อให้เห็นจุดเด่นของตน พูดแต่หลักของการทำงานที่เป็นจริง พูดดีน่าฟัง เป็นการพูดในสิ่งที่ดี และผู้ฟังสบายใจ ไม่พูดยุยงให้เกิดความแตกสามัคคีในหน่วยงานหรือในกลุ่มการทำงาน ไม่พูดเพื่อเจือที่ไร้สาระ ซึ่งเป็นการพูดที่ไม่มีแก่นสาร ดังกล่าว

๔.๓.๘ ทักษะธรรมมีกัตถประโยชน์ เป็นหลักพุทธจริยธรรมที่เกี่ยวกับการสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นในหน่วยงานหรือองค์กรที่ตนปฏิบัติอยู่ ๔ ประการ คือ ถึงพร้อมด้วยความหมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เสร็จ พร้อมด้วยการรักษาหน้าที่ของตนไม่ละทิ้งการงานขณะปฏิบัติอยู่และรักษาการงานของตนไม่ให้เสื่อมเสียไปก็ดี คบเพื่อนที่เป็นคนดีไม่ชักชวนไปให้เสียการงาน แต่เป็นผู้ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาเมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับงาน การปฏิบัติงานหรือการสมัครเข้าทำงานควรจะทำงานในสิ่งที่คุณมีความถนัดหรือสาขาที่คุณได้เรียนมา

๔.๓.๙ กัตถัญญกเวทิตาธรรม เป็นพุทธจริยธรรมที่เกี่ยวกับการทดแทนบุญคุณของผู้มีบุญคุณและทดแทนบุญคุณของประเทศชาติที่ตนอาศัยอยู่ คือ ทดแทนคุณของผู้มีบุญคุณคือ ประชาชนที่เสียภาษีให้รัฐเพื่อนำมาใช้เป็นเงินเดือนให้แก่ตน จึงควรบริการประชาชนอย่างเต็มความสามารถ ทดแทนคุณของประเทศชาติที่บรรพบุรุษได้รักษามาถึงเท่าทุกวันนี้ ด้วยการพัฒนาประเทศให้ความเจริญรุ่งเรือง

๔.๓.๑๐ อธิธัมมา ๔ เป็นพุทธจริยธรรมที่ส่งเสริมการทำงานให้ประสบความสำเร็จตามความประสงค์ คือ มีความพอใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ เป็นผู้มีความเพียรเป็นองค์ประกอบในการทำงาน การเอาใจใส่ใฝ่ใฝ่ในการทำงานโดยไม่วางธุระหรือทอดทิ้งงาน มีความไต่ตรงในการทำงานอย่างรอบครอบมั่นพิจารณาหาเหตุผลในการทำงานอย่างใจจดใจจ่อ

พุทธจริยธรรมที่พนักงานระดับผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดความสามัคคีในหน่วยงาน เพราะผู้ปฏิบัติงานมีความใกล้ชิดกับประชาชน จึงควรมีหลักพุทธจริยธรรมเป็นหลักประจำใจผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้มีความเชื่อมั่นว่าตนปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถแล้วจะทำให้ผู้นำเห็นความดีของตน กล่าวคำชมเชยเป็นกำลังใจให้แก่ตน เพราะพนักงานระดับผู้ปฏิบัติงานเปรียบเสมือนน้องชายคน ที่มีความต้องการให้เอาใจใส่และกำลังใจจากพวกพี่ที่เป็นผู้บริหารและผู้นำ ดังนั้น พนักงานระดับผู้ปฏิบัติงานจึงควรมีหลักพุทธจริยธรรมเพื่อให้เป็นที่รักได้รับความเมตตาและกำลังใจในการทำงาน จากผู้บังคับบัญชา ทำให้เกิดความสามัคคีในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรพร้อมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีของประชาชนทั่วไป

ดังกล่าว

นอกจาก พุทธจริยธรรมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดแล้ว ยังมีหลักพุทธจริยธรรมสำหรับประชาชนทั่วไป เพราะพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดก็คือประชาชนทั่วไปเหมือนกับทุกคนเมื่อได้เดินออกจากที่ทำงาน ดังนั้น พนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดเป็นบุคคลทั่วไปหรือเป็นประชาชนทั่วไปจึงควรมีพุทธจริยธรรมสำหรับบุคคลทั่วไป คือ เบญจศีล เบญจธรรม กุศลกรรมบถ ๑๐ นาดกรณธรรม คารวะ ๖ ฆราวาสธรรม ๔ ดังนี้

๔.๔.๑ เบญจศีล เป็นนิจศีล ซึ่งเป็นข้อห้ามที่ทำให้มีความเป็นปกติสุขทางกาย และทางวาจาและสามารถสงบสุขเข้าไปสู่ภายในจิตใจได้ คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ การขโมยทรัพย์ของผู้อื่น ซึ่งเป็นทรัพย์ที่เขาหวงแหนอยู่ ผิดประเพณีกับสามี ภรรยาผู้อื่นและเด็กที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ พுகโกหกที่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน มีการเป็นพยานเท็จ การดื่มสุราจนขาดสติสัมปชัญญะ

๔.๔.๒ เบญจธรรม เป็นนิจธรรม ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติที่ทำให้เกิดความสงบสุขในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกคน คือ มีความเมตตากับทุกคนและสัตว์ทั่วไป มีอาชีพที่สุจริต รู้จักการแบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่น ถ้าตนมีมาก มีความยินดีในสามี ภรรยาของตนและผู้รู้จักนิติภาวะแล้ว ชื่อสัตย์สุจริต เป็นผู้มีสติจะ พுகแต่ความเป็นจริง มีสติสัมปชัญญะที่สมบูรณ์

๔.๔.๓ กุศลกรรมบถ ๑๐ เป็นหลักพุทธจริยธรรมที่ให้มนุษย์ธรรมที่มีความสมบูรณ์ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งเป็นการรักษากาย วาจาและใจให้มีความบริสุทธิ์ คือ กายบริสุทธิ์ ๓ คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการผิดประเพณีทางกาม วาจาบริสุทธิ์ ๔ คือ เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูดคำหยาบ เว้นจากการพูดเพื่อเจ้อ มโนบริสุทธิ์ ๓ คือ เว้นจากความโลภมาก เว้นจากการอาฆาตพยายบาทและมีความเห็นชอบตามความเป็นจริง

๔.๔.๔ นาดกรณธรรม เป็นหลักพุทธจริยธรรมที่เป็นหลักของการปฏิบัติเพื่อให้เป็นที่พึงของตนได้ คือ เป็นผู้รักษา กาย วาจา ใจ ให้มีความสงบเรียบร้อย ศึกษาเล่าเรียนเกิดความรู้ใหม่และให้มีความชำนาญ รู้จักการคบมิตรที่ดี เป็นผู้ว่าง่าย สอนง่าย ขยันช่วยเอาใจใส่ในกิจของหมู่คณะ เป็นคนเอาใจใส่ในหลักธรรมคำสอนที่ทำให้ดี ขยันหมั่นเพียรในการทำสมาธิ

^๒ ฝ่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนา กรมศาสนา กองศาสนศึกษา กระทรวงศึกษา, คู่มือการศึกษาธรรมศึกษาชั้นตรี, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๕๒.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๘.

ให้เพิ่มขึ้น รู้จักประมาณในการรับสิ่งของที่เหมาะสมกับตน มีสติสัมปชัญญะอยู่เสมอ รู้จักจดจำระลึกในสิ่ง ที่ควรจะทำให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ผู้อื่นและประโยชน์ส่วนรวม พิจารณาให้เห็นเหตุและผล มีความรอบรู้ รอบครอบ สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยความรู้ความสามารถที่ตนได้ศึกษาเล่าเรียนมา^๔

๔.๔.๕ คารวะ ๖ เป็นผู้มีความเคารพในสิ่งที่มีคุณประโยชน์สำหรับตน ผู้อื่นและสำหรับสังคม คือ มีความเคารพในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ สถานและการศึกษา ในความไม่ประมาท การปฏิบัติฐานกับผู้มาเยี่ยมเยือน

๔.๔.๖ ขรวาสาธรรม๔ เป็นพุทธจริยธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตของขรวาสา ซึ่งเป็นหลักของความซื่อสัตย์สุจริตในการดำเนินชีวิต คือ เป็นการรักษาความจริงมีความสัตย์ซื่อตรงต่อกัน รู้จักข่มจิตใจของคนเมื่อมีสิ่งที่ไม่ดีมากระทบอารมณ์ อคทนทั้งทางกายและจิตใจเสียดละสิ่งของที่เป็นประโยชน์ของคนแก่คนที่ควรให้ปัน

พุทธจริยธรรมสำหรับประชาชนทั่วไปนั้น เป็นหลักที่บุคคลทั่วไปได้นำไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความสงบสุขในการดำเนินชีวิต เพราะพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดก็เป็นบุคคลทั่วไปเช่นกัน แต่มีความแตกต่างในการปฏิบัติหน้าที่เมื่ออยู่ในองค์กรหรือหน่วยงานเท่านั้น ดังกล่าว

๕. การนำพุทธจริยธรรมไปพัฒนาในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

พุทธจริยธรรมเน้นถึงหลักของการมีสติปัญญาที่รอบครอบมีการพิจารณาถึงเหตุและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคตและการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด บางครั้งอาจมีผลกระทบกับสภาวะแวดล้อมเช่นกัน ดังนั้น จึงควรนำพุทธจริยธรรมมาพัฒนาให้เกิดสติปัญญาเพื่อนำปัญญาไปพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

๕.๑ พุทธจริยธรรมกับการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

การนำหลักพุทธจริยธรรมมาเป็นหลักในการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมและการปรับตัวในการสร้างความสมดุล สติปัญญากับสิ่งแวดล้อมที่จะให้คนดำรงชีวิตอยู่และจะต้องมีความต่อเนื่องพัฒนาขึ้นตามวุฒิภาวะของแต่ละบุคคลนั้นๆ พุทธจริยธรรมต้องพัฒนาไปตาม วัยและวุฒิภาวะมีลักษณะเป็นสากล ดังนี้

๕.๑.๑ พุทธจริยธรรม เกิดจากปัญหาของสังคมหรือกลุ่มของสังคมต่าง ๆ ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงค้นพบว่า ปัญหาเป็นบ่อเกิดแห่งปัญญา ทุกคนมีหน้าที่ในการแก้ปัญหาตามวุฒิภาวะของแต่ละบุคคล ผู้มีอำนาจหน้าที่ใหญ่ ย่อมพบกับปัญหาใหญ่ บุคคลมีอำนาจหน้าที่น้อยก็

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐.

ย่อมจะพบปัญหาน้อยเป็นเรื่องของธรรมชาติสำหรับมนุษย์ทุกคน ดังนั้น พุทธจริยธรรมจึงมีหลักในการพัฒนาปัญญาสังคมและสิ่งแวดล้อม คือ ปรียัตติ เป็นการเรียนรู้ในสิ่งที่มีความมุ่งหวัง มนุษย์มีความมุ่งหวังที่อยากจะได้ทำงานในหน้าที่ที่ตนชอบ ดังนั้น ขึ้นตอนในเบื้องต้นของวุฒิภาวะหรืออายุในการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้จนกระทั่งเกิดปัญญาในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของงานที่ตนจะไปทำได้ ปฏิบัติ เป็นตอนในการทดลองหรือการฝึกงานตามที่ตนได้ศึกษาเล่าเรียนมา เพราะบางครั้งการเรียนซึ่งเป็นการเรียนรู้ในห้องเรียนหรือการได้ยินได้ฟังมา จึงมีความแตกต่างจากการปฏิบัติจริง จึงให้ความขยัน ความอดทนและมีความรอบรอบในการปฏิบัติงาน ปฏิบัติเป็นผลของการปฏิบัติงาน ในขั้นตอนนี้จะต้องอาศัยการพิจารณาอย่างรอบรอบ เพราะในขั้นตอนนี้จะมีผลออกมา ๒ ลักษณะ คือ ผลดีและผลเสีย ดังนั้น จึงมีการพิจารณาอย่างรอบรอบเพื่อหาข้อที่ทำให้เกิดปัญหาหรือทำให้เกิดผลเสีย จะมีการแก้ไขปัญหายังไรหรือการปฏิบัติงานถูกต้องตามที่ตนได้เล่าเรียนมาไม่หรือการทำงานถูกขั้นตอนหรือไม่ จึงมีการทบทวนพิจารณาให้รอบรอบ ถ้ามีผลออกมาในทางด้านดี ก็มีการพิจารณาเพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไปอีก ดังกล่าว

หลักพุทธจริยธรรมเหล่านี้ ยังมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ สัมมาทิฐิ ซึ่งเป็นหลักความจริงในทางธรรมชาติ ที่จะนำมาพัฒนาเพื่อให้เกิดความสำเร็จในหน้าที่การปฏิบัติงานเพื่อให้มีความเหมาะสมกับตนเอง ความสมดุลในการพัฒนาปัญญาและสิ่งแวดล้อม เพราะมนุษย์ก็เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ดังกล่าว

๕.๑.๒ การพัฒนาสังคมที่มุ่งสู่วิถีทางสร้างสรรค์ จริยธรรมอย่างได้ผล ต่อเมื่อเราสามารถเปลี่ยนแปลงค่านิยมระดับพื้นฐาน ให้มุ่งสู่ทิศทางซึ่งสอดคล้องกับหลักจริยธรรมได้ แต่การเปลี่ยนแปลงค่านิยมในสังคมก็มีใช่เป็นสิ่งที่กระทำได้ง่ายเลย เพราะค่านิยมก็มีพื้นฐานรองรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลประโยชน์ ของกลุ่มเอกชน เช่นในสังคมปัจจุบัน วิธีการส่งเสริมพัฒนาจริยธรรมจะต้องมุ่งที่กลุ่มหรือตัวบุคคล การให้ความรู้ขั้นสูง ควรให้ได้รับเหตุผลใหม่และเหนือกว่าที่เคยเป็นอยู่ จะได้นำไปเปรียบเทียบกับเหตุผลเดิม และจะเกิดความขัดแย้งหรือเกิดความไม่สมดุลทางความคิดความไม่สมดุลจะเป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดการปรับโครงสร้างทางความคิดของตนเองให้เกิดความสมดุลขึ้นใหม่จะช่วยให้พนักงานเข้าใจและยอมรับเหตุผลในขั้นที่สูงกว่าเดิมตามหลักทฤษฎีทางจิตวิทยาของ Piaget การอบรมทางศาสนา ควรได้รับการอบรมทางศาสนา เพื่อลดความเห็นแก่ตัว และเพิ่มความเห็นแก่พวกพ้อง ส่วนรวม และประเทศชาติ การให้แสดงบทบาท ควรที่จะได้รับโอกาสสวมบทบาทอื่นนอกเหนือไปจากที่ตนเป็นอยู่ และบทบาทนั้นเกี่ยวข้องกับจริยธรรมการรับเอาความคิดและความรู้สึกของคนอื่นจะก่อให้เกิดความดีความเข้าใจแตกต่างไปจากเดิม ไม่ยึดอยู่แต่ตนเอง การใช้พลังของกลุ่มให้เกิดความคล้อยตาม การยกระดับจิตใจของอาจได้จากกลุ่มเพื่อน ซึ่งแสดงออกทางจริยธรรมในระดับ

เดียวกัน จะยึดถือเพื่อนเป็นแบบอย่างและคล้อยตามลักษณะของเพื่อนไปโดยง่าย กลุ่มเพื่อนจะเป็นสื่อเสนอความรู้และเหตุผล ใหม่ให้ในระดับที่สูงกว่าที่มีอยู่เดิม การให้เลียนแบบจากตัวแบบ การจัดตัวแบบให้เกิดการเลียนแบบเป็นวิธีการศึกษาหนึ่งที่มนุษย์ใช้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ตัวแบบจะมีลักษณะดึงดูดและมีอิทธิพลให้พนักงานคล้อยตามได้มาก

หลักพุทธจริยธรรมกับการที่จะพัฒนาสังคมที่อยู่ในท่ามกลางสภาวะการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมปัจจุบันนั้น ไม่ใช่เรื่องง่ายเลย ทั้งนี้ไม่อาจดำเนินการเพียงลำพังและบรรลุผลได้ ถ้าหากทุก ๆ ฝ่ายไม่ร่วมมือกันการพัฒนาสังคมจะไม่มีความสำเร็จ ดังนั้น การพัฒนาสังคมจะมีความเจริญก้าวหน้าทุกฝ่ายจะต้องศึกษา ทดลองเปรียบเทียบผลที่ได้รับและมีการพิจารณาอย่างรอบครอบเพื่อหาสาเหตุของผลดีแลผลเสียต่อไป เพื่อจะได้นำมาพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

๕.๑.๓ การพัฒนาสิ่งแวดล้อม การพัฒนาสิ่งแวดล้อมมีแนวทางเดียวกันกับการพัฒนาเพื่อให้เกิดปัญญาของมนุษย์ เพราะมนุษย์กับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมมีสภาวะเช่นเดียวกัน ดังนั้น จึงมี การศึกษาเรื่องธรรมชาติสิ่งแวดล้อมให้เข้าใจ นำไปทดลองหรือปฏิบัติตามและพิจารณาหาคำตอบของผลการทดลอง ดังกล่าว

๕.๑.๔ พุทธจริยธรรมกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิ่งบรรพบุรุษได้สร้างสมไว้ให้แก่ลูกหลาน เพราะมนุษย์ทุกคนทุกชาติย่อมมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง เป็นของประจำชาติ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและคู่ควรแก่การอนุรักษ์ไว้ เพื่อให้เป็นรวมใจในทางวัฒนธรรม เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของคนไทย รัฐบาลได้มีนโยบายสืบสานวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมการไหว้ การเคารพผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมเก่าแก่ของคนไทยที่ควรอนุรักษ์ เพื่อให้เกิดความสามัคคีมีน้ำใจเป็นหนึ่งเดียวกันเพราะมีวัฒนธรรมอันเดียวกัน ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติมีแผนหลัก ๑๐ ประการ เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรม คือการส่งเสริมองค์กรให้เข้มแข็ง การเสริมสร้างวินัยของคนในชาติ ส่งเสริมสถาบันชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์ วิถีครอบครัว และชุมชน ขนบธรรมเนียมและประเพณีไทย ภาษาไทย ค่านิยมคุณธรรมและจริยธรรม วิถีชีวิตของภูมิปัญญาไทย การแต่งกายแบบไทย ศิลปกรรมแบบไทย^๔

จากรากฐานของวัฒนธรรมในอดีตทำให้คนในสังคมประพฤติปฏิบัติตนตาม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมไทย สังคมในอดีตจึงมีคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าสังคม

^๔ บุญเลิศ ราโชติ, เอกสารประกอบการสอนวิถีไทย, (อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๖), หน้า ๑๕-๒๑.

ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตของคนที่เป็นไปอย่างเรียบง่ายสร้างความสงบสุขให้แก่ตนเองผู้อื่นและสังคม จึงมีค่าควรแก่การอนุรักษ์ ดังกล่าว

สรุป

จากการศึกษา พุทธจริยธรรมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ทราบว่า การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดจึงอาศัยโครงสร้างที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลซึ่งประกอบไปด้วย สถานเทศบาล ผู้บริหารท้องถิ่น พนักงานเทศบาล คือ

สถานเทศบาล เป็นผู้บริหารระดับสภาที่เป็นนิติบุคคล ซึ่งเป็นฝ่ายบริหารระดับสูงในสภาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ผู้บริหารท้องถิ่น เป็นฝ่ายบริหารระดับตุลาการมีหน้าที่ในการบริหารงานเพื่อควบคุมดูแลพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด พนักงานเทศบาล เป็นพนักงานผู้ปฏิบัติงานในเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ ๑. พนักงานระดับผู้บริหาร ๒. พนักงานระดับผู้นำ และ

๓. พนักงานระดับผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งมีหลักพุทธจริยธรรมเพื่อนำไปเป็นหลักประจำใจในการปฏิบัติงาน คือ พุทธจริยธรรมที่มีความจำเป็นต่อพนักงานระดับผู้บริหาร ระดับผู้นำและพุทธจริยธรรมที่มีความจำเป็นต่อพนักงานระดับการปฏิบัติงาน คือ

๑. พุทธจริยธรรมที่มีความจำเป็นต่อพนักงานระดับผู้บริหาร ประกอบด้วย

จักรวรรดิธรรม ๑๒ ทศพิทธราชธรรม มรรคมืองค์ ๘ ราชสังคหธรรม ๔ พรหมวิหาร ๔ อดติ ๔ สาราณียธรรม ๖

๒. พุทธจริยธรรมที่มีความจำเป็นต่อพนักงานระดับผู้นำ ประกอบด้วย สัปปริสธรรม ๗ อริยทรัพย์ ๗ สังคหวัตถุ ๔ ทิฏฐธรรมมิกัตถประโยชน์ ๔ จักรธรรมสังคหวัตถุ ๔ กัตถุญญกตเวทิตธรรม อุปการะ ๒

๓. พุทธจริยธรรมที่มีความจำเป็นต่อพนักงานระดับการปฏิบัติงาน ประกอบด้วยหลักการทำงาน ๔ ผู้นำประชาชน ๕ หลักความอดทน ๔ หลักความประพฤติ ๔ หลักความเคารพ ๔ ปัญญา ๕ หลักการพูด ๕ ทิฏฐธรรมมิกัตถประโยชน์ กัตถุญญกตเวทิตธรรม อิทธิบาท ๔

พุทธจริยธรรมสำหรับบุคคลทั่วไป ประกอบด้วย เบญจศีล เบญจธรรม กุศลกรรมบถ ๑๐ นานถาวรธรรม การวะ ๖ ฌราวาสธรรม ๔ การนำพุทธจริยธรรมไปพัฒนาในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จึงควรนำพุทธจริยธรรมมาพัฒนาให้เกิดสติปัญญาเพื่อนำปัญญาไปพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาวัฒนธรรม

บทที่ ๕

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

๑. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา พุทธจริยธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานส่วนท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ทราบว่า เป็นการนำหลักพุทธจริยธรรมเข้ามาเสริมทางด้านจิตใจเพื่อให้เกิดความผ่อนคลายในการปฏิบัติหน้าที่และทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจกัน เพราะพุทธจริยธรรมเป็นหลักของการประพฤติปฏิบัติของผู้รู้ ผู้ค้ำ ผู้เบิกบาน เมื่อปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพุทธจริยธรรมแล้ว จะเกิดหลักคุณธรรมและนิติธรรมความซื่อตรง หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส และการมีส่วนร่วม หรือเรียกว่า “การปฏิบัติงานแบบธรรมาภิบาล” เมื่อนำพุทธจริยธรรมเข้ามาเสริมในการปฏิบัติหน้าที่ทางด้านจิตใจของพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดก็จะทำให้เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่อย่างผู้รู้ งาน ผู้ค้ำหรือมีสติสัมปชัญญะและมีความเบิกบานในการปฏิบัติหน้าที่ของตนตามหน้าที่ที่มีอยู่ ดังคำขวัญของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดที่ว่า “พนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดเป็นผู้นำบัณฑิต บำรุงสุขให้แก่ประชาชน” โดยมีหลักพุทธจริยธรรมที่ควรนำมาปฏิบัติไปพร้อมกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดคือ ๑. ปธาน๔ ๒. อธิฐานธรรม๔ ๓. อิทธิบาท๔ ๔. จักรวรรดิธรรม๑๒ ๕. ทศพิทธาธรรม ๑๐ ๖. สังคหวัตถุ๔ ๗. พรหมวิหาร๔ ๘. อคติ๔ ๙. สัมปรีติธรรม๗

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าพุทธจริยธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานส่วนท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ดังนี้

๑.๑ จริยธรรม

ความหมายจริยธรรม เป็นการแสดงตามหลักของธรรมชาติ ซึ่งเป็นแสดงออกมาให้คนภายนอกได้รับรู้มี ๔ ความหมาย คือ

การแสดงทางกายและวาจาโดยมีจิตใจเป็นตัวกำหนดในการแสดงออก และการแสดงออกมาสู่ภายนอกนั้น ได้อาศัยหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจในความถูกต้องหรือการตัดสินใจที่ผิดพลาด ซึ่งเป็นแนวทางธรรมชาติของพฤติกรรมมนุษย์

การแสดงออกตามหน้าที่ของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นการแสดงออกแบบหวังโช่ เพราะทุกคนมีหน้าที่ด้วยกันทุกคนและมีอุดมการณ์ที่มุ่งพาชีวิตถึงจุดหมายอันสูงสุดตามคาดหวังของแต่ละบุคคล

การแสดงออกทางการศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาเพื่อหาความรู้หรือการเรียนรู้ให้เข้าใจ
นำไปปฏิบัติให้ถูกต้องและจะมีผลตามมาที่ถูกต้องเช่นกัน

การปลูกฝังจริยธรรม ซึ่งเป็นการ อบรมปมนิสัยตนเองให้ดีและถูกต้องตามหลักของ
ธรรมชาติแล้วจึงอบรมหรือสืบทอดให้แก่บุคคลที่ความใกล้ชิดกับตน เช่นบุตร ภรรยา เป็นต้น
ประเภทของจริยธรรมเป็นการแบ่งประเภทออกเพื่อให้ทราบว่าสิ่งใดควรนำไปประพฤติ
ปฏิบัติและสิ่งใดไม่ควรนำไปประพฤติปฏิบัติ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ ๓ ประเภท คือ

ประเภทของข้อห้ามนำไปประพฤติปฏิบัติเพราะจะทำให้เกิดความเดือดร้อนในสังคม
และตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมในแต่ละท้องถิ่น ไม่ยอมรับ

ประเภทของข้อที่ควรนำไปประพฤติปฏิบัติ เพราะเป็นข้อที่ประพฤติปฏิบัติแล้วทำให้
สังคมและตนเองมีความสุข

ประเภทของผลจริยธรรมมี ๒ ลักษณะ คือ ทำดีก็ได้ผลที่ดี และทำไม่ดีก็ได้ผลที่ไม่ดี
เช่นกัน

แนวคิดทฤษฎีในทางจริยธรรม ซึ่งเป็นแนวทางของการทำให้จริยธรรมไม่เสื่อมจากหลัก
จริยธรรมที่ถูกต้อง จึงมี ๒ ทาง คือ

แนวคิดทฤษฎีทางจริยศึกษา ซึ่งเป็นแนวคิดที่ยึดสังคมเป็นกฎเกณฑ์ ยึดบุคคลเป็น
กฎเกณฑ์และแนวคิดที่ยึดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับบุคคลและ

ทฤษฎีการเกิดจริยธรรมตามแนวคิดของนักวิชาการซึ่งเป็นการปรับพฤติกรรมและการ
เรียนรู้ทางสังคม ดังกล่าว

ดังที่ได้กล่าวมานี้เป็นจริยธรรมที่เป็นการแสดงออกทางร่างกาย วาจาและมีจิตใจเป็นผู้บง
การในการแสดงออก นอกจากนี้ พระพุทธเจ้าได้ทรงค้นพบจริยธรรมสำหรับผู้ ผู้ดี ผู้ดีคน ผู้เบิกบาน ซึ่ง
เป็นหลักการแสดงออกทางกาย วาจาและใจที่ทำให้ตนเอง ผู้อื่นและสังคมอยู่อย่างมีความสุข
คือ พุทธจริยธรรม ดังจะได้สรุป ดังต่อไปนี้

๑.๒ พุทธจริยธรรม

พุทธจริยธรรมตามความหมายทางภาษา ซึ่งเป็นคำที่มาจากภาษาบาลี ที่ว่า “พุทธะ” กับ
“จริยะ”และคำว่า “ธรรม” ในแต่ละคำมีความหมายต่างกัน คือ

พุทธะหรือพุทธ โธ หมายถึง พระพุทธเจ้าผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน

จริยะหรือจริยา หมายถึง การแสดงออกทางกาย วาจาและมีจิตใจ

เป็นผู้บงการในการแสดงออกมาสู่ภายนอก

ธรรมหรือธรรมะ หมายถึง ธรรมชาติของการแสดงออกของมนุษย์

ดังนั้น พุทธจริยธรรมตามความหมายทางภาษา จึงหมายถึง ผู้รู้ในการแสดงออกทางกาย วาจาและมีจิตใจเป็นผู้บงการตามหลักพฤติกรรมตามธรรมชาติของมนุษย์

พุทธจริยธรรมตามความหมายทั่วไป ซึ่งเป็นพุทธจริยวัตรของพระพุทธเจ้าที่ได้ทรง
บำเพ็ญประโยชน์เพื่อชาวโลก คือ

เป็นการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อพระองค์เพื่อผู้อื่นและเพื่อส่วนรวม

เป็นการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อพระญาติของพระองค์เอง

เป็นการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อชาวโลกในฐานะที่พระองค์เป็นพระพุทธเจ้า

เป็นการบำเพ็ญประโยชน์ในฐานะศาสดาของศาสนา ๓ ประการ คือ

พระมหากษัตริย์คุณ พระปริสุทธิคุณและพระปัญญาคุณที่มอบให้แก่ชาวโลก ดังกล่าว

พุทธจริยธรรมมี ๓ ชั้น คือ พุทธจริยธรรมระดับขั้นพื้นฐานมีเบญจศีล

เป็นเบื้องต้น ระดับขั้นกลาง มีกุศลกรรมบถ ๑๐ เป็นเบื้องต้นและพุทธจริยธรรมระดับขั้นสูงสุด มี
อริยสัง ๔

การปฏิบัติงานตามหลักพุทธจริยธรรม เป็นการประพฤติปฏิบัติตามหลัก
ธรรมคำสั่งของพระพุทธเจ้าที่เรียกว่า พุทธจริยธรรม คือ

ปธาน ๔ ซึ่งเป็นหลักแห่งความเพียรเพื่อประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนผู้อื่นและ
เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังกล่าว

อธิฐานธรรม ๔ ซึ่งเป็นหลักพุทธจริยธรรมที่เป็นกำลังใจในการปฏิบัติงาน โดยมีปัญญา
เป็นเบื้องต้น ดังกล่าว

อิทธิบาท ๔ เป็นหลักของการปฏิบัติงานเพื่อให้เข้าถึงซึ่งความสำเร็จ มีความพอใจใน
หน้าที่การงานที่ตนจะทำ เป็นเบื้องต้น

ประเภทของพุทธจริยธรรม เป็นประเภทของการปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละระดับของพุทธ
จริยธรรมมี ๔ ระดับ คือ

พุทธจริยธรรมในระดับผู้บริหาร ซึ่งประกอบไปด้วย จักรวรรดิธรรม ๑๒

ทศพิชราชธรรม ๑๐ สังคหวัตถุ ๔ และจักรธรรม ๔

พุทธจริยธรรมในระดับผู้นำ ซึ่งประกอบด้วย พรหมวิหาร ๔ อคติ ๔ และ
สัพปุริสธรรม ๗

พุทธจริยธรรมในระดับผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบด้วยความเพียร ๔ ผู้นำประชาชน ๕
หลักความประพฤติ ๔ หลักการประกอบการ ๔ และความกตัญญู ๔

พุทธจริยธรรมสำหรับประชาชนทั่วไป ซึ่งประกอบด้วย มรรคมีองค์ ๘

ทิฏฐธรรมมิกัตถประโยชน์ อริยทรัพย์ ๗ นรवासธรรม ๔ นาถกรณธรรม ๑๐ การวะ ๖

๑.๓ อำนาจหน้าที่ของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมีฐานะเป็นนิติบุคคลที่มีประธานและรองประธานสภาเทศบาลทำหน้าที่เปรียบเสมือนฝ่ายบริหารของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด คือ

สภาเทศบาล มีประธานและรองประธาน ซึ่งคนใดคนหนึ่งจะทำหน้าที่ในการดำเนินกิจการในสภาเทศบาลแทนกันได้ ในกรณีผู้ใดผู้หนึ่งไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เพื่อให้เป็นไปตามวาระการเปิดปิดการประชุม สภาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดยังมีอำนาจที่เกี่ยวกับ พ.ร.บ. หรือกฎหมายอื่นอีกคือ

อำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ. เทศบาลทั่วราชอาณาจักร

อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่นของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด เป็นอำนาจหน้าที่ทางราชการที่นอกเหนือจากพระราชบัญญัติเทศบาล เช่น พระราชบัญญัติการทำทะเบียนบ้าน

๑.๔ ผู้บริหารท้องถิ่น

ผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมีฐานะเป็นนิติบุคคลที่มีนายกเทศมนตรีซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชน โดยตรงทำหน้าที่เปรียบเสมือนฝ่ายตุลาการของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

กำหนดนโยบายต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อกฎหมายแม่บทฉบับแม่บทแห่งชาติ
มีอำนาจหน้าที่ในการสั่งอนุญาตและอนุมัติเกี่ยวกับข้าราชการของเทศบาล
มีอำนาจในการแต่งตั้งและถอดถอนรองนายกที่ปรึกษานายกและเลขานุการนายกเทศมนตรี

วางระเบียบเพื่อให้งานของเทศบาลดำเนินไปอย่างมีระเบียบ

รักษาระเบียบให้เป็นไปตามกฎของเทศบัญญัติ

ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายและพระราชบัญญัติอื่น ๆ ตามกฎหมายแม่บท

๑.๕ อำนาจหน้าที่ของพนักงานท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

พนักงานท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดเป็นพนักงานที่ได้รับการบรรจุเข้าเป็นข้าราชการเทศบาล คือ

ปลัดเทศบาล มีหน้าที่ในการดูแลพนักงานท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

หน่วยงานตรวจสอบภายใน มีหน้าที่ในการตรวจสอบบัญชี ทะเบียน เอกสารที่เกี่ยวข้องตรวจสอบภายในทั้งภายในและภายนอกเทศบาล ตรวจสอบพัสดุ การเก็บรักษาและตรวจสอบทรัพย์สินของเทศบาล(บุคลากรว่าง)

สถานธนานุบาล มีหน้าที่ในการดูแลรับผิดชอบ สั่งการ ตรวจสอบ ประสานงาน
ควบคุมดูแลพนักงานท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดในการรับจำหน่ายของ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ

พนักงานท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด เป็นข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่ตามกองต่าง ๆ ซึ่ง
มีอยู่ ๒ ระดับ คือ ระดับผู้บริหาร และระดับผู้ปฏิบัติงาน

๑.๖ การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดตามกองต่าง ๆ
การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดตามกองต่าง ๆ นั้นแบ่งออก
ได้ ๒ ระดับ ซึ่งประกอบด้วย

สำนักปลัดเทศบาล
กองคลัง
กองช่าง
กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม
กองการศึกษา
กองวิชาการ
กองสวัสดิการ
สถานธนานุบาล

๑.๗ ยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดในระยะ ๓ ปีข้างหน้าคือ พ.ศ. ๒๕๔๕-
๒๕๕๑ ซึ่งมียุทธศาสตร์ในการพัฒนา ดังนี้

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ระบบการระบายน้ำ เป็นต้น
การพัฒนาด้านเศรษฐกิจเช่น การส่งเสริมการมีงานทำของประชาชน เป็นต้น
การพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น การฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ เป็นต้น
การพัฒนาด้านการศึกษา เช่น โครงการนิทรรศการผลงานทางวิชาการ
การพัฒนาด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมเช่น โครงการช่วยเหลือผู้ป่วยโรคเอดส์
การพัฒนากิจการบ้านเมืองที่ดี เป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

๑.๘ พุทธจริยธรรมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด
เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรที่มีขนาดใหญ่
และมีบุคคลอยู่รวมกัน ในองค์กรหลายระดับด้วยกันคือ ระดับสภาเทศบาล ผู้บริหารท้องถิ่นและ
พนักงานท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

สภาเทศบาลมีสมาชิกสภา ๑๘ คน

ผู้บริหารท้องถิ่นมีนายกเทศมนตรี ๑ คน รองนายกที่ปรึกษา และเลขานุการไม่เกิน ๓
คน

พนักงานท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมีจำนวน ๕๕๕ คน ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ระดับใน
การปฏิบัติหน้าที่ คือ

ระดับผู้บริหารมีตำแหน่งตั้งแต่ระดับ ๖-๘

ระดับผู้นำมีตำแหน่งตั้งแต่ระดับ ๓-๖

ระดับผู้ปฏิบัติงานมีตำแหน่งตั้งแต่ระดับ ๑-๒ รวมถึงลูกจ้าง

พุทธจริยธรรมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด
จึงมี ๓ ระดับ คือ

พุทธจริยธรรมที่จำเป็นต่อการบริหารของพนักงานท้องถิ่นเทศบาลเมือง
ร้อยเอ็ด คือ จักรวรรดิธรรม ๑๒ ทศพิชราชธรรม ๑๐ มรรคมงคล ๘ ราชสังคหธรรม ๔ พรหมวิหาร
๔ และสาราณีธรรม ๖ ดังกล่าว

พุทธจริยธรรมที่จำเป็นต่อพนักงานระดับผู้นำในการปฏิบัติงานของ
พนักงานท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดที่ประกอบไปด้วย สัมปรัสนธรรม ๗ อริยทรัพย์ ๗ สังคหวัตถุ
๔ หลักผู้นำ ๖ สัมปรัสนธรรม ๒ จักรธรรม ๔ และอุปการะ ๒ ดังกล่าว

พุทธจริยธรรมที่จำเป็นต่อพนักงานระดับผู้ปฏิบัติงานของพนักงานท้องถิ่น
เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ประกอบด้วยหลักการทำงาน ๔ หลักความเป็นผู้นำของประชาชน ๕ หลัก
ความอดทน ๔ หลักความประพฤติ ๔ หลักความเคารพ ๔ ปัญญา ๕ หลักการพูด ๕ ทิฏฐธรรม
มีกัตถประโยชน์ ๔ กัตถุญญกเวทิตาธรรม ๒ และอิทธิบาท ๔ ดังกล่าว

นอกจากนี้ยังมีหลักพุทธจริยธรรมสำหรับบุคคลทั่วไปอีกประการ คือ เบญจศีล เบญจธรรม
กุศลกรรมบถ ๑๐ นาถกรรมธรรม ๑๐ คารวะ ๖ และฆราวาสธรรม ๔ เป็นต้น

๑.๕ การนำพุทธจริยธรรมไปพัฒนาในการพัฒนาการปฏิบัติงานของพนักงานท้องถิ่น เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

เป็นการนำหลักพุทธจริยธรรมไปเป็นหลักในการปฏิบัติงานของพนักงานท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดเพื่อให้เกิดปัญญาในการพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีความเจริญก้าวหน้าขึ้นไปตามลำดับ พุทธจริยธรรมมีสาเหตุเกิดมาจากการแก้ปัญหาของสังคมหรือความทุกข์ที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบ และนำมาแนะนำสั่งสอนให้มนุษย์ชาติปฏิบัติตามเพื่อนำไปแก้ไขปัญหาหรือความทุกข์คือ

พุทธจริยธรรมกับการพัฒนาปัญญา ซึ่งมีหลักไตรสิกขาเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาปัญญา คือ

ปริยัติ เป็นการเรียนรู้ให้เข้าใจในเรื่องต่าง ๆ

ปฏิบัติ เป็นการนำไปปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักการที่ได้เล่าเรียนมา

ปฏิเวธ เป็นผลของการเรียนรู้ที่ดีและนำไปปฏิบัติที่ถูกต้อง คือ ปัญญาหรือความรู้

ดังกล่าว

พุทธจริยธรรมกับการพัฒนาสังคมที่มุ่งสู่วิถีทางที่สร้างสรรค์ คือ

การส่งเสริมให้เรียนรู้ในขั้นสูงสุด

การส่งเสริมการเรียนรู้หลักการปฏิบัติทางศาสนา

การส่งเสริมให้มีการแสดงบทบาทของผู้มีความรู้ความสามารถ

การใช้พลังของกลุ่มให้เกิดความคล้อยตาม

การส่งเสริมให้เลียนแบบจากตัวอย่างการทำงานที่ดี

พุทธจริยธรรมกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อม เป็นการพัฒนาเพื่อให้ชีวิตของมนุษย์มีความเป็นอยู่ที่ดี ดังนั้น จึงมีการพัฒนามนุษย์ให้มีปัญญา จึงจะสามารถพัฒนาสิ่งแวดล้อมไปได้ดี

พุทธจริยธรรมกับการสืบสานวัฒนธรรมไทย เป็นสืบสานสิ่งดี ๆ ที่บรรพบุรุษได้ก่อตั้งให้เป็นเอกลักษณ์ประจำกาย วาจา ใจและประจำชาติไทยทุกคนเพื่อให้มีความสามัคคีกันเพราะมีเอกลักษณ์ที่เป็นอันเดียวกัน คือ การไหว้ การอ่อนน้อมถ่อมตน ซึ่งเป็นการส่งเสริมประเทศชาติหน่วยงาน สถาบันครอบครัวมีความเข้มแข็งต่อไป

ดังนั้น พุทธจริยธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานส่วนท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จึงเป็นการนำหลักพุทธจริยธรรมมาเพื่อเสริมสร้างกำลังในการทำงานอย่างผู้รู้งาน ผู้มีสติสัมปชัญญะในการทำงานและมีความเมตตาปรานีในการทำงาน เพราะการได้ปฏิบัติงานด้วยความบริสุทธิ์ใจดังกล่าว เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้วิจัย จึงมีข้อเสนอแนะในการนำพุทธจริยธรรมไปปรับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างผู้มีความรู้ มีความตื่นตัวในการทำงานอยู่เสมอและเป็นผู้เมตตาปรานีในการทำงาน

๒. ข้อเสนอแนะ

๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

พุทธจริยธรรมกับการปฏิบัติงานของพนักงานท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นนำหลักพุทธจริยธรรมไปเป็นหลักในการทำงานอย่างผู้มีความรู้ ผู้มีความตื่นตัวในการทำงานอยู่เสมอและมีความยินดีทำงานอย่างเบิกบานใจและเป็นหลักในการทำงานด้วยความบริสุทธิ์ ดังนั้น การปฏิบัติงานในองค์กร หน่วยงาน หรือสถาบันต่าง ๆ ควรนำไปประพาดิปฏิบัติ ดังนี้

องค์กร หน่วยงาน สถาบันต่าง ๆ ควรนำหลักพุทธจริยธรรมไปเป็นหลักคุณธรรมในการปฏิบัติงาน คือ เป็นผู้มีความรู้ในหน้าที่การงาน มีความตื่นตัวในการทำงานและมีความเบิกบานใจในการทำงาน

ผู้บริหารในหน่วยงานต่าง ๆ ควรรู้จักหลักพุทธจริยธรรมที่จำเป็นสำหรับผู้บริหาร เพราะจะทำให้เกิดความน่าเชื่อถือของผู้ร่วมงาน

ผู้นำหรือผู้ควบคุมดูแลงานต่าง ๆ ก็เช่นเดียวกันควรมีหลักพุทธจริยธรรมที่จำเป็นสำหรับผู้นำและอย่างน้อยผู้นำที่ดีควรมีหลักพุทธจริยธรรมที่เป็นพรหมวิหาร ๔ เพราะเป็นหลักพุทธจริยธรรมสำหรับผู้ใหญ่ให้ความเมตตาแก่ผู้น้อยกว่า ดังกล่าว

กระทรวงศึกษาและวัฒนธรรมควรปลูกฝังให้แก่ นักเรียน นิสิตนักศึกษา เยาวชน และบรรณรค์เพื่อให้บุคคลทั่วไปรู้จักการนำหลักพุทธจริยธรรมไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังกล่าว

วงการสื่อสาร สื่อนักแสดงสื่อต่าง ๆ ควรจะเผยแพร่สิ่งเป็นจริยธรรมที่ควรนำไปประพาดิปฏิบัติ เช่น สื่อเกี่ยวกับความกตัญญู ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่สังคม ดังกล่าว

บุคคลทั่วไปควรให้ความสนใจในการนำหลักพุทธจริยธรรมไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งนับตั้งแต่การบริหารตน บริหารงาน บริหารเวลาและครอบครัวเพื่อให้เกิดประโยชน์ส่วนตน ประโยชน์ส่วนผู้อื่นและประโยชน์ส่วนรวม เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้วิจัย จึงมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

๒.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของการนำหลักพุทธจริยธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดซึ่งเป็นการนำหลักพุทธจริยธรรมไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานของพนักงานท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดเพื่อให้งานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ตามคำขวัญที่ว่า “ขจัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชน” เมื่อนำพุทธจริยธรรมเข้าปรับใช้ในการปฏิบัติงานของพนักงาน

เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดอาจได้คำขวัญใหม่ว่า “ขจัดทุกข์ บำรุงสุขประชาชนด้วยความจริงใจ” ก็ได้
ดังกล่าว

ดังนั้น การทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาพุทธจริยธรรมกับหน่วยงานอื่นเพื่อให้เกิดประโยชน์
แก่ผู้มีความสนใจในการศึกษาเพื่อนำไปปรับใช้ดังนี้

ศึกษาการนำหลักพุทธจริยธรรมไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

ศึกษาการนำหลักพุทธจริยธรรมไปปรับใช้กับหน่วยงานที่ตนปฏิบัติงานอยู่

ศึกษาวิเคราะห์ผลของการนำพุทธจริยธรรมไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

บรรณานุกรม

๑. พระไตรปิฎก

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎก ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย.
เล่มที่ ๒,๑๑,๑๔,๑๕,๑๖, ๒๑,๒๓,๒๔,๒๘. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย,
๒๕๒๕.

๒. หนังสือทั่วไป

กองวิชาการและแผนงาน. โครงสร้างปรับปรุงตำแหน่งพนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด. ร้อยเอ็ด :
กองวิชาการและแผนงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด, ๒๕๔๗.

_____. บรรยายสรุปเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด. ร้อยเอ็ด : กองวิชาการและแผนงาน
เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด, ๒๕๔๗.

_____. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด. ร้อยเอ็ด : กองวิชาการ
และแผนงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด, ๒๕๔๘-๒๕๕๘.

_____. สรุปผลงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด. ร้อยเอ็ด : กองวิชาการและแผนงาน
เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด, ๒๕๕๖.

ชัยวัฒน์ อัดพัฒนา. จริยศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๐.

ดวงเดือน พันธมนาวินและเพ็ญแข ประจันปัจจนึก. จริยธรรมเยาวชนไทย. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๔๒.

บุญมี แทนแก้ว. จริยศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : ไอเคเอสโคร์, ๒๕๒๐.

บุญรงค์ นิลวงศ์. หัวข้อหลักบริหารทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สี่ไทย, ๒๕๔๗.

พระญาณวโรดม. ศาสนาต่าง ๆ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์. ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๖,
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

ภิญโญ สาร. หลักบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๖.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. การบริหารราชการไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๒๕.

วชิรญาณวโรดม, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยา. นวโกวาท. พิมพ์ครั้งที่ ๗๘,
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๑๘.

สาโรช บัวศรี. จริยธรรมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๒๖.

ไสว มาลาทอง. การศึกษาจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ. การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙. กรุงเทพมหานคร : ศึกษาภัณฑ์พานิช, ๒๕๔๔.

๓. วิทยานิพนธ์

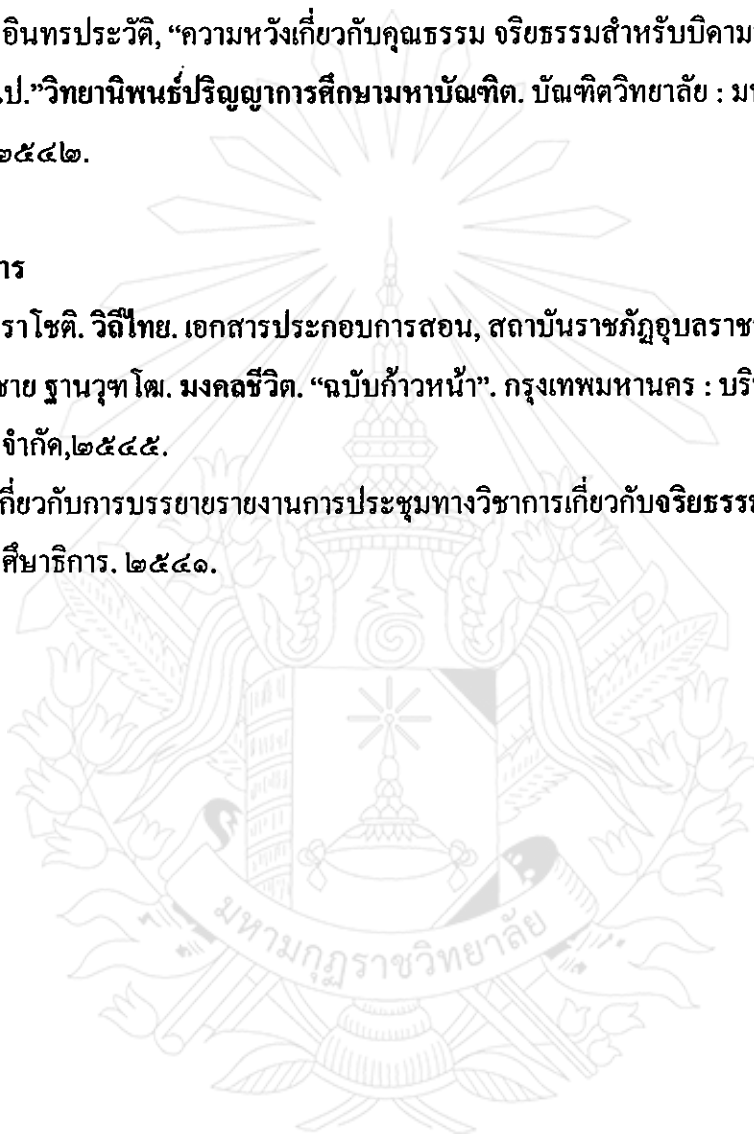
ชาญชัย อินทรประวัตติ, “ความหวังเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมสำหรับบิดามารดา ครูและผู้ใหญ่ทั่วไป.” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๒.

๔. เอกสาร

บุญเลิศ ราโชติ. วิถีไทย. เอกสารประกอบการสอน, สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๖.

พระสมชาย ฐานวุฑโฒ. มงคลชีวิต. “ฉบับก้าวหน้า”. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ฐานการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๕.

เอกสารเกี่ยวกับการบรรยายรายงานการประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรม. ของวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ. ๒๕๔๑.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

วิวัฒนาการจังหวัดร้อยเอ็ด

จังหวัดร้อยเอ็ดได้วิวัฒนาการมาก่อนสมัยกรุงศรีอยุธยา กรุงรัตนโกสินทร์ จนถึงปัจจุบัน ในสมัยพุทธกาลร้อยเอ็ดเป็นเมืองใหญ่ชื่อ “สาเกตนคร” มีเมืองขึ้นถึง ๑๑ เมือง มีทางเข้าเมือง ๑๑ ทาง (ประตู) สมัยก่อนเขียนเป็น ๑๐๑ หมายถึง สิปป กับ หนึ่ง ซึ่งสมัยนั้นพระเจ้ากุนทกะเป็น กษัตริย์ผู้ครองนคร

ใน สมัยกรุงศรีอยุธยาและรัตนโกสินทร์ ช่วงปี พ.ศ. ๒๒๕๖ อาณาจักรกุนทกะถูกทำลาย สาเกตนครจึงกลายเป็นเมืองร้างมีผู้คนขึ้นทั่วไป จึงได้ชื่อว่า “บ้านกุ่มฮ้าง”

ใน พ.ศ. ๒๓๑๘ รัชสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินได้โปรดเกล้าฯ ยกบ้านกุ่มฮ้างขึ้นเป็นเมือง ร้อยเอ็ดและแต่งตั้งท้าวทนต์เป็นเจ้าเมือง นามว่า “พระยาขัติยวงษา” เป็นเจ้าเมืองร้อยเอ็ดคนแรก

ใน พ.ศ. ๒๔๓๓ มีการจัดการปกครองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือออกเป็น ๔ บริเวณ ร้อยเอ็ดเป็นบริเวณหนึ่งขึ้นต่อเมืองอุบลและ นครจำปาศักดิ์

ใน พ.ศ. ๒๔๓๔ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือแบ่งเป็น ๒ มณฑล ร้อยเอ็ดขึ้นต่อมณฑล “ลาว กาว” ซึ่งต่อมาเป็นมณฑลตะวันออกเฉียงเหนือและ มณฑลอีสาน ตามลำดับ

ใน พ.ศ. ๒๔๕๑ ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “บริเวณร้อยเอ็ด” เป็นจังหวัดร้อยเอ็ด

ใน พ.ศ. ๒๔๕๕ มณฑลอีสาน แยกเป็นสองมณฑล ได้แก่ มณฑลอุบล และมณฑลร้อยเอ็ด

ใน พ.ศ. ๒๔๗๕ ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้ยุบมณฑลต่าง ๆ มณฑล ร้อยเอ็ดจึงเปลี่ยนเป็น “จังหวัดร้อยเอ็ด” จนถึงปัจจุบัน

ที่กล่าวข้างต้นนี้ คือความเป็นมาของจังหวัดร้อยเอ็ด โดยย่อก่อนจะมีการปกครองส่วน ท้องถิ่น

สภาพปัจจุบัน (๒๕๔๗) จังหวัดร้อยเอ็ดมีการจัดองค์การบริหาร ๒ ลักษณะ คือ การจั ดองค์การบริหารส่วนภูมิภาค โดยผู้ว่าราชการเป็นผู้บังคับบัญชาควบคุมดูแล

๑. ส่วนราชการในระดับจังหวัด มี ๒ ลักษณะ คือ

๑.๑ หน่วยราชการส่วนภูมิภาคประจำจังหวัด มี ๓๓ หน่วยงาน

๑. ๒ หน่วยราชการบริหารส่วนกลางในจังหวัด(ขึ้นตรงต่อส่วนกลาง) มี ๕๓

หน่วยงาน

๒. หน่วยงานระดับอำเภอ ประกอบด้วย ๑๗ อำเภอ ๓ กิ่งอำเภอ ๑๕๒ ตำบลและ ๒, ๒๕๒ หมู่บ้าน

จังหวัดร้อยเอ็ดได้วิวัฒนาการก่อนสมัยกรุงศรีอยุธยา กรุงรัตนโกสินทร์ จนถึงปัจจุบัน

จังหวัดร้อยเอ็ดได้วิวัฒนาการก่อนสมัยกรุงศรีอยุธยา กรุงรัตนโกสินทร์ จนถึงปัจจุบัน ในสมัยพุทธกาล ร้อยเอ็ดเป็นเมืองใหญ่ ชื่อ “สาเกตนคร” มีเมืองขึ้น ๑๑ เมือง ทางเข้า ๑๑ ประตู สมัยนั้น พระเจ้ากุนทจะเป็นกษัตริย์ครองนคร ปัจจุบันจังหวัดร้อยเอ็ด มีส่วนราชการในระดับ จังหวัด ๒ ลักษณะ คือ หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคประจำจังหวัดร้อยเอ็ด มี ๓๓ หน่วยงาน หน่วยงานราชการส่วนกลางในจังหวัดร้อยเอ็ด มี ๕๓ หน่วยงาน และการจัดองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นมี ๓ รูปแบบ คือ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์กรบริหารส่วนตำบล (ดูแผนที่ จังหวัดร้อยเอ็ดหน้า๗๕)

ผนวก ข.

วิวัฒนาการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ใน พ.ศ. ๒๔๔๐ โดยหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ทรงจัดการปรับปรุงบริหารราชการแผ่นดินแล้วพระองค์ทรงริเริ่มให้มีการปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้น โดยการกระจายอำนาจบางส่วนจากส่วนกลางให้ท้องถิ่นดำเนินการบางประเภทได้เริ่มจากการจัดตั้งสุขาภิบาลกรุงเทพฯ อย่างไรก็ดีทางปฏิบัติยังไม่อาจนับได้ว่าสุขาภิบาลกรุงเทพฯนี้เป็นองค์กรปกครองท้องถิ่น ตามความหมายที่นิยามไว้ เพราะขาดองค์ประกอบที่สำคัญโดยประชาชนมิได้มีส่วนร่วมช่วยในการบริหารและ ผู้บริหารสุขาภิบาลเป็นข้าราชการประจำทั้งสิ้น

ใน พ.ศ. ๒๔๔๘ ชาวบ้านตำบลท่าฉลอม เมืองสมุทรสาคร ได้เรียกรายเงินเพื่อจัดทำถนนในตลาดและกำจัดสิ่งสกปรกโสโครกต่าง ๆ จึงกราบบังคมทูลเชิญ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานเปิด พระองค์ดำริต่อไปว่ากิจการเช่นนี้สมควรให้มีการอุดหนุนให้ถาวรต่อไป

ต่อมาสุขาภิบาลท่าฉลอมดำเนินไปด้วยดีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงโปรดให้ตราเป็น พ.ร.บ.การจัดสุขาภิบาล ตำบลหัวเมือง ร.ศ. ๑๒๗ (พ.ศ. ๒๔๕๑) เพื่อขยายการปกครองท้องถิ่นให้แพร่หลาย

ใน พ.ศ. ๒๔๗๐ ก่อนเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง แผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ทรงมีพระราชดำริที่จะปรับปรุงการปกครองในท้องถิ่น ให้เป็นเทศบาล ตั้งคณะกรรมการศึกษาาระบบเทศบาลต่างประเทศ และจัดตั้งคณะกรรมการร่างกฎหมายเพื่อจัดตั้งเทศบาลขึ้น แต่ยังไม่ทันดำเนินการ ก็เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองเสียก่อน

ใน พ.ศ. ๒๔๗๕ หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองรัฐบาลได้ส่งเสริมให้มีการกระจายอำนาจออกไปสู่การปกครองท้องถิ่นโดยตราเป็น พระราชบัญญัติระเบียบเทศบาล ขึ้นเป็น ๓ ระดับ คือ

เทศบาลนคร เทศบาล เมือง เทศบาลตำบล โดยมีสภาเทศบาล ได้จากการแต่งตั้ง และประชาชน เลือกตั้งอีกส่วนหนึ่ง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารงานตามพระราชบัญญัติเทศบาลที่ใช้ ฉบับปัจจุบันคือ พ.ร.บ.เทศบาล พ.ศ. ๒๔๘๖ และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๔๖ ดังกล่าวนี เป็น วิวัฒนาการ ของการปกครองท้องถิ่นของไทย (ดู โครงสร้างเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดหน้า๘๑)

ผนวก ก.

วิวัฒนาการเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกา การจัดตั้ง เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๕ เดิมมีพื้นที่เขตเทศบาล ๔.๕ ตาราง กิโลเมตร โดยมีสำนักงานเป็นอาคารไม้ชั้นเดียวยกสูงตั้งอยู่บนศาลากลางคูमुख ในเกาะกลางบึงปลาญ ชัย ต่อมาปี พ.ศ.๒๔๘๕ ได้สร้างสำนักงานแห่งใหม่เป็นอาคารคอนกรีตสองชั้นตามแบบแปลนการ ก่อสร้างสำนักงานเทศบาลทั่วประเทศตั้งอยู่ที่ถนนเทวภิบาล อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด บนเนื้อที่ ๔ ไร่เศษ ต่อมาเมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้นและชุมชนหนาแน่นมากขึ้น จึงได้ทำการขยายเทศบาลออกไป เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๐๕ ทำให้มีพื้นที่ ๑๑.๖๓ ตารางกิโลเมตร (พระราชกฤษฎีกาการจัดตั้ง เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๒๓ ตอนที่ ๒๑ นที่ ๕ มีนาคม ๒๕๐๕) และเพื่อพัฒนาและรองรับการบริหารและบริการประชาชนให้มีความสะดวก รวดเร็ว และมี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดได้ก่อสร้างอาคารสำนักงานเพื่อเพิ่มเติมอีก ๑ หลัง เป็นอาคารคอนกรีต

๓ ชั้น ต่อเชื่อมด้านหลังของอาคารหลังเดิม ในปี พ.ศ. ๒๕๔๑ และได้ปรับปรุงขยายห้องทำงาน ของฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้พนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดและประชาชนที่มาติดต่อได้รับการบริการที่ดี สะดวก รวดเร็ว ดังคำขวัญที่ว่า “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข”

สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ บริเวณเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด เป็นเมืองเก่าเคยรุ่งเรืองในอดีตยังคงมีคูเมือง และกำแพงเมืองบางส่วนเหลืออยู่ แสดงให้เห็นถึง ลักษณะ พื้นที่ของเขตชุมชนเมืองเก่าค่อนข้างเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสล้อมรอบด้วยคูเมือง กำแพงเมืองมีบึง ปลาญชัย ตั้งอยู่บริเวณศูนย์กลาง เมืองของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ย่านพานิชยกรรมจะรวมกลุ่มอยู่ ตามถนนผดุงพานิชย์ ถนนหายโศก ถนนเพลินจิต ถนนสุริยะเดชบำรุงบริเวณสถานที่ราชการ รวมกลุ่มอยู่บริเวณตอนใต้ของบึงปลาญชัยบริเวณ

ถนนเทวภิบาล สุริยะเดชบำรุง นอกจากนี้ยังมีอาคารธุรกิจ อาคารบริการชุมชน เช่น โรงเรียน ร้านอาหาร กระจายอยู่ตามแนวรอบบึงปลาญชัย และทางออกไปสู่จังหวัดต่าง ๆ

สภาพเศรษฐกิจสังคมของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด เป็นชุมทางที่สำคัญแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเนื่องจากมีทำเลที่ตั้งอยู่เกือบกึ่งกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงทำให้มีเส้นทางคมนาคมติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ภายในค่อนข้างมากและสะดวก ซึ่งส่งผลให้เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดขยายตัวทางเศรษฐกิจทางด้านพาณิชย์ ค่อนข้างสูง ทั้งอาคารพาณิชย์ ศูนย์บริการ ร้านอาหาร และสถานบริการต่างๆ โดยส่วนใหญ่จะกระจายอยู่ตามเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมต่อกับจังหวัดอื่นๆ เช่น อุบลราชธานี, กาฬสินธุ์, มหาสารคาม, สุรินทร์ และ บุรีรัมย์

เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นนิติบุคคลบริหารงานตามกฎหมายพระราชบัญญัติเทศบาล และได้วิวัฒนาการเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ตามสภาพภูมิศาสตร์ การเมือง สังคม และสภาพเศรษฐกิจ จนถึงปัจจุบัน โครงสร้างเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด มีสภาเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาลผู้บริหารท้องถิ่น ที่ปรึกษา และ เลขานายกเทศมนตรี พนักงานเทศบาลแบ่งออกเป็น ๒ สาย คือ พนักงาน สายผู้บริหาร และ พนักงานสายปฏิบัติอำนาจหน้าที่ของพนักงานสายผู้บริหาร คือ รับนโยบายจากผู้บริหารท้องถิ่น ควบคุม ดูแล สั่งงานให้คำปรึกษา แก้ปัญหาต่างๆ อำนาจหน้าที่ของพนักงานสายปฏิบัติ ปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตำแหน่งที่ตนเองบรรจุ สอนองนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่น โดยเป็นผู้ได้บังคับบัญชา ของพนักงานสายบริหาร

อำนาจหน้าที่ของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด มีหน้าที่บริหารองค์กรตามกฎหมาย พระราชบัญญัติเทศบาล และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ดังที่กล่าวนี้ เน้นเรื่องวิวัฒนาการของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด (ดูแผนที่แสดงเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดหน้า๘๐)

สารบัญภาพ

มหามกุฏราชวิทยาลัย

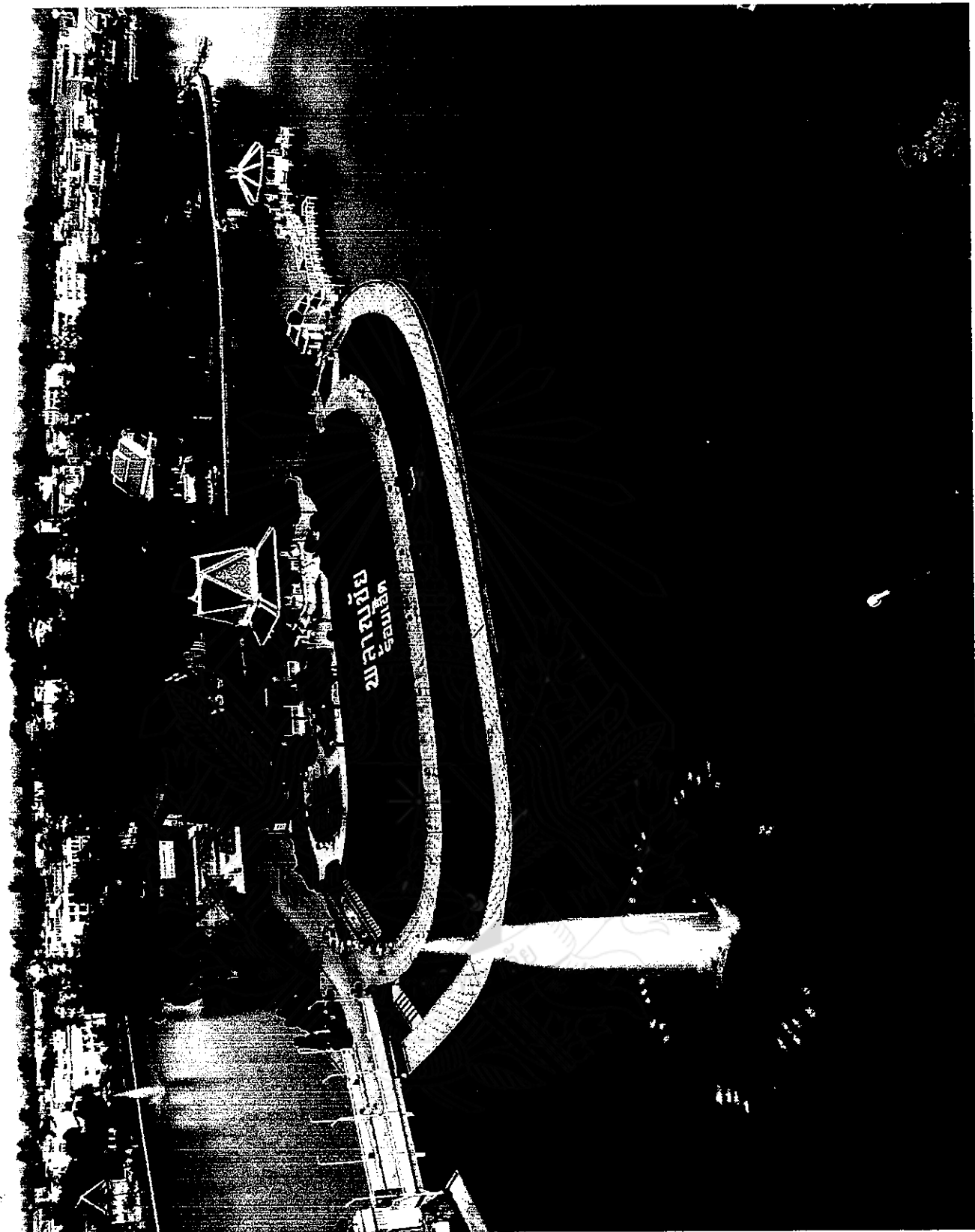
ภาพที่ 1 อาคารสำนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

ภาพที่ ๒ พระพุทธมหามงคลมุนี (พระเจ้าใหญ่วักบุรพาภิราม)

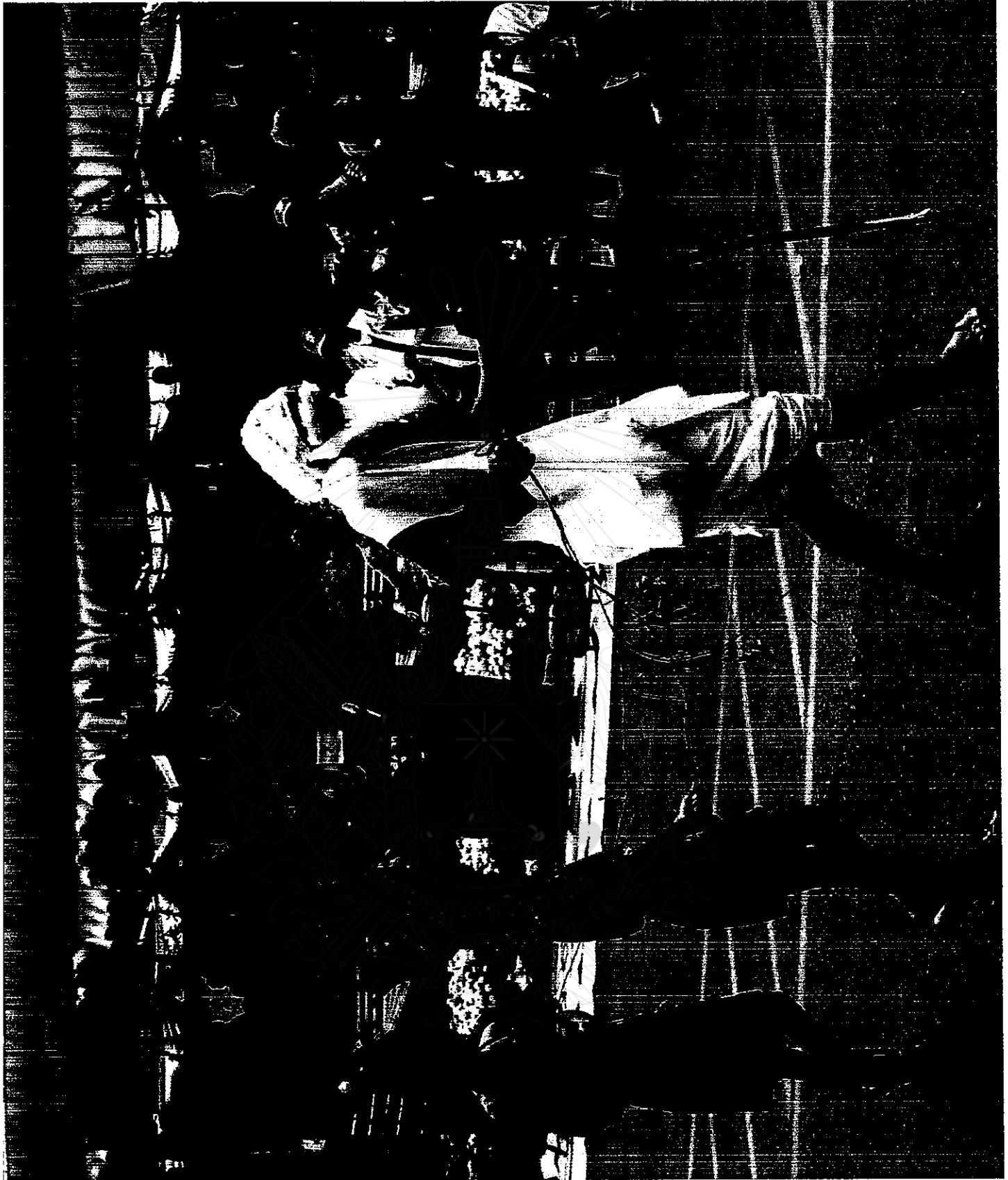

ภาพที่ ๓ ภูมิทัศน์บึงปลาชัยจังหวัดร้อยเอ็ด

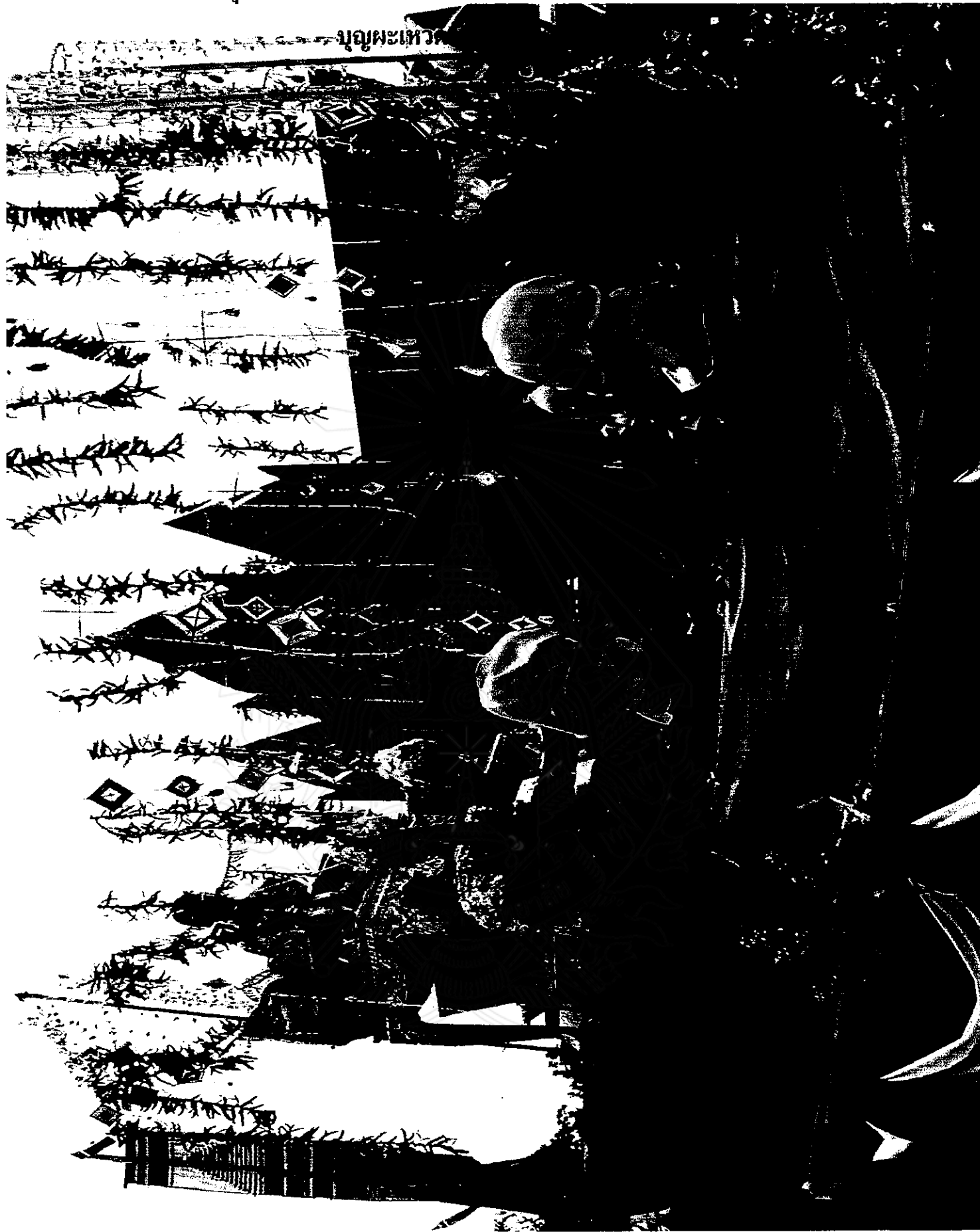

ภาพที่ ๔ ชูชกชุกัญญา-ซารีในขบวนแห่งานประเพณีบุญผะเหวดร้อยเอ็ด

ภาพที่ ๕ พุทธศาสนิกชนนั่งฟังเทศน์มหาชาติประกอบในขบวนแห่งาน

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นายสมหวัง ทาวีสิทธิ์

วัน เดือน ปี เกิด วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๐๒

ชาติภูมิ บ้านเลขที่ ๕๔ หมู่ที่ ๓ บ้านสีแก้ว ต. สีแก้ว อำเภอเมือง
จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๓๔ หมู่ที่ ๕ บ้านสีแก้ว ต. สีแก้ว อำเภอเมือง
จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐

การศึกษา

พ.ศ. ๒๕๓๔ ปริญญาบัตร ครุศาสตรบัณฑิต (อุตสาหกรรมศิลป์)
วิทยาลัยครูมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

พ.ศ. ๒๕๔๖ เข้าศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สาขาวิชา พุทธศสณา
และปรัชญา มหามกุฏราชวิทยาลัย

ตำแหน่งปัจจุบัน นายช่างศิลป์ ระดับ ๖

สถานที่ทำงานปัจจุบัน สำนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ถนนเทวาภิบาล อำเภอเมือง
จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐